

**MONIKULTTUURISEN OPPIMISRYHMÄN HEIKOT JA KEHITTYVÄT
VUOROVAIKUTUSSUHTEET MAAHANMUUTTAJIEN SOPEUTUMISEN TUKENA**

Anne Seppälä

Puheviestinnän pro gradu -tutkielma

Kevät 2015

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Tampereen yliopisto

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yksikkö Viestinnän, median ja teatterin yksikkö	
Tekijä Anne Seppälä	
Työn nimi Monikulttuurisen oppimisryhmän heikot ja kehittyvät vuorovaikutussuhteet maahanmuuttajien sopeutumisen tukena	
Oppiaine Puheviestintä	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Toukokuu 2015	Sivumäärä 79 sivua + 2 liitesivua
Tiivistelmä <p>Maahanmuuttaja käy uudessa elinympäristössään läpi sopeutumisprosessin, josta voi olla hankala selvitä ilman muiden ihmisten tukea. Aiemmat maahanmuuttajat käsitelleet viestinnän tutkimukset ovat pääasiassa keskittyneet tarkastelemaan yksilön sopeutumista edistävää vuorovaikutusta suhteessa uuden ympäristön kantaväestön kulttuuriin tai yksilön omaa kulttuuria edustaviin etnisiin ryhmiin. Tässä tutkielmassa aihetta lähestytään uudelta näkökulmasta, jossa aikuisten maahanmuuttajien sopeutumista tarkastellaan monikulttuurisessa viestintäkontekstissa.</p> <p>Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten monikulttuurisen maahanmuuttajien suomen kielen oppimisryhmän jäsenten väliset heikot ja kehittyvät vuorovaikutussuhteet ja niissä esiintyvä sosiaalinen tuki edistävät maahanmuuttajien sopeutumisprosessia. Tutkielman menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, johon osallistui 10 maahanmuuttajaa. Vastaajat kuuluivat samaan suomen kielen oppimisryhmään, jonka jäsenet olivat aloittaneet kokopäiväisen opiskelun syyskuussa 2014. Haastattelut toteutettiin joulukuun 2014 ja maaliskuun 2015 välisenä aikana.</p> <p>Tutkielman tulosten perusteella ryhmän jäsenten väliltä pystyttiin löytämään sekä heikkoja että kehittyviä kulttuurienvälisiä vuorovaikutussuhteita. Heikot vuorovaikutussuhteet muodostuivat kontekstisidonnaisen vuorovaikutuksen tilanteissa, kun taas kehittyviä vuorovaikutussuhteita huomattiin ilmenevän etenkin pienempien dyadien tai ryhmittymien jäsenten välisessä viestinnässä. Tällöin viestinnästä saattoi löytyä myös henkilökohtaisten asioiden jakamisen ulottuvuus. Yleisesti ottaen sosiaalinen tuki ilmeni vuorovaikutussuhteissa etenkin tiedollisena, emotionaalisenä sekä verkoston tukena. Lisäksi tulokset osoittivat, että monikulttuurisen ryhmän viestintä vaikutti sekä akkulturaatioperäiseen stressin tunteisiin että sopeutumisen aiheuttamiin huolenaiheisiin positiivisesti. Ryhmä edusti jäsenilleen tunnetta tuesta, minkä johdosta vuorovaikutus edisti ryhmän jäsenten yleistä hyvinvointia sopeutumisprosessin aikana.</p>	
Asiasanat akkulturaatio, akkulturaatioperäinen stressi, heikot vuorovaikutussuhteet, kehittyvät vuorovaikutussuhteet, kulttuurienvälinen viestintä, maahanmuuttajat, puheviestintä, ryhmäviestintä, sopeutuminen, sosiaalinen tuki, viestintä, vuorovaikutus	
Säilytyspaikka Tampereen yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	MAAHANMUUTTAJIEN AKKULTURAATIO JA SOPEUTUMINEN.....	6
2.1	Sopeutumisen prosessi.....	6
2.2	Akkulturaaation strategiat ja taustatekijät	8
2.3	Akkulturaatioperäinen stressi.....	11
3	SOSIAALINEN TUKI.....	13
3.1	Sosiaalisen tuen prosessi.....	13
3.2	Sosiaalisen tuen muodot	14
3.3	Supportiivinen ryhmä.....	16
4	SOSIAALINEN TUKI VUOROVAIKUTUSSUHTEISSA.....	19
4.1	Heikot vuorovaikutussuhteet	19
4.2	Kehittyvät vuorovaikutussuhteet	22
4.3	Kulttuurienväliset vuorovaikutussuhteet	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1	Tutkimusongelma ja -kysymykset	31
5.2	Laadullinen tutkimus	33
5.3	Teemahaastattelu.....	35
5.4	Aineisto ja sen analysointi	37
6	TULOKSET	42
6.1	Monikulttuurinen oppimisryhmä ja akkulturaaation strategia.....	42
6.2	Ryhmäytyminen	45
6.3	Sopeutumista edistävän tuen antaminen ja hakeminen.....	48
6.4	Sopeutuminen suomalaiseen viestintäkulttuuriin	51
6.5	Tuen ilmaiseminen.....	53
6.6	Akkulturaatioperäinen stressi.....	56
6.7	Verkoston merkitys.....	57
7	POHDINTA	59
7.1	Tulosten tarkastelu	59
7.2	Tutkielman arviointi.....	65
7.3	Jatkotutkimuksen tarve	71
	KIRJALLISUUS.....	73
	LIITTEET	80

1 JOHDANTO

Suomalaisissa tilastoissa ja tutkimuksissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua maassa pidempään. Maahanmuuttajat voivat siis olla esimerkiksi paluumuuttajia, siirtotyöläisiä, turvapaikanhakijoita sekä pakolaisia. (Miettinen 2014.) Kaikille maahanmuuttajatyypeille on kuitenkin yhteistä uudessa elinympäristössä kohdattu kaksivaiheinen sopeutumisprosessi, josta voi olla vaikea selvitä ilman vuorovaikutussuhteita sekä niissä välittyvää sosiaalista tukea. Prosessin vaativuus ja sopeutumisen tulos ovat tapauskohtaisia ja riippuvaisia erilaisista taustatekijöistä, kuten uuden ympäristön tarjoamista olosuhteista. Lisäksi sopeutumisprosessin pitkän ajan vaikutukset vaihtelevat suuresti sen mukaan, millaisia sosiaalisia ja yksilöllisiä piirteitä aiempi yhteiskunta on tukenut ja millaisia piirteitä oleskelu uudessa vastaanottajayhteiskunnassa nostattaa prosessin seurauksena. (Berry 1997.) Usein maahanmuuttajat kokevat myös sopeutumisesta aiheutuvaa stressiä, jonka oireet voivat ilmetä esimerkiksi ahdistuksena tai masennuksena (Berry, Uichol, Minde & Mok 1987, 492–493).

Aikaisemmilla maahanmuuttajien sopeutumista tarkastelevilla tutkimuksilla on ollut taipumus olettaa, että maahanmuuttajilla olisi uudessa ympäristössään automaattisesti perhettä tai ystäviä, jotka tukevat yksilöä muutto- ja sopeutumisprosessissa (Ryan 2011, 707). Tässä tutkielmassa otetaan kuitenkin huomioon maahanmuuttajien erilaiset lähtökohdat, sillä esimerkiksi työperäinen siirtolaisuus voi olla syy jättää vanha kotimaa taakse ja hakeutua uuteen ympäristöön ilman minkäänlaisia valmiita verkostoja. Verkostot eivät myöskään aina takaa yksilön helpottunutta sopeutumista, sillä maahanmuuttaja ei välttämättä halua jakaa sopeutumisen aikana kohdattuja ongelmia ystävien tai perheen seurassa. Syynä tähän voivat olla esimerkiksi liian läheiset ihmissuhteet tai kokemus siitä, etteivät muut kykene samaistumaan yksilön tilanteeseen tai tarjoamaan sellaista sosiaalista tukea, jota yksilö kokisi tarvitsevänsä. (Wright, Rains & Banas 2010, 607, 609–610.)

Lisäksi maahanmuuttajien ja etnisten ryhmien sopeutumiseen kohdistuvan viestinnän tutkimuksen yleisenä konventiona on pidetty lähtöasetelmaa, jossa tarkastellaan yhtä etnistä ryhmää tai sen jäsentä joko suhteessa uuteen kulttuuriin ja sitä edustaviin yksilöihin tai suhteessa samaa kansallisuutta tai etnisyyttä edustaviin tahoihin (ks. Sias, Jolanta, Drzewiecka, Rhiannon, Yoko, Ortega & White 2008, 2). Sen sijaan maahanmuuttajien vuorovaikutusta monikulttuurisissa ryhmissä on tutkittu erittäin vähän, tutkimusten keskittyessä lähinnä lapsi- ja nuorisoryhmien tarkasteluun (ks. esim. Maharaj & Connolly 1994; Laperriere, Compere, D'Khissy, Dolce & Fleurant 1994). Tämän tut-

kielman tarkoituksena onkin edistää maahanmuuttajista koostuvien aikuisryhmien interpersonaalisen viestinnän tutkimusta tiettävästi uudella tavalla. Tarkastelukohteeksi on otettu maahanmuuttajien monikulttuurisen suomen kielen oppimisryhmän jäsenten väliset vuorovaikutussuhteet sekä niissä esiintyvä, sopeutumista edistävä sosiaalinen tuki. Tutkielman aineisto kerättiin teemahaastattelumenetelmällä, johon osallistui 10 maahanmuuttajaa samasta suomen kielen oppimisryhmästä.

Tässä tutkielmassa tutkittavat maahanmuuttajat olivat saapuneet maahan eri syistä ja näiden kytkökset erilaisten tukiverkostojen saavutettavuuteen sopeutumisen alussa vaihtelivat suuresti. Tämän johdosta myös monikulttuuriseen ryhmään kuulumisen voidaan olettaa tukevan eri yksilöjä eri tavoin. Jotta sosiaalisen tuen muotoja ja niiden välittymistä monikulttuurisessa ryhmässä voisi ymmärtää, tulee tarkastella lähemmin jäsenten välisiä vuorovaikutussuhteita. Tässä tutkielmassa jäsenten välillä esitetään ilmeneväksi sekä heikkoja että kehittyviä vuorovaikutussuhteita. Heikot vuorovaikutussuhteet perustuvat Granovetterin (1973) alkuperäiseen määritelmään, kun taas ajatus kehittyvistä vuorovaikutussuhteista on tässä tutkielmassa koostettu vuorovaikutussuhteiden muodostumiseen ja syvenemiseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi työssä otetaan huomioon kulttuurienvälisen vuorovaikutussuhteiden näkökulma, joka olennaisesti vaikuttaa myös siihen, millä tavalla jäsenet suuntautuvat toisiinsa sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tilanteissa. Sopeutuminen ei ole itsessään puhtaasti viestinnän ilmiö, mutta sopeutumisen prosessista suoriutuminen vaatii viestinnän keinoja, kuten vuorovaikutusta ja sosiaalisen tuen välittymistä. Sopeutumisen tavoitteen ymmärtämiseksi tutkielmassa kuvataan myös sopeutumisen prosessin keskeisimmät kohdat. Täten voidaan lisätä ymmärrystä siitä, millaista apua monikulttuurisen ryhmän jäsenten vuorovaikutussuhteilla ja tuella voi olla sopeutumiseen sekä sopeutumisprosessin aiheuttamaan stressiin yksilön muihin verkostoihin verrattuna.

2 MAAHANMUUTTAJIEN AKKULTURAATIO JA SOPEUTUMINEN¹

2.1 Sopeutumisen prosessi

Maahanmuuttajien sopeutuminen voidaan kuvata kaksivaiheisena prosessina, jonka ensimmäistä vaihetta edustaa akkulturaatio (*acculturation*). Redfield, Linton ja Herskovits (1936, 149) määrittelevät akkulturaation prosessiksi, jossa tiettyä kulttuuria edustavat yksilöt tai ryhmän jäsenet, kuten maahanmuuttajat, ovat jatkuvassa, omakohtaisessa yhteydessä toista kulttuuria edustaviin yksilöihin tai ryhmiin. Nämä kulttuurien kohtaamiset aiheuttavat kulttuurisia muutoksia joko kanssakäynnin toisessa tai molemmissa osapuolissa. Akkulturaatio on Berryn (1997, 6–7) mukaan varaukseltaan neutraali käsite, vaikkakin ilmiö tyypillisesti kohdistuu vain toiseen kanssakäynnin osapuolista. Mikäli maahanmuutto kohdistuu länsimaihin, kantaväestön kulttuuri on Van de Vijverin ja Phaletin (2004, 216) mukaan aina maahanmuuttajan kulttuuria voimakkaampi. Voidaan kuitenkin olettaa, että myös länsimaiden ulkopuolisissa maissa on voimakkaasti kehittyneitä kulttuureja, jolloin maahanmuuttajan oma kulttuuri on uuden ympäristön valtakulttuurille alisteinen. Kimin (2001, 51) mukaan sopeutuminen uuteen ympäristöön ei ole kuitenkaan pelkkä prosessi, jossa uudet kulttuuriset mallit lisätään aiemman kulttuurin päälle. Sen sijaan yksilö joutuu poisoppimaan vanhoja malleja omaksuessaan uusia tilalle. Akkulturaatio ja poisoppimista kuvaava käsite deakkulturaatio (*deacculturation*) ovat vuorovaikutuksessa keskenään uuden tiedon syrjäyttäessä vanhan. Vanhan tiedon olemassaolo on kuitenkin tärkeää, sillä ilman sitä ei ole olemassa valmista pohjaa, jonka uusi tieto voisi korvata. Tämän johdosta voidaankin pohtia, onko sopeutuminen kulttuurisesti läheisempään ympäristöön helpompaa sen vuoksi, että esimerkiksi tietyt vuorovaikutuksen normit eivät vaadi yhtä suurta muutosta kuin kulttuurisesti etäisissä maissa.

Akkulturaation myötä yksilö aloittaa Berryn (1997, 6, 13–14) mukaan myös prosessin toisen osan eli varsinaisen sopeutumisen (*adaptation*). Sopeutumisen käsite kuvastaa yksilössä tai ryhmässä tapahtuvia psykologisia muutoksia, jotka ovat seurausta uuden ympäristön vaatimusten kohtaamisesta. Tätä ilmiötä kuvataan myös käsitteellä psykologinen akkulturaatio (*psychological acculturation*) tai psykologinen sopeutuminen (*psychological adaptation*). Käsitteet kuvaavat niitä psykolo-

---

¹ Tämän pääluvun alla tarkastellaan sopeutumisprosessia ja siihen liittyviä tekijöitä erityisesti Berryn (1997) ja Berryn ym. (1987) tutkimuksiin viitaten. Tutkimukset ovat tieteellisen yhteisön laajalti hyväksymiä sopeutumista ja sen perusperiaatteita kuvattaessa.

gisia muutoksia, jotka vaikuttavat yksilön tietoisuuteen omasta yksilö- ja kulttuuri-identiteetistään. Yksilössä tapahtuvien sisäisten muutosten lisäksi voidaan tarkastella myös yksilöstä ulospäin heijastuvaa sosiokulttuurista sopeutumista (*sociocultural adaptation*). Käsite tarkastelee yksilön linkittymistä uuteen kontekstiin ja kykyä selvitä arkipäivän tilanteista esimerkiksi perhe-elämän, työn ja koulun saralla. Sosiokulttuurinen sopeutuminen yhdistetään ylipäätään sosiaalisten taitojen viitekehukseen. Kolmantena sopeutumisen alalajiksi on erotettu myös taloudellinen sopeutuminen (*economic adaptation*), joka kuvastaa yksilön menestystä, tyytyväisyyttä ja tehokkuutta työelämässään. Taloudellista sopeutumista ei kuitenkaan tässä tutkielmassa tarkastella, sillä ryhmän jäsenet eivät ole toistaiseksi kiinnittyneet suomalaiseen työelämään.

Kim (2009, 244–246) tarkastelee sopeutumista viestinnällisemmästä näkökulmasta esittäen, että yksilön sopeutuminen käynnistyy ja kehittyy ensisijaisesti vuorovaikutuksessa uuden sosiokulttuurilisen ympäristön kanssa. Prosessi edellyttää, että yksilö on ennen siirtymistään uuteen kulttuuriympäristöön edustanut jotain toista kulttuuria tai alakulttuuria. Lisäksi yksilön tulee olla jonkin verran riippuvainen uudesta viestintäympäristöstään henkilökohtaisten ja sosiaalisten tarpeiden täyttämiseksi vastaanottaen säännöllisesti omakohtaisia kokemuksia viestinnästä juuri tässä ympäristössä. Maahanmuuttajien menestyksekkään sopeutumisen voi tunnistaa, mikäli yksilön viestintätavat yhdistyvät luontevasti valtaväestön edustajien viestintään. Tällöin maahanmuuttaja kykenee vastaanottamaan ja käsittelemään tietoa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan viestintää sekä aloitteellisenä että vastaanottavana osapuolena. Tätä viestintäosaamista mitataan käsitteellä, jota kutsutaan isäntämaan viestintäosaamiseksi (*host communication competence*). Uuden ympäristön kantaväestöön kohdistuva interpersonaalinen viestintä sekä median seuraaminen auttavat yksilöä hahmottamaan paikallisten ajattelumaailmaa ja heijastamaan omaa käyttäytymistään suhteessa muuhun väestöön. Viestintäosaaminen kehittyy kognitiivisten, affektiivisten ja behavioraalisten ulottuvuuksien keskinäisriippuvuuden suhteessa, mikä viestintätaitojen lisäksi edistää myös maahanmuuttajien kykyä hallita paremmin muita elämän osa-alueita uudessa elinympäristössään (Kim 1987, 195–196).

Maahanmuuttajat kääntyvät uudessa ympäristössään luonnollisesti usein myös omaa kansallisuutta tai etnisyyttä edustavien tahojen puoleen, esimerkiksi hakeakseen tukea sopeutumisprosessia helpottaakseen. Etninen vuorovaikutus ja media tarjoavat stressittömän tilan, joka voi helpottaa sopeutumista prosessin alkuvaiheessa silloin, kun viestintätilanteet paikallisväestön jäsenten kanssa saatavat näyttäytyä vaikeina, stressaavina ja aiheuttaa riittämättömyyden tunnetta. Etninen viestintä auttaa myös yksilöä säilyttämään oman kulttuurinsa, mutta saattaa pitkittyneenä rajoittaa mahdolli-

suuksia toimia tehokkaasti uudessa ympäristössä. (Kim 2009, 246; Kim 1987, 200–201.) Tässä tutkielmassa selvitetään myös, millä tavalla monikulttuurisen ryhmän jäsenet ovat suuntautuneet oman etnisen taustansa edustajiin ja pitävätkö he näitä kontakteja ensisijaisina uudessa ympäristössä. Titzmann (2014) tutki nuoria maahanmuuttajia ja etnisen homofilian (*ethnic homophily*) esiintymistä. Käsite kuvastaa yksilön mieltymystä luoda ystävyssuhteita etnisesti samankaltaisiin yksilöihin. Titzmannin (2014) mukaan kulttuuriperintöään vaalivat maahanmuuttajat ystävystyvät todennäköisemmin saman etnisen ryhmän edustajien kanssa, jolloin kantaväestöä edustavien ystävien hankkiminen on epätodennäköisempää. Samankaltaisuus on ystävyssuhteen selkäranka, mutta paikallisen kielen oppiminen lisää samankaltaisuutta myös maahanmuuttajan ja muun kantaväestön välillä. Voidaankin pohtia, onko suomen kieltä opiskelevilla maahanmuuttajilla suurempi halukkuus suuntautua vuorovaikutukseen kantaväestön edustajien kanssa ja tätä kautta edistää sopeutumistaan, verrattuna esimerkiksi niihin, jotka eivät toistaiseksi osaa tai opettele kieltä.

2.2 Akkulturaatioon strategiat ja taustatekijät

Sopeutumisprosessin kulkuun vaikuttavat olennaisesti myös maahanmuuttajan sopeutumiselleen määrittelemät tavoitteet. Berryn (1997, 9–10) mukaan uusi ympäristö ja päivittäiset kohtaamiset paikallisten ryhmien ja yksilöiden kanssa vaativat maahanmuuttajaa asettamaan itselleen akkulturaatioon strategian, joka muodostuu vastauksena kahteen eri kysymykseen. Ensimmäiseksi on tarkasteltava, haluaako yksilö säilyttää ja ylläpitää oman kulttuuri-identiteettinsä ja tähän liittyvät kulttuuriset piirteet. Toinen kysymys selvittää, pitääkö yksilö laajempaan yhteiskuntaan ja muihin kulttuuriin ryhtymisiin kohdistuvaa yhteydenpitoa tärkeänä vai rajoittuuko vuorovaikutus pelkästään oman etnisen ryhmittymän sisälle. Suhtautuminen näihin kysymyksiin määrittää yksilön menettelytavan neljästä eri akkulturaatioon strategiavaihtoehdosta.

Berryn (1997, 9) mukaan yksilö valitsee yhtäläistymisen (*assimilation*) strategian, mikäli tämä ei halua ylläpitää omaa kulttuurista identiteettiään ja hakeutuu mieluusti tekemisiin eri kulttuureja edustavien henkilöiden kanssa. Yhtäläistymisen ääripäätä edustaa eriytyminen (*separation*), jolloin yksilö painottaa arvostustaan omaan kulttuuri-identiteettiinsä ja rajoittaa vuorovaikutuksen keskitymään oman kulttuurinsa edustajiin. Mikäli yksilö pyrkii yhdistämään sekä omat kulttuuriset piirteensä että yhteyden laajempaan yhteiskuntaan, puhutaan integraatiosta (*integration*). Viimeistä strategiavaihtoehtoa edustaa syrjäytyminen (*marginalization*), jolloin yksilöllä ei ole kiinnostusta tai mahdollisuutta ylläpitää kulttuuri-identiteettiään, muttei myöskään kiinnostusta ylläpitää vuorovai-

kutussuhteita muihin kulttuurisiin ryhmiin. Tässä tutkielmassa maahanmuuttajien oppimisryhmässä esiintyvät akkulturaation strategiat tulee ottaa huomioon, sillä strategiavalinnalla pystytään ymmärtämään paremmin yksilön suhtautumista sopeutumiseen ja siihen tarvittavaan tukeen ylipäättään. Lisäksi valittu strategia määrittää yksilön halukkuutta toimia vuorovaikutuksessa ryhmän muiden jäsenten kanssa. Yksilön päätös opiskella suomen kieltä monikulttuurisessa ryhmässä antaa myös viitteitä siitä, että jäsenet olisivat myötemielisiä uutta ympäristöään kohtaan ja haluaisivat joko yhtäläistyä tai integroitua.

Berry (1997, 9–12, 24) huomauttaa, että strategiavaihtoehdot perustuvat ajatukseen yksilön vapaudesta valita oma suhtautumisensa akkulturaatioon. Esimerkiksi integraatio onnistuu vain, mikäli myös ympäröivä yhteiskunta on avoin ja tukee kulttuurista monimuotoisuutta. Toisaalta integraation, kuten myös eriytymisen, edellytyksenä on, että saman etnisen ryhmän jäsenet ovat halukkaita ylläpitämään kulttuuriperimäänsä. Sopeutumisen näkökulmasta integraation strategia on osoittautunut tutkimusten perusteella sekä parhaimmaksi että mielekkäimmäksi (ks. Van de Vijver & Phalet, 217). Berryn (1997) mukaan integraatio edistää positiivisia asenteita kahden eri kulttuurin välillä, jolloin yksilö voi kokea olevansa kahden eri supportiivisen järjestelmän vaikutuspiirissä. Vaihtoehdoisesti yhteiskunta voi painostaa yksilöä yhtäläistymään ja hävittämään kulttuuriset piirteensä. Pakotettu yhtäläistäminen voi itsessään olla syy yksilön syrjäytymiseen. Strategian valintaan voivat vaikuttaa myös maahanmuuton kesto sekä uuden ympäristön sijainti.

Tämän tutkielman yhteiskuntakontekstissa tulee ottaa huomioon Suomen valtion julkinen suhtautuminen maahanmuuttajien integraatioon. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan (2009, 14) mukaan Suomessa ympäristö kannustaa maahanmuuttajaa valitsemaan integraation strategian, jolloin yksilö asettuu ja tulee osalliseksi yhteiskuntaa ja uutta elinympäristöä. Integraation rinnalla käytetään myös termiä kotoutuminen, jolloin painotetaan uuteen yhteiskuntaan osallistumisen lisäksi myös maahanmuuttajan oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan (2009) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa harjoitetaan niin kutsuttua kaksisuuntaista integraatiota, jolloin sekä vähemmistö että kantaväestö sopeutuvat maahanmuuttajien kotoutumiseen ja tätä kautta monikulttuurisempaan yhteiskuntaan. Edellä mainittujen seikkojen perusteella voidaan olettaa suomalaisen yhteiskunnan olevan integraation strategiaa tukeva ympäristö. Tutkielmassa tarkasteltava monikulttuurinen oppimisryhmä on myös muodostettu osana Suomen kunnallista kotouttamisohjelmaa.

Berryn (1987, 494) mukaan sopeutumisprosessin vaativuus ja akkulturaation tulos vaihtelevat tapauskohtaisesti erilaisten taustatekijöiden johdosta, jolloin prosessi on jokaiselle yksilölle erilainen. Ensinnäkin tulee ottaa huomioon maahanmuuton vapaaehtoisuus, liikkuvuus ja pysyvyys. Siirtolaiset voivat kokea vähemmän vaikeuksia sopeutumisen suhteen kuin esimerkiksi pakolaiset tai alkuperäiskansat, jotka eivät välttämättä toimi vapaaehtoisesti ja täten suhtaudu yhtä suopeasti muutokseen. Tämän lisäksi määräaikaiset vierailijat, kuten au-pairit, saavat vain hetkellisen kosketuspinnan kulttuuriin, toisin kuin etniset ryhmät, jotka saapuvat maahan kenties pysyvästi. Berryn (1997, 9, 16–17, 21, 23) mukaan akkulturaation haasteita voidaan tarkastella myös kulttuurisen etäisyyden näkökulmasta. Yksilön aiemman elinympäristön poliittiset, taloudelliset ja demografiset olosuhteet voivat poiketa uuden ympäristön olosuhteista vaikuttaen täten myös yksilön sopeutumisen etenemiseen. Mitä enemmän ympäristöjen välillä on kulttuurisia eroavaisuuksia, sitä vaikeampaa sopeutuminen tulee olemaan. Joissain tapauksissa jo pelkästään väestöntiheyden muutos voi vaikuttaa perusteelliselta elinympäristön muutokselta. Ympäristön muutos kohdistuu myös yksilötason muutoksiin, jotka voidaan kokea sekä positiivisina että negatiivisina. Uusi ympäristö voi tuoda mukanaan uudenlaisen ruokavalion sekä erilaisille taudeille altistumisen mahdollisuuden. Yksilö voi myös menettää edellisessä ympäristössään ansaitsemansa aseman tai vaihtoehtoisesti vastaanottaa uusia työmahdollisuuksia. Lisäksi muutos voi katkaista yhteyden aiempiin yhteisöihin tai edesauttaa yksilöä muodostamaan uusia ystävyssuhteita. Taustatekijöiden vaikutukset korostavat entisestään ajatusta siitä, että myös tässä tutkielmassa tutkittavat henkilöt käyvät läpi sopeutumisprosessia mahdollisesti ryhmän tukemana, mutta kuitenkin yksilöinä. Jokaisella on oma syynsä saapua maahan ja erilaiset valmiudet toimia juuri tässä ympäristössä, osittain aiemman ympäristön tarjoamista valmiuksista ja olosuhteista riippuen. Maahanmuutto voi esimerkiksi edistää yksilön yleisiä elinolosuhteita tai lisätä epävarmuutta yksilön ajatuksista tulevaisuutensa suhteen.

Uuden ympäristön olosuhteiden lisäksi myös yksilön henkilökohtaiset demografiset ja sosiaaliset ominaisuudet vaikuttavat akkulturaation prosessin etenemiseen. Yksi merkittävimmistä tekijöistä on ikä. Mikäli yksilö altistuu akkulturaatiolle ennen peruskoulun alkua, prosessin on todettu etenevän varsin vaivattomasti (Beiser ym. 1988, Berryn 1997, 21 mukaan). Toisaalta jo nuorten kohdalla identiteetin kehittymisen vaihe sekä siirtymätila lapsuuden ja aikuisuuden välillä ovat aiheuttaneet ongelmia akkulturaatioon yhdistettynä. Ylipäätään onkin huomionarvoista tiedostaa, ettei tietyssä ympäristössä kartoitettua elämäkokemusta voi sivuuttaa, kun tarkastellaan yksilön siirtymistä uuteen ympäristöön. Sukupuolella on nähty olevan joissain määrin vaikutusta, sillä etenkin naiset saattavat kokea konfliktin siirtyessään esimerkiksi sukupuolienormien perinteitä vaalivasta kulttuurista tasa-arvoisempaan ympäristöön. Näiden lisäksi myös koulutuksella on vahva merkitys, sillä ongel-

manratkaisutaidot edistävät sopeutumista. Koulutus korreloi myös mahdollisuuksiin tavoitella tuloja, asemaa sekä supportiivisia verkostoja, lisäten myös yksilön tietoisuutta uudesta ympäristöstä: kielestä, historiasta sekä arvoista ja normeista. (Berry 1997, 21–22.)

2.3 Akkulturaatioperäinen stressi

Kimin (2009, 244) mukaan sopeutumisprosessi on yksilön psyykettä rasittava tilanne, jossa samanaikaisesti kohtaavat oma juurtunut identiteetti sekä tarve mukautua uuden ympäristön vaatimuksiin. Epätasapaino entisen ja nykyisen ympäristön vaatimusten välillä purkautuu stressinä, joka voi ilmetä yksilössä esimerkiksi epävarmuutena, välttelynä, kyynisyytenä tai jopa vihamielisyytenä. Tunne stressistä on tyypillisesti voimakkaimmillaan kulttuurisen sopeutumisen alkuvaiheessa (Kim 2001, 55). Van de Vijver ja Phalet (2004, 226) tukevat Kimin ajatusta todeten, että akkulturaatiolla on suuri merkitys yksilön psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin sekä käyttäytymiseen. Vaikutukset ovat kuitenkin monissa tutkimuksissa jäänet ilman huomiota, minkä vuoksi niiden käsittely on tässä tutkielmassa ensiarvoista.

Tässä tutkielmassa ei pyritä stressin muodolliseen määrittelyyn tai mallinnukseen. Sen sijaan käytetään Berryn ym. (1987, 492–493) tutkimuksessaan esittämää yleistävää määrittelyä. Tämän mukaan stressi on organismin psykologinen tai fysiologinen tila, joka on muodostunut ympäristön stressitekijöiden vaikutuksesta. Organismien normaalitilan saavuttamiseksi stressi vaatii stressin vähentämiseen pyrkiviä keinoja, kunnes tyydyttävä mukautuminen tilanteeseen on saavutettu. Akkulturaatioperäinen stressi (*acculturative stress*) on Berryn ym. (1987) esittämä stressin alalaji, jossa stressitekijöiden lähteeksi on määritelty sopeutumisprosessi. Sopeutumisen aikana voi ilmetä stressiperäistä oireilua, joita edustavat esimerkiksi erilaiset mielenterveyden häiriöiden oireet (hämmennys, ahdistus ja masennus), tunne syrjäytymisestä ja vieraantumisesta, psykosomaattinen oireilu sekä hämartyntä käsitys omasta identiteetistä. Myös mielenterveyden ongelmat ovat verrattain yleisiä, mutta vaihtelevat kunkin sopeutumisprosessia läpikäyvän yksilön mukaan.

Akkulturaatioperäisen stressin kokemiseen vaikuttavat useat samat tekijät, jotka näyttäytyvät ylipäätään akkulturaation ja sopeutumisen prosessien taustatekijöinä. Tähän liittyvät muuton vapaaehtoisuus, liikkuvuus ja pysyvyys sekä akkulturaation strategian valinta integraation, yhtäläistymisen, eriytymisen sekä syrjäytymisen välillä. (Berry ym. 1987, 494–495.) Voidaan esimerkiksi pohtia, aiheuttaako pakon edessä muuttaminen enemmän negatiivisia ennakko-odotuksia ja tätä kautta

enemmän akkulturaatioperäistä stressiä kuin vapaaehtoinen siirtolaisuus, ja onko muuton pysyvyydellä tai vapaaehtoisuudella vaikutusta akkulturaation strategian valintaan. Lisäksi Berry ym. (1987) nostavat esiin yhteiskunnallisten ajattelumallien erot. Pluralistiset yhteiskunnat tukevat eri ideologioiden ja kulttuurien monimuotoisuutta, toisin kuin yhtäläistävät yhteiskunnat, jotka pyrkivät ohjaamaan jäsenensä toimimaan saman kulttuurisen mallin mukaisesti. Berry ym. (1987) mukaan aiemmat tutkimukset ovat antaneet viitteitä siitä, että pluralistiset yhteiskunnat madaltaisivat maahanmuuttajien mielenterveydellisten ongelmien määrää yhtäläistäviin yhteiskuntiin verrattuna. Lisäksi voidaan mainita kootusti useat demografiset, sosiaaliset ja psykologiset piirteet, jotka yksilöstä riippuen vaikuttavat stressitasoon ja stressin muodostumiseen. Näitä edustavat muun muassa ikä, koulutus, sukupuoli, kognitiiviset taidot sekä aiempi kokemus eri kulttuurien parissa toimimisesta. Yksilöllä voi esimerkiksi olla luonnostaan kognitiivisia stressinhallinnan keinoja, jotka vaikuttavat stressitasoa alentavasti. Tämän lisäksi myös koulutuksen on todettu vähentävän stressiä (Beiser ym. 1988, Berry 1997, 22 mukaan).

Mahdollisista negatiivisista vaikutuksista huolimatta stressin tunnetta on pidetty yhtenä tärkeimmistä sopeutumista edistävästä voimista. Kimin (2001 56–57; sekä 2009, 245) mukaan vuorovaikutus ympäristön kanssa synnyttää stressitekijöitä, mutta korostaa samalla yksilön tietoisuutta itsestään ja sen hetkisestä identiteetistään. Jokainen stressitilanne on eräänlainen takaisku, joka saa yksilön tarkastelemaan itseään suhteessa ympäristöön. Tätä kautta yksilö kehittää aktiivisesti tietoisuuttaan uuden ympäristön tavoista ja edistää näin omaa sopeutumistaan ja tähän liittyvää sisäistä kasvua. Tätä stressin, sopeutumisen ja kasvun keskinäisriippuvuuden mallia (*stress-adaptation-growth dynamic*) kuvataan syklisenä, mutta etenevänä. Jatkuvat takaiskut ja uudesta ympäristöstä opitut asiat kasvattavat sisäisesti ja vievät yksilöä eteenpäin, prosessin jatkuessa niin kauan, kun ympäristöllä on tarjota uusia haasteita. Pitkällä aikavälillä stressaavien tilanteiden intensiteetti lieventyy samalla, kun sopeutuminen ja sisäinen kasvu vieraassa ympäristössä jatkavat kasvuaan. Tässä työssä halutaankin selvittää, millä tavalla stressaavien tilanteiden jakaminen ja ryhmän tuki auttavat yksilöä ja onko maahanmuuttajaryhmän jäsenten välisellä vuorovaikutuksella merkitystä stressin tunteeseen joko tunnetta edistävänä tai helpottavana. Tätä kautta pystytään tarkastelemaan, millaista hyvinvointia ryhmän viestintä ja vuorovaikutus voivat parhaimmillaan tuottaa yksilön sopeutumisprosessille.

3 SOSIAALINEN TUKEA

3.1 Sosiaalisen tuen prosessi

Sosiaalisen tuen ja supportiivisen viestinnän käsitteiden määrittelyyn käytetään tässä tutkielmassa Albrechtin ja Adelmanin (1987b) määrittelyjä. Albrechtin ja Adelmanin (1987b, 19–20) mukaan sosiaalinen tuki on fundamentaalinen viestinnän prosessi, joka käynnistyy kahden tai useamman henkilön keskinäisviestinnän vaikutuksesta. Yksilö hakee tukea luodakseen inhimillisen kontaktin ja vahvistaakseen hallinnan tunnetta erilaisissa epävarmuutta aiheuttavissa elämäntilanteissa. Prosessin myötä vähenevät sekä yksilön epävarmuus tilannetta kohtaan että tuen antajan ja tuen saajan välisessä suhteessa ilmenevä epävarmuus. Täten yksilö pyrkii samanaikaisesti saamaan tilanteen stressitekijät hallintaansa ja luomaan läheisemmän suhteen tuen antajan kanssa (Berger & Calabrese 1975; Parks & Adelman 1983, 55).

Sosiaalinen tuki taas välittyy supportiivisessa viestinnässä, joka vaikuttaa kaikkien tilanteessa toimivien osapuolten affektiiviseen, kognitiiviseen ja behavioraaliseen tilaan. Viestintä voi olla verbaalista tai nonverbaalista, ja se voi muuttaa sekä tuen antajan että vastaanottajan näkemystä itsestä, tilanteesta, viestinnän toisesta osapuolesta tai kaikkien osapuolten välisestä suhteesta. (Albrecht & Adelman 1987b, 20–21.) Burlesonin (1990, 80–82) mukaan keskinäinen avunanto on merkittävä tekijä interpersonaalisten suhteiden muodostumiselle ja kehittymiselle. Tämän johdosta supportiivinen viestintä on yksi ensisijaisimmista syistä siihen, miksi interpersonaalisia suhteita luodaan ja ylläpidetään. Sosiaalisen tuen välittymistä voidaan tarkastella esimerkiksi yksilön sekä läheisten ystävien, työkollegojen tai tuntemattomien henkilöiden välisenä prosessina (Albrecht, Burleson, Goldsmith 1994, 419). Tässä tutkielmassa supportiivisen viestinnän välittämää sosiaalista tukea tarkastellaan oppimisryhmän jäsenten välisenä prosessina.

Albrechtin ym. (1994, 419–420, 422) mukaan supportiivinen tutkimus on alun perin lähtöisin epidemiologian kentältä. Tutkimuksella pyrittiin löytämään suoria ja epäsuoria yhteyksiä sosiaalisten suhteiden, supportiivisen käyttäytymisen sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin välillä. Aiempi empirinen tutkimus keskittyikin tarkastelemaan vuorovaikutussuhteita sosiaalisen tuen antamisen ja vastaanottamisen lähteinä terveyden edistämisen näkökulmasta. Tässä työssä selkeästi terveyden edistämiseen liittyvää supportiivista viestintää tarkastellaankin akkulturaatioperäisen stressin ilmenemisen ja lievittämisen näkökulmasta. Nykyään Albrecht ym. (1994) toteavat tutkimuksessa ko-

rostuneen, kuinka etenkin interpersonaaliset suhteet ovat tulosta osapuolten jatkuvasta keskinäisestä supportiivisesta viestinnästä. Lisäksi Virtasen ja Isotaluksen (2011, 31–32, 37) mukaan supportiivisten viestintätilanteiden tutkimusnäkökulma on viimeaikoina keskittynyt yhä enemmän tuen antajan halukkuuteen vaikuttaa tilanteeseen, jossa tuen hakija on vailla jotakin. Tämän johdosta sosiaalista tukea annetaan ”loveen” (*void*) (ks. Virtanen 2015, 13), jota tuen hakija kokee tilanteessaan, ja johon toivoo toisen osapuolen tuovan muutoksen. Lovi toivotaan siis kumottavan asiantilalla, jonka tuen hakija kokee nykyistä tilaa mielekkäämpänä. Tuen antajalle supportiivinen vuorovaikutus edustaa kokemusta toisen henkilön tunnistettavasta lovesta, johon tuen antaja haluaa kohdistaa muutoksen. Tuen hakijan kokemus sosiaalisesta tuesta on vastaus siihen, miten tuen antaja on reagoinut ilmaistuun tilanteeseen ja pyrkinyt sitä muuttamaan. Esimerkiksi Virtanen (2015) huomasi yksilöllisten piirteiden, suhteen laadun ja tukea hakevan ongelman luonteen ohjaavan supportiivisen viestinnän tavoitteita ja tapoja. Mekanismi vahvistaa näkemystä siitä, että sosiaalinen tuki on perustavanlaatuisesti interpersonaalinen ilmiö, joka tulee varmasti näyttäytymään myös tässä työssä tutkittavan ryhmän jäsenten vuorovaikutustilanteissa. Työn puitteissa on mielenkiintoista selvittää, huomaavatko jäsenet itse antavansa mielellään tukea tai hakeutuvansa aktiivisesti tuen antamisen tilanteisiin.

Tuen antajan keskeisestä roolista huolimatta tutkijat ovat yksimielisiä siitä, ettei tukea voi tarjota ilman, että tukea hakeva ilmaisee tarpeensa tuelle (Virtanen & Isotalus 2011, 31). Tämän huomion johdosta myös sosiaalista tukea hakevan rooli oppimisryhmässä on yhtälailla tärkeä ottaa huomioon tässä tutkielmassa. Tuen hakemiseksi yksilö voi käyttää sekä suoria että epäsuoria keinoja. Suorat tavat tuen hakemisessa voivat vaihdella suhteen osapuolten koetun läheisyyden mukaan. Esimerkiksi läheisimmissä suhteissa auttaminen on koettu velvollisuutena toteuttaa pyyntöjä ilman apua tarvitsevan yksityiskohtaista selvitystä tuen tarpeen suhteen. (Albrecht ym. 1994, 437; Roloff, Janiszewski, McGrath, Burns & Manrai 1988, 367.) Epäsuoria tapoja edustavat erilaiset naamioidut strategiat, kuten vihjeet ja kokemusten jakaminen, jotka voivat johtaa spontaanimpaan tapaan antaa tukea (Albrecht ym. 1994, 437; Rosen 1983, 97–98).

3.2 Sosiaalisen tuen muodot

Maahanmuuttajien voidaan olettaa käyvän läpi erilaisia kokemuksia ja tuntemuksia sopeutumisprosessin edetessä. Tämän vuoksi on tärkeä tarkastella, millaisia sosiaalisen tuen muotoja oppimisryhmän jäsenten on mahdollista toisilleen esittää tai toisiltaan vastaanottaa. Muun muassa Goldsmith

(2004, 13) esittää sosiaalisen tuen tutkimusalalla usein esiintyvän perinteisen jaottelun, jossa tuen muodot jaetaan emotionaaliseen, tiedolliseen, välineelliseen sekä verkoston tukeen. Emotionaalises-
sa tuessa tuen antaja ilmaisee huolensa ja huolehtivaisuutensa, osoittaa empatiaa ja vahvistaa yksilön omanarvontunnetta esimerkiksi keskustelun, kuuntelun ja läsnäolon keinoin. Emotionaalisen tuen vastapainona tiedollinen tuki ilmenee erilaisen tiedon välittämisenä, neuvojen antamisen sekä uusien näkökulmien tarjoamisena. Tässä tutkielmassa tiedollista tukea voisi olettaa esiintyvän esimerkiksi tilanteissa, joissa kauemmin Suomessa asuneet auttavat niitä, jotka ovat saapuneet maahan myöhemmin. Kolmantena tuen muotona esitettyyn välineelliseen tukeen lukeutuvat erilaisten tavaroiden ja palveluiden tarjoaminen, minkä lisäksi neljäs muoto, verkoston tuki, tarkastelee sitä tukea, jota ryhmään kuulumisen ja ryhmän vuorovaikutus vahvistavat.

Aiempi tutkimus on osoittanut erilaisten tukea osoittavien viestien toimivan eri tavalla eri tilanteissa. Esimerkiksi muutostilanteissa kognitiivinen tuki, joka auttaa yksilöä ymmärtämään, mitä tapahtui ja miksi, on tärkeää, jotta vastaanottaja voi tulkita ja rakentaa elämäänsä uudelleen (Jones & Wirtz 2006, 220). Maahanmuuttokontekstissa tämän huomioiminen on ensisijaista, sillä maahanmuuttoa ja uuteen ympäristöön sopeutumista voidaan pitää merkittävänä muutostilanteena yksilön elämässä. Joissain tapauksissa erilaisia stressaavia tilanteita voi esiintyä samanaikaisesti, jolloin tuen antajan tulisi räätälöidä tuki stressin ja stressin kokemisen tunteen mukaiseksi (Albrecht ym. 1994, 436). Tuen onnistunut antaminen vaatiikin yksilöltä viestinnällistä osaamista tulkita tilanne oikein ja osoittaa toiselle osapuolelle juuri tämän tarvitsemaa tukea.

Ahdinko ja stressi ovat esimerkkitekijöitä, jotka kohdatessaan maahanmuuttaja voi erityisesti tuntea tarvetta hakea erilaisia sosiaalisen tuen muotoja muilta ryhmän jäseniltä. Albrechtin ym. (1994, 427–428) mukaan pääasiallisimmat tavat ahdistuksen lieventämiseen ovat ongelmista puhuminen sekä pyrkimys muuttaa ahdingosta kärsivän yksilön tuntemuksia parempaan suuntaan. Näihin pyritään supportiivisen viestinnän mekanismeilla, joita edustavat esimerkiksi epävarmuuden vähentäminen, yksilön hallinnan tunteen vahvistaminen, tilanteesta syntyneen käsityksen lieventäminen ja tilanteesta pakenemista edistävien tapojen tunnistaminen. Albrecht ym. (1994) toteavat viestinnän vähentävän epävarmuutta ja vahvistavan hallinnan tunnetta, mikäli yksilöä autetaan määrittelemään tilanteen luonne ja vakavuus, kehittämään vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteelle, tunnistamaan mahdollisia seurauksia, tekemään suunnitelmia sekä kannustamaan riskinottoon. Esimerkiksi tiedon lisääminen tilanteen haitoista tai vaikutuksista, sekä tavoista, joiden kautta ne olisivat siedettävissä, voivat vähentää tilanteen synnyttämää pelkoa tai ahdistusta. Vastoinikäymisten kohtaaminen voi olla syy ilmaista myös kaikkein voimakkaimpia tunteita, kuten vihaa ja suuttumusta.

Aiemmat tutkimukset myös osoittavat, että sosiaalisessa verkostossa yksilöt voivat myös tartuttaa stressin ja ahdingon toisiinsa (Albrecht & Ropp 1982, 174–175; Adelman 1986, Albrechtin ym. 1994, 434 mukaan). Sosiaalisen tuen välittämisen tilanteessa voikin syntyä dilemma, mikäli tuen antaja ja hakija ovat keskinäisriippuvaisia toisistaan ja altistuvat samoille stressitekijöille. Tällöin tuen antajan voi olla vaikea tarjota sellaista tukea, jota tuen hakija tarvitsisi. (Albrecht ym. 1994, 434.) Tässä työssä tunteiden tarttumisen mahdollisuus on tärkeä ottaa huomioon, sillä maahanmuuttajat voivat kohdata sopeutumisensa aikana hyvin samankaltaisia ongelmia tai hankalia tilanteita. Kielteiset tunteet voivat muihin jäseniin tarttuessaan lietsoa toisiaan yhä negatiivisempaan ajatteluun, jolloin tilanteessa voidaan osoittaa vääränlaista tukea objektiiviseen ja ongelman ylittämiseen tähtäävän tuen sijaan. Yhteisöllinen selviäminen (*communal coping*) kuvastaakin käsitteenä dyadin, ryhmän tai yhteisön vuorovaikutusta ja tapoja käsitellä yhdessä yhteistä ongelmaa ja vähentää sen negatiivista vaikutusta (Lyons, Mickelson, Sullivan & Coyne. 1998, 583–584).

Selkeästi henkilökeskeisen sosiaalisen tuen lisäksi supportiivista viestintää ja tämän tutkielman oppimisryhmäkontekstia voidaan myös tarkastella tuen tunnetta (*sense of support*) vahvistavana ympäristönä. Pierce, Sarason ja Sarason (1990, 181) toteavat, että jo pelkästään käsitys ja tunne tuen ilmapiiristä vahvistavat yksilön kykyä selviytyä erilaisista tilanteista ja vähentävät ahdistuksen tunnetta, kuten esimerkiksi tässä tutkielmassa huomioitua akkulturaatioperäistä stressiä. Albrechtin ym. (1994, 424, 429–431) mukaan yksilön tunne tuesta voidaan määrittää tuen saatavuuden tai tuen koettun laadun välityksellä. Lisäksi verkoston tietyt käyttäytymismallit voidaan tulkita tukeviksi. Tuen läsnäolo ja tuen vaihdannan laatu ovatkin tekijöitä, joiden perusteella yksilö rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita sekä verkostoja: esimerkiksi rutiininomainen vuorovaikutus oppimisryhmän jäsenten kesken voidaan luokitella käytökseksi, joka välittää yksilölle lämpöä, hyväksyntää sekä positiivista huomiota.

3.3 Supportiivinen ryhmä

Ennen kuin siirrytään tarkastelemaan ryhmän sisällä esiintyvää vuorovaikutusta, on tärkeä teoreettisesti havainnollistaa, millainen supportiivinen ryhmä maahanmuuttajien monikulttuurisen oppimisryhmän voidaan ajatella olevan. Tämän tutkielman kannalta keskeisintä lähestymistapaa edustaakin ajatus ryhmästä osana yksilön laajempaa supportiivista verkostoa. Albrecht ym. (1994, 439) kuvaavat verkostojen koostuvan limittäisistä sidoksista, jotka yhdistävät eri ryhmien vuorovaikutuksen kokoon osin tiukoin, osin löysemmin sidoksin. Albrechtin ja Adelmanin (1987a, 49, 130) mukaan

ryhmiä tutkittaessa voidaan tarkastella sekä ryhmän rakenteellisia ominaisuuksia että sen asemoitumista muiden verkostojen suhteen. Vahvimpia ja yksilön interpersonaalisen viestinnän kannalta voimakkaimpia supportiivisen viestinnän primaareja ryhmiä edustavat perhe, sukulaiset ja läheiset ystävät. Sekundaariset ryhmät muodostuvat primaariryhmien ulkopuolella, mahdollistaen myös supportiivisen viestinnän, mutta impersonaalisessa mielessä. Tällöin vuorovaikutuksen sanotaan perustuvan stereotyyppiseen informaatioon, joka muodostetaan osapuolten kulttuurisen ja sosiaalisen taustan pohjalta. Toisaalta voidaan kuitenkin pohtia, onko primaarien ja sekundaaristen ryhmien raja-
 naus näin yksioikoinen vai voisiko sekundaarisissa ryhmissä esiintyä myös läheisempiä suhteita, vaikkakaan ei yhtä intiimejä kuin esimerkiksi läheisten ystävien suhteissa. Joka tapauksessa tässä työssä tarkastellaan yhden sekundaarisen ryhmän sisällä esiintyvää interpersonaalista viestintää ja sosiaalista tukea. Ryhmän jäsenten sopeutumisen kannalta on mielekästä ottaa huomioon myös yksilön muut verkostot ja selvittää, millä tavoin oppimisryhmä suhteutuu näihin tuen hakemisen kontekstissa. Ryanin (2011, 707) mukaan tutkimuksilla (ks. esim. Kim 1987, 194) on ollut usein taipumus olettaa, että maahanmuuttajilla olisi uudessa ympäristössään automaattinen pääsy erilaisiin sukulais- ja ystäväverkostoihin, jotka auttavat muutto- ja sopeutumisprosessissa. Tutkija vaatiikin enemmän huomiota tarkasteluun, jossa otetaan huomioon maahanmuuttajien todelliset mahdollisuudet kytkeytyä osaksi erilaisia verkostoja sekä niiden muodostamista ja ylläpitämistä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, erilaisten ihmisten parissa. Lisäksi Portes (1998, 14) toteaa, että verkostot voivat olla avaintekijä uusien ryhmien muodostumiseen sekä sopeutumista edistävään asettumiseen.

Monikulttuurista ryhmää tarkasteltaessa on tärkeä ottaa huomioon homo- ja heterogeenisten ryhmien erot. Albrechtin ym. (1994, 439–440) mukaan suuria heterogeenisiä verkostoja on pidetty verkostojen jäsenten kannalta parempina supportiivisen viestinnän edistämiseksi. Tällaisissa verkostoissa esiintyy enemmän apua elämän eri siirtymävaiheisiin, kuten esimerkiksi maahanmuuttoon, ja läpinäkyvyyttä verkoston jäsenten kesken. Lisäksi heterogeenisyys mahdollistaa pääsyn monipuoliseen informaatioon. Sen sijaan koon puolesta rajoitetut homogeeniset verkostot, kuten erilaiset etniset ryhmät, voivat olla tukahduttavia ja kasvattaa mahdollisuutta loukkaavan käytöksen esiintymiseen ryhmän sisällä sekä ryhmäpaineen lisääntymiseen. Voidaan kuitenkin myös pohtia, pystytäänkö verkostoja luonnehtimaan näin mustavalkoisesti, sillä myös eheiden ja läheisten ystäväverkostojen on todettu helpottavan esimerkiksi stressistä selviytymistä (ks. Albrecht ym. 1982, Albrechtin ym. 1994, 440 mukaan). Tältä osin monikulttuurista ryhmää voi kuitenkin pitää ainutlaatuisena mahdollisuutena sopeutumista edistävälle tuelle, sillä jäsenten demografiset erot ja erilaiset kokemukset antavat mahdollisuuden tarjota monipuolisesti tuen eri muotoja.

Etnisiä maahanmuuttajaryhmiä tarkastelleet aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, etteivät homogeeniset verkostot välttämättä edistä maahanmuuttajien sopeutumista. Vaikutelma voi olla päinvastainen, sillä etniset verkostot saattavat pyrkiä suojelemaan jäseniään syrjinnältä ja hyväksikäytöltä ja tätä kautta typistämään jäsenten mahdollisuuksia tottua ympäröivän yhteiskunnan tavoille. Suljetut etniset verkostot ja näiden ylläpitämä sosiaalinen koheesio on nähty syynä esimerkiksi gettoutumiseen. (Portes 1998, 14; Crowley & Hickman 2008.) Kytökset eritaustaisten ihmisten välillä vaikuttavatkin positiivisesti sosiaaliseen pääomaan sekä integraatioon, jolloin voidaan puhua siltautumisen (*bridging*) ja liittoutumisen (*bonding*) käsitteistä. Liittoutuminen viittaa yksilön lähentymiseen itselleen samankaltaisten ihmisten kanssa, jolloin perusteena voi olla esimerkiksi sama etninen tausta ja luottamussuhde ennestään tuttuihin ihmisiin. Siltautuminen taas tarkoittaa yksilön lähentymistä taustaltaan erilaisiin ja tuntemattomiin ihmisiin, joiden merkitys vuorovaikutuksessa on kuitenkin jollain tapaa tärkeä. (Putnam 2000, 22; Nannestad ym. 2008, 610, 627.) Tässä tutkielmas- sa oppimisryhmän jäsenten voidaan olettaa olevan siltautumisen suhteessa toisiinsa nähden, sillä ryhmä on muodostunut henkilöistä, jotka edustavat ominaisuuksiltaan ja taustoiltaan varsin heterogeenistä otosta. Tästä huolimatta ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus voi osoittautua yksittäisen jäsenen sopeutumisen kannalta tärkeäksi.

Aiemmat sosiaalisen tuen verkostoja tarkastelleet tutkimukset ovat painottuneet sekä supportiivisten tukiryhmien tarkasteluun että yksilötason selviytymiseen ja hyvinvointiin ympäröivän verkoston vaikutuksen alaisuudessa (Albrecht & Adelman 1987a, 49). Tämä työ edustaa jälkimmäistä kategoriaa, sillä oppimisryhmän jäsenet eivät kuulu varsinaiseen tukiryhmään, vaikkakin maahanmuuttajat ovat kaikki lähtökohtaisesti samassa tilanteessa, tavoitteenaan sopeutua uuteen kulttuuriin. Tuen hakeminen ja antaminen eivät välttämättä ole ryhmän jäsenten välillä aina tiedostettua, vaikka ryhmän jäsenet pystyvät varmasti samaistumaan toistensa tilanteisiin. Homogeeninen lähtöasetelma varsin heterogeenisessä vuorovaikutusympäristössä luo mielenkiintoisen tutkimusasetelman, jossa supportiivinen viestintä voi osaltaan vaikuttaa edistävästi yksilön sopeutumisprosessiin.

4 SOSIAALINEN TUKI VUOROVAIKUTUSSUHTEISSA

4.1 Heikot vuorovaikutussuhteet

Heikot vuorovaikutussuhteet (*weak-ties*) toimii kattokäsitteenä kaikille ensisijaisten verkostojen ulkopuolisille tahoille, joilta tuen hakeminen on mahdollista (Adelman, Parks & Albrecht 1987, 126). Termin on alun perin luonut Granovetter (1973) kuvatakseen suhteita, joissa ei ole samanlaista läheisyyttä ja vuorovaikutuksen säännöllisyyttä kuin vahvoissa vuorovaikutussuhteissa (*strong-ties*), joita edustavat esimerkiksi perhe, sukulaiset ja läheiset ystävät. Heikot vuorovaikutussuhteet sisällyttävät henkilöitä yleensä tietystä kontekstista, kuten naapureita, palvelualan työntekijöitä, ohjaajia, pappeja, opettajia tai opiskelutovereita (Adelman ym. 1987, 133; Wright & Miller 2010, 502). Heikkojen vuorovaikutussuhteiden avulla on pystytty selittämään esimerkiksi tietokonevälisten tukiryhmien, virtuaaliyhteisöjen sekä verkostojen ja organisaatioiden sisällä välittyvää tukea (Wright ym. 2010, 607). Sosiaalisen tuen aiempi tutkimus on kuitenkin keskittynyt vahvempiin ja läheisempiin vuorovaikutussuhteisiin, jättäen mahdollisesti päivittäistäkin tukea tarjoavien heikkojen vuorovaikutussuhteiden tarkastelun vähemmälle huomiolle (Adelman ym. 1987, 127; Cowen 1982, 386). Heikkojen vuorovaikutussuhteiden tarkastelu on yhtä tärkeää, sillä ne edustavat ainutlaatuista lähtökohtaa sosiaalisen tuen ja supportiivisten verkostojen käsittelyyn. Lisäksi on ensiarvoista huomioda, että kaikki vahvat vuorovaikutussuhteet ovat alun perin muodostuneet heikoista vuorovaikutussuhteista. (Adelman ym. 1987, 127–128.) Tässä tutkielmassa tutkittavan oppimisryhmän jäsenten väliset suhteet ovat alun perin perustuneet heikkojen vuorovaikutussuhteiden määritelmään, sillä ryhmä ei edusta perinteistä ensisijaista ryhmää, kuten perhettä tai läheisiä ystävyys-suhteita. Lisäksi ryhmä on muodostunut toisilleen entuudestaan tuntemattomista jäsenistä, joiden välillä voi olla eroavaisuuksia interpersonaalisen viestinnän säännöllisyyden suhteen, vaikkakin ryhmä kokoontuu päivittäin opetustilanteen kontekstissa.

Heikkojen vuorovaikutussuhteiden tutkimuksen huomionarvoisuutta voidaan perustella useammilla syillä. Kuten heterogeeniset verkostot, myös heikot vuorovaikutussuhteet mahdollistavat laajemman pääsyn tietoon, hyödykkeisiin ja palveluihin (Adelman ym. 1987, 133) sekä resursseihin, joita oma sosiaalinen piiri ei välttämättä mahdollistaisi (Granovetter 1983, 207–209). Vahvat ja homogeeniset vuorovaikutussuhteet rajoittavat tiedon määrää sekä esitettyjä näkökulmia, sillä yksilöt tyypillisesti muodostavat läheisiä ihmissuhteita niihin, jotka ovat samankaltaisia demografisten tekijöiden, asenteiden sekä taustan suhteen (Portes 1998, 6; Botwin ym. 1997, Wrightin 609 mukaan). Tämän joh-

dosta heikot vuorovaikutussuhteet mahdollistavat yhteyden laajempaan verkostoon, jolloin yksilö pystyy toimimaan vuorovaikutussuhteessa muihin, jotka esimerkiksi kärsivät samanlaisista ongelmista ja pystyvät tarjoamaan monipuolisempaa tietoa sekä näkökulmia. Tätä kautta yksilö pystyy vähentämään epävarmuutta ja ahdistusta omaan tilanteeseensa nähden. (Wright ym. 2010, 609; Wright & Miller 2010, 501.)

Tämän tutkielman kannalta onkin mielenkiintoista selvittää, minkälaisissa sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tilanteissa maahanmuuttajat hakeutuvat mieluummin muiden maahanmuuttajien keskuuteen vahvojen vuorovaikutussuhteiden sijasta. Cutrona ja Suhr (1992) huomasivat yksilön kääntyvän puolisonsa puoleen, mikäli tällä käsitettiin olevan asiantuntijuutta keskustelua herättäneen ongelman suhteen. Mikäli asiantuntijuutta ei löytynyt, neuvoja ei pidetty hyödyllisinä ja puoliso ei näyttäytynyt ongelman suhteen uskottavana lähteenä tuen hakemiseksi. Lisäksi Wrightin ym. (2010, 608) mukaan etenkin omaan terveyteen ja stressitilaan kohdistuva huoli on osoittautunut vaikeaksi aiheeksi käsitellä läheisten kanssa. Tämän johdosta voidaankin pohtia, onko myös akkulturaatioperäisen stressin jakaminen yhtä hankalaa.

Vahvoissa vuorovaikutussuhteissa saatetaan pidättäytyä keskustelemasta syvällisistä aiheista, huolistai vältellä vuorovaikutusta ylipäättään. Heikot vuorovaikutussuhteet sen sijaan tarjoavat matalan kynnyksen jakaa korkean kynnyksen aiheita, sillä osapuolet eivät tyypillisesti jaa henkilökoh-taista historiaansa. Tätä kautta myös pelko tuomitukseksi tulemisen tunteesta vähenee. (Wright & Miller 2010, 501; Wright ym. 2010, 608, 610). Lisäksi Adelmanin ym. (1987, 135) mukaan heikoissa vuorovaikutussuhteissa yksilö uskaltaa ottaa helpommin puheeksi asioita, jotka läheisissä ihmissuh-teissa vaikuttaisivat kiusallisilta tai kasvojen menettämisen pelko olisi liian suuri. Toisaalta yleis-tyksiä vahvojen vuorovaikutussuhteiden laadusta voi olla vaikea tehdä. Maahanmuuttajien kohdalla ainoa vuorovaikutussuhde uudessa ympäristössä voi aluksi olla esimerkiksi puoliso, jonka tuesta yksilö voi olla sopeutumisen aikana täysin riippuvainen, ennen kuin tämä muodostaa uusia vuo-rovaikutussuhteita.

Kuitenkin heikot vuorovaikutussuhteet sisällyttävät vähemmän roolien tuomia velvoitteita, ja heikompi tunneside ei luo samanlaista keskinäisriippuvuuden tunnetta, joka on vallitseva vahvoissa vuorovaikutussuhteissa. Vahvan vuorovaikutussuhteen osapuolen voi olla esimerkiksi vaikea erot-taa omia tarpeitaan tilanteessa, jossa toinen osapuoli hakee tukea. (Wright ym. 2010, 610; LaGaipa 1990, 126.) Lisäksi yksilöt, jotka vastaanottavat tukea perheen jäseniltään tai ystäviltään voivat tun-tea olonsa epämurkavaksi ja kieltäytyä vastaanottamasta tukea, mikäli kokevat, etteivät pysty vasta-

vuoroisesti osoittamaan sitä takaisin (Chesler & Barbarin 1984, 129). Wrightin ym. (2010, 10) mukaan heikoissa vuorovaikutussuhteissa supportiivisen viestinnän tilanteessa annettu ja saatu palaute on puolueettomampaa. Lisäksi osapuolten odotukset toisiinsa nähden eivät ole niin laaja-alaisia ja täten myös vastavuoroisuutta on helpompi osoittaa (Adelman ym. 1987, 129).

Adelmanin ym. (1987, 129, 132, 135–136) mukaan rajallinen sekä kontekstilähtöinen vuorovaikutus vähentävät tarvetta samankaltaisuuden tunteeseen, jota vahvat vuorovaikutussuhteet usein edustavat. Vuorovaikutus erilaisten ihmisten kanssa mahdollistaa yksilön heijastamaan käyttäytymistään suhteessa muihin, millä on tärkeä rooli yksilön omassa supportiivisessa prosessissa. Yksilö voi esimerkiksi kokeilla uusia käyttäytymis- ja identiteettimalleja. Lisäksi heikot vuorovaikutussuhteet edistävät yhteisöllisyyden tunnetta ja tarjoavat psykologisen kiinnittymisen ja identifioitumisen mahdollisuuden yhteisön sisällä. Heikot vuorovaikutussuhteet auttavat myös niitä, joiden sosiaaliset taidot rajoittavat läheisten ihmissuhteiden muodostamista. Tämän tutkielman kannalta nämä huomiot ovat merkittäviä, sillä oppimisryhmä edustaa aiemmista verkostoista irrallista kontekstia. Yksilö pystyy hakemaan erilaisia malleja erilaisista sopeutumisen aikana kohdatuista tilanteista selviytymiseen, heijastaessaan omia kokemuksiaan muiden kokemuksiin. Tunne siitä, että kaikki ovat samantilaisessa tilanteessa, voi olla yksilölle ensiarvoista. Sandstrom ja Dunn (2014, 917) tutkivat opiskelijoita ja huomasivat myös, etteivät heikkojen vuorovaikutussuhteiden hyödyt rajoittuneet pelkästään luokkahuoneen vuorovaikutustilanteisiin. Opiskelijat, jotka kokivat päivän aikana useampia heikkoihin vuorovaikutussuhteisiin lukeutuvia kohtaamisia, ilmaisivat olevansa onnellisempia ja kokevansa suurempaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Onnellisuuden tunne kasvoi myös silloin, mikäli tutkimushenkilöille kertyi päivän aikana enemmän kohtaamisia kuin yleensä. Tämän perusteella heikoilla vuorovaikutussuhteilla on myös vaikutus yksilön hyvinvointiin ylipäätään.

Suomalaisessa puheviestinnän tutkimuksessa pakolaisten vuorovaikutussuhteita on aiemmin tutkinut Lotta Kokkonen sekä lisensiaattityössään (2006) että väitöskirjassaan (2010). Kokkonen selvitti muun muassa suomalaisten viranomaisten roolin olevan merkittävä pakolaisten asenteita muokkaava tekijä ja pohdiskelee tätä kautta naapurien ja muiden tuttavien vaikutusta pakolaisten sopeutumiseen vaikuttavina tahoina. Tutkimuksessaan Kokkonen (2006, 99) nostaakin esiin pakolaisten heikkojen interpersonaalisten vuorovaikutussuhteiden tutkimuksen tarpeen. Tämä tutkielma osaltaan edistää tutkimusta, jossa korostuvat juuri heikkojen vuorovaikutussuhteiden merkitys maahanmuuttajien monikulttuurisen ryhmän vuorovaikutuksen ja yksilön sopeutumisprosessin suhteen tarkaste- luun.

Vuorovaikutussuhteet eivät kuitenkaan ole staattisia ja niillä on tapana muuttua ajan kuluessa (Sias & Perry 2004, 590). Ei olekaan täysin poissuljettu vaihtoehto, etteikö ryhmän sisällä muodostuisi ajan myötä myös vahvempia vuorovaikutussuhteita. Tutkielma perustuu kuitenkin oletukselle, ettei oppimisryhmässä olisi tutkimuksen toteutuksen aikana ehtinyt kehittyä läheisten ystävien, perheen ja sukulaisten kaltaisia vahvoja suhteita. Koska suhteet ryhmän jäsenten välillä voivat olla muuttuvia, on työssä tärkeä ottaa huomioon mahdollisuus, jossa heikot vuorovaikutussuhteet muotoutuvat vahvemmalle tasolle. Tieteellisen kirjallisuuden perusteella heikkojen ja vahvojen vuorovaikutussuhteiden välille ei ole muodostunut yhtä selkeää käsitettä, joka kuvaisi heikkoja vuorovaikutussuhteita vahvempia mutta vahvoja vuorovaikutussuhteita heikompia suhteita. Tässä työssä kutsun tätä näiden kahden käsitteen väliin jäävää aukkoa kehittyviksi vuorovaikutussuhteiksi, jolloin suhde on heikkojen vuorovaikutussuhteiden pohjalta kehittynyt lähemmäksi ystävyysuhdetta.

4.2 Kehittyvät vuorovaikutussuhteet

Monikulttuuristen ryhmien vuorovaikutussuhteita on tutkittu vähän (ks. Sias ym. 2008, 2), minkä lisäksi aikuiskoulutusryhmien jäsenten keskinäisten suhteiden muodostuminen ja sosiaalisen tuen välittyminen on jäänyt toistaiseksi kokonaan vaille tieteellistä tutkimusta. Tässä työssä tarkasteltavan ryhmän vuorovaikutussuhteiden syvenemisen dynamiikkaa ei ole myöskään mielekästä tarkastella suhteessa tutkimuksiin, jotka keskittyvät koululaisten vuorovaikutussuhteiden muodostumiseen, sillä koululaisia ja aikuisia ihmisiä on erilaisten elämäntilanteiden vuoksi vaikea verrata toisiinsa. Sen sijaan otan työni kontekstin rinnalle esimerkkikontekstiksi työpaikat ja erilaiset organisaatiot, joissa vuorovaikutussuhteiden kehittymistä yksilön ja tämän vertaisten (*peer relationships*) välillä on tarkasteltu jonkin verran (ks. Fritz 1997, 27; Sias & Cahill 1998, 273). Vertaissuhteessa keskitytään nimenomaan hierarkian tasavertaisten osapuolten suhteeseen, jolloin tarkastelun ulkopuolelle jäävät muun muassa esimies-alaisuhde ja ohjaaja-ohjattavasuhde (Sias & Cahill 1998, 273). Täten lähtötilanne on molemmissa konteksteissa samanlainen, sillä sekä maahanmuuttajien oppimisryhmän jäseniä että työpaikan tasavertaisia kollegoja sitoo toisiinsa vertaissuhde, yhteinen konteksti, tavoite ja suurella todennäköisyydellä toisilleen entuudestaan tuntemattomat ihmiset, jotka voivat demografisilta piirteiltään, elämäntilanteeltaan ja -kokemukseltaan poiketa hyvin paljon toisistaan. Oppimisryhmää voisi ajatella myös maahanmuuttajien tämänhetkisenä työpaikkana, sillä tarkasteltava ryhmä kokoontuu tietyn organisaation alaisuudessa kokopäiväisesti viitenä päivänä viikossa ja heidän varsinaisena työnään on suomen kielen oppimisen myötä sopeutua uuteen kulttuuriin.

Vuorovaikutussuhteet vertaisten kanssa ovat osoittautuneet tärkeiksi, sillä jo pelkästään tuttavuus-suhteiden muodostumisen on todettu lisäävän työskentely-ympäristön mielekkyyttä (Fine 1986, 188; Yager 1997, Siasin ja Cahillin 1998, 274 mukaan). Suhteiden kehittymistä edesauttavat sekä yksilölliset että kontekstuaaliset tekijät. Yksilöllisistä tekijöistä kehittymisen tärkeimmiksi tekijöiksi Sias ja Cahill (1998, 276, 278) mainitsevat samankaltaisuudet esimerkiksi iän, sukupuolen, kiinnostuksen kohteiden, arvojen sekä asenteiden suhteen. Lisäksi samankaltaisuus voi näkyä keskinäisessä kiinnostuksessa syventää osapuolten välistä vuorovaikutussuhdetta. Kontekstuaalisista tekijöistä tärkeimpänä pidetään tilallista läheisyyttä (Sias & Cahill 1998, 276), sillä säännöllinen altistuminen tietyn osapuolen läsnäololle lisää yksilön mahdollisuutta muodostaa toisesta positiivinen ja suhteen kehittymistä edistävä vaikutelma (Zajonc 1968, 21). Suhteilla on myös mahdollisuus kehittyä, mikäli vertaiset työskentelevät yhteisten tehtävien parissa, käyttävät viestinnässään huumoria ja järjestävät tapaamisia vapaa-aikanaan. (Odden & Sias 1997, 162–163; Fine 1986, 193–194.)

Myös Verbrugge (1979, 1288–1289) toteaa tilallisen läheisyyden kannustavan muodostamaan ystävyys-suhteita. Esimerkkinä tutkija käyttää vuorovaikutussuhteiden muodostumista naapureiden ja kollegojen välillä, todeten tilallisen läheisyyden tekevän sosiaalisesta kanssakäynnistä luontevaa ja lisäten mahdollisuuksia kehittää suhdetta syvemmäksi. Tilallisuuden kautta yksilöt yhdistyvät toisiinsa usein myös muilla tavoin, mikä lisää samankaltaisuutta yksilöiden välillä. Naapurit voivat olla esimerkiksi kiinnostuneita jakamaan naapurustoon liittyviä yhteisiä asioita ja työkollegat ammatillisia näkökulmia ja huolia. Näiden esimerkkien pohjalta voisi olettaa, että tässä tutkielmassa tarkasteltavan oppimisryhmän jäseniä yhdistävät esimerkiksi ryhmässä yhteisesti opitut asiat Suomesta ja suomen kielestä sekä samankaltainen tilanne maahanmuuttajastatuksen ja sopeutumisen prosessin suhteen. Verbruggen (1979, 1299) mukaan työkollegat myös puhuvat työasioista ja työhön liittyvistä ongelmista mieluummin toisen kollegan kanssa, sillä kollega saattaa ymmärtää tilanteen muita tuttavuuksia paremmin. Lisäksi erittäin tiiviisti työhön kiinnittyneillä ei välttämättä ole muita kontakteja työpaikan ulkopuolella, minkä johdosta yksilö voi tulla riippuvaiseksi työpaikan sosiaalisista tilanteista. Maahanmuuttajien oppimisryhmää voidaan ajatella samanlaiseksi kontekstiksi, sillä Suomeen saapuessaan ryhmän jäsenillä ei välttämättä ole ollut valmiita verkostoja, joihin liittyä ja joilta hakea tukea. Tältä osin ryhmä saattaa olla erittäin tärkeä osa yksilön arkea ja ensisijainen sosiaalisen kanssakäynnin lähde.

Ylipäätään oppimisryhmä edustaa ennen kaikkea kontekstuaalisilta tekijöiltään suhteiden kehittymiselle edullista ympäristöä, sillä säännölliset ja kokopäiväiset tapaamiset ryhmän jäsenten kesken mahdollistavat sen, että jäsenet pystyvät arvioimaan toisiaan, lähestymään muita jäseniä ja vahvis-

tamaan keskinäisiä suhteitaan. Toisaalta kontekstuaalisuus tarkoittaa myös sitä, ettei jäsenillä ole ollut mahdollisuutta valita, keitä ryhmän muut jäsenet ovat. Täten esimerkiksi yksilöiden samankaltaisuuksien esiintyminen on täysin sattumanvaraista. Altmanin ja Taylorin (1973, Rayn 1987, 185 mukaan) mukaan myös osapuolten käytettävissä oleva aika suhteen kehittämiseksi on tärkeä ottaa huomioon. Työkontekstissa suhteet voivat kehittyä hitaammin kuin työn ulkopuolisissa tilanteissa, sillä yksilöt voivat käyttäytyä tiettyjen työroolien mukaisesti ja viestintä saattaa keskittyä suurimmaksi osaksi työhön liittyviin aiheisiin. Tämä on mielekästä huomioida myös tämän tutkielman kontekstissa. Vaikka oppimisryhmä olisi kokoontunut jo useamman kuukauden ajan luokkahuoneistalanteeseen, vuorovaikutussuhteiden kehittyminen on osaltaan kytköksissä opetuksesta pidettävien taukojen aikana harjoitettuun sosiaaliseen kanssakäyntiin sekä yhteisiin vapaa-ajan tapahtumiin. Siasin ja Cahillin (1998, 276) mukaan organisaatiot ovat kuitenkin ainutlaatuisia alustoja interpersonaalisten suhteiden muodostumiselle, minkä lisäksi sekä Pogrebinin (1987, Siasin ja Cahillin 1998, 276) että Fehrin (1996, 46) mukaan työpaikat ovat tärkeitä lähteitä potentiaalisille ystävyys-suhteille.

Yksilön voi olla välillä vaikea erottaa yksityiselämänsä ja työtään toisistaan, minkä johdosta erilaisten elämäntapahtumien, kuten parisuhteeseen tai terveyteen liittyvien ongelmien, jakaminen vaikuttaa osaltaan myös vuorovaikutussuhteiden kehittymiseen organisaatioissa (Sias & Cahill 1998, 277). Kollegojen onkin todettu olevan tärkeä emotionaalisen tuen lähde erilaisten yksityiselämän tapahtumien aikana (Ray 1987, 188–189). Itsestä kertominen ja asioiden jakaminen eri osapuolten kesken voi täten luonnollisestikin syventää keskinäistä suhdetta, kun toisen oppii tuntemaan entistä paremmin. Voidaan kuitenkin myös pohtia, onko yksityiselämän jakamisella pelkästään positiivisia vaikutuksia suhteen kehittymiselle vai voiko elämäntapahtumien jakaminen ja liiallisen tiedon paljastaminen haitata suhteiden muodostumista. Yksilö voi esimerkiksi kokea toisen osapuolen yksityiselämän paljastukset suhteen sen hetkiseen tilanteeseen nähden liian henkilökohtaisiksi tai vaikeiksi tilanteiksi osoittaa toisen tarvitsemaa tukea.

Siasin ja Cahillin (1998, 278) mukaan suhteen kehittyessä myös viestinnän tavat muuttuvat. Kun suhde syvenee, viestintä muuttuu kokonaisvaltaisemmaksi ja suhteen osapuolet käyvät keskusteluja yhä intiimimmällä tasolla. Viestintä näyttäytyy tällöin myös epävirallisempana ja rennompana. Wrightin (1987, 202) mukaan suhteen alkuvaiheessa viestinnässä korostuvatkin tyypillisesti pinnallisuus ja turvallisuus kehittyneempään vuorovaikutussuhteeseen verrattuna. Tähän liittyen Homans (1950, Rayn 1987, 184 mukaan) toteaa vuorovaikutussuhteiden voivan kehittyä supportiivisiksi vain säännöllisellä viestinnällä. Toisaalta yksilöiden välillä voi olla hyvinkin vaihtelevia eroja vies-

tinnän suhteen. Yksilölliset ja kulttuuriset ominaisuudet voivat vaikuttaa siihen, miksi toinen päätyy kertomaan hyvin laveasti elämästään jo suhteen alkuvaiheessa, kun taas toinen saattaa pidättäytyä joistain aiheista vielä suhteen kehittyneemmässäkin vaiheessa. Duck (1985, 679) toteaa lisäksi, että osapuolten näkemykset vuorovaikutussuhteesta voivat olla yhtä erkaantuvia kuin yhtenäisiäkin. Täten toista osapuolta ei ole aina mahdollista tulkita täysin oikein, sillä yksi paljastaa mielellään henkilökohtaisia asioita jo suhteen alkuvaiheessa ja toinen jakaa laajemmin elämästään vasta, kun kokee itse suhteen kehittyneen tarpeeksi pitkälle.

Tähän liittyen Kram ja Isabella (1985) esittävät kolme erilaista organisaatioissa esiintyvää vertaiskollegan tyyppiä, jotka perustuvat osapuolten vuorovaikutuksen viestinnällisiin piirteisiin. Ensimmäinen ja suhdetasoltaan etäisin tyyppi on tiedollinen vertainen (*information peer*), joka hyödyttää yksilöä organisaatioon liittyvän tiedon vaihdon muodossa. Suhteessa on matala itsestä kertomisen ja luottamuksen taso, minkä lisäksi tietokeskeinen viestintä jättää emotionaalisen tuen mahdollisuuden alhaiseksi. Toiseksi tyyppiä esitetään kollegiaalinen vertainen (*collegial peer*), joka edustaa jo kohdalaista luottamuksen ja itsestä kertomisen tasoa. Tiedon jakaminen yhdistyy lisääntyneeseen emotionaaliseen tukeen ja palautteeseen, minkä lisäksi keskustelut voivat sisältää myös intiimimpiä työ- ja perheasioita. Kolmas tyyppi, erityinen vertainen (*special peer*), on vertaissuhteen intiimein muoto. Teeskentely ja mahdollinen kontekstisidonnaisuuden tuottama virallinen rooli ovat vaihtuneet laaja-alaiseen itsestä kertomiseen ja itseilmaisuun. Suhteessa esiintyy kokonaisvaltainen tuki työ- ja perhehuoliin sekä erityinen emotionaalinen yhteys. Kollegiaalinen vertainen voidaan nähdä kontekstisidonnaisena ystävänä esimerkiksi työpaikalla tai oppimisryhmässä, toisin kuin erityisen vertaisen kanssa, jolloin vuorovaikutus on viestintää parhaan ystävän kanssa. Tällöin viestintä ei rajoitu tiettyyn kontekstiin vaan jatkuu yhtä säännönmukaisena ja holistisena sen ulkopuolella.

Kramin ja Isabellin (1985) mallia on mielekäästä soveltaa myös tässä tutkielmassa, kun pohditaan oppimisryhmän jäsenten välisiä vuorovaikutussuhteita. Alhaisesta emotionaalisuuden tasosta huolimatta tiedollinen vertainen voi hyödyttää yksilöä esimerkiksi kokemusten jakamisen muodossa tilanteessa, jossa toinen jäsen on ollut maassa pidempään kuin toinen. Kollegiaalinen vertainen tuo suhteeseen uudenlaisen tason, mitä kautta sosiaalinen tuki ulottuu tiedollisen tuen lisäksi myös emotionaalisen tuen tasolle. Kollegiaalisen vertaisen kanssa pystytäänkin käsittelemään jo esimerkiksi sopeutumiseen liitettäviä syvempiä tuntemuksia ja myös negatiivisia tunteita, kuten vaikkapa turhautumista. Matka kollegiaalisesta vertaisesta erityiseen vertaiseen näyttäytyy kuitenkin varsin pitkänä, sillä erityinen vertainen voitaneen yhdistää vahvojen vuorovaikutussuhteiden tasolle. Toisaalta Kramin ja Isabellin mallia ei voi soveltaa rinta rintaan Granovetterin (1973) malliin, sillä

esimerkiksi tiedollista vertaista ei voi suoraan rinnastaa heikkoihin vuorovaikutussuhteisiin. Heikot vuorovaikutussuhteet antavat yksilölle mahdollisuuden jakaa syviäkin tuntemuksia, kun taas tiedollinen vertainen on pinnallisempi ja keskittyy eritoten tiedolliseen tukeen.

4.3 Kulttuurienväliset vuorovaikutussuhteet

Tässä työssä ei tarkastella yksittäisten kulttuurien viestintätyylejä vaan yleisesti mahdollisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa jäsenten väliseen vuorovaikutukseen, vuorovaikutussuhteiden syvenemiseen ja tätä kautta sosiaalisen tuen välittymiseen ryhmässä. Vaikkakaan monikulttuuristen ryhmien sisällä esiintyviä vuorovaikutussuhteita ei toistaiseksi ole kattavasti tutkittu, kulttuurienväliset vuorovaikutussuhteet ovat saaneet viime aikoina enemmän huomiota (Gareis 2000, 67). Tässä osiossa käsitelläänkin löydöksiä pääosin kulttuurienväliseen viestinnän tutkimuksen kentältä.

Siasin ym. (2008, 2) mukaan kulttuurienvälisissä vuorovaikutussuhteissa erot yksilöiden kulttuurien välillä ovat sekä viestintätilannetta rikastuttavia että haastavia tilanteita. Yksilöiden tulee esimerkiksi ”neuvotella” (ks. Ting-Toomey, 2005) kulttuurisista arvoista ja kielistä sekä unohtaa stereotypiat. Toisaalta vuorovaikutustilanteet mahdollistavat toisista kulttuureista oppimisen, perspektiivien laajentamisen ja stereotyyppien rikkomisen. Gareisin (2000, 70–71) mukaan kulttuurien ei tarvitse olla etäisiä toisistaan, jotta vuorovaikutuksessa voidaan jo kohdata haasteita. Kulttuuritaustan perusteella vuorovaikutukseen voivat vaikuttavaa käsitys yhteiskuntarakenteesta, sukupuoliroolit, statuksen merkitys, halukkuus konfliktien ratkaisemiseen ja ajatusmallit. Syvemmillä kulttuurissa voivat taas vaikuttaa esimerkiksi individualismi ja kollektivismi, materiaalisuuden tai interpersonaalisten suhteiden korostuminen sekä monokroninen tai polykroninen aikakäsitys. Lisäksi Bon ja Burlesonin (2006, 246) mukaan kulttuuriset erot arvoissa ja viestintätyyleissä voivat vaikuttaa siihen, hakeeko yksilö tukea, kuinka usein tukea haetaan, keltä tukea haetaan ja millaisia tuen hakemisen strategioita käytetään.

Collierin (1996, 315) mukaan voidaan olettaa, että tietyn maantieteellisen alueen kulttuuriset piirteet voivat näkyä arvoissa, maailmankatsomuksessa tai verbaalisessa ja nonverbaalisessa viestinnässä, mikäli yksilö viettää suurimman osan ajastaan ympäristössä, jossa myös muut yksilöt edustavat samoja piirteitä. Martin (1986, Collierin 1996, 315 mukaan) kuitenkin huomauttaa, että kulttuurin lisäksi voi olla myös muita tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen. Tämän johdosta tässäkin työssä kulttuurisia piirteitä ei pidetä itsestään selvinä. Kulttuurin voidaan olettaa ohjaa-

van jollain tasolla yksilön suuntautumista muihin kulttuureihin, mutta myös kulttuurista riippumattomat kokemukset otetaan huomioon. Tällaisia voivat olla esimerkiksi yksilön koulutus, entinen maahanmuuttokokemus ja aiemmat positiiviset tai negatiiviset kokemukset vieraista kulttuureista. Lisäksi Gareisin (2000, 71–73) mukaan kulttuuristen tekijöiden ohella myös yksilön persoonalliset piirteet muiden kulttuurien kohtaamiseen vaikuttavat vuorovaikutustilanteen luonteeseen ja suhteiden syvenemiseen. Positiivisesti tilanteeseen vaikuttavat esimerkiksi yksilön kyky osoittaa empatiaa, kärsivällisyyttä, joustavuutta, sinnikkyyttä, epäselvyyksien sietämistä, ulospäin suuntautuneisuutta, rehellisyyttä ja huumorintajua. Lisäksi yksilöltä vaaditaan kykyä välttää luokittelua sekä ennakkoluuloja. Yleisesti ottaen avoimet yksilöt, joilla on vakaa minäkuva ja sensitiivisyyttä kohdata muita muodostavat hyvän lähtöasetelman kulttuurienväliselle kohtaamiselle, sinä missä sulkeutuneet, joustamattomat ja kulttuurisia kohtauksia välttelevät persoonallisuuspiirteet hankaloittavat suhteiden muodostamista. Gareis (2000) ottaa myös esiin näkemyksen kielellisestä osaamisesta, kuten osapuolten mahdollisuudesta käyttää vuorovaikutustilanteessa yhteistä kieltä, vaikkei se olisi kummankaan äidinkieli. Yleisessä vuorovaikutustilanteessa osaamiseen taas vaikuttavat nonverbaalinen käyttäytyminen, vuorovaikutuksen hallinta, ilmapiirin luominen, puheenaiheiden valitseminen, itsestä kertominen sekä erilaiset ajatusmallit. Tämän tutkielman kannalta tulee ottaa huomioon, että ryhmän jäsenet saattavat toisena kielenään puhua esimerkiksi englantia tai suomea ja löytää näistä yhteisen välineen vuorovaikutukselle muun viestintäosaamisen ohessa.

Kehittyvien vuorovaikutussuhteiden kohdalla ilmeni samankaltaisuuden merkitys vuorovaikutussuhteiden syventymisessä (ks. Sias & Cahill 1998, 276, 278), jonka voidaan olettaa johtavan myös osapuolten lähentymiseen sosiaalisen tuen tilanteissa. Kulttuurienvälisen viestinnän tilanteissa osapuolia yhdistää sitä vastoin erilaisuus. Vaikkakin osapuolet voivat jakaa samankaltaisuuksia, kuten arvoja ja asenteita, kulttuurien erilaisuus tekee näiden asioiden neuvottelemisen lähes välttämättömäksi. Lisäksi kulttuurisilla ryhmillä on usein eriäviä merkitysjärjestelmiä, mikä saattaa vaikeuttaa tiedon vaihtamista sekä lisätä mahdollisuutta väärinymmärryksiin, epävarmuuteen, turhautumiseen ja konfliktitilanteisiin. (Barnett & Lee 2002, 277–278.) Esimerkiksi kulttuurinen viestintä ja kieli voivat luoda erilaisia merkityksiä osapuolten välille. Kielen merkityserot voivat olla este syventää suhdetta ja jaettuja ymmärryksiä, mikä voi hankaloittaa ystävyysuhteiden muodostumista. (Sias ym. 2008, 3.) Gareis (2000, 84–85) toteaaakin, että ystävyyden käsitteellistäminen voi vaihdella eri kulttuurien ja kielten merkitysjärjestelmien välillä ja täten aiheuttaa väärinymmärryksiä myös viestinnän osapuolille. Tutkiessaan amerikkalaisia ja saksalaisia opiskelijoita Gareis (2000) huomasi amerikkalaisen ystävä-käsitteen (*friend*) aiheuttavan hankaluuksia saksalaisille opiskelijoille. Saksalaiset opiskelijat painottivat käsitteen käytössä erittäin läheisiä ystävyysuhteita, kun taas amerikka-

laisille ystävän käsitteellä oli laajempi merkitys. Tällöin ystäväksi kutsuttiin myös pinnallisia, lyhytaikaisia ja yhteisten harrastusten ohella muodostettuja vuorovaikutussuhteita. Mikäli tässä tutkielmassa tarkasteltavan oppimisryhmän jäsenet käyttävät ystävä-käsitettä muista jäsenistä puhues-
saan, tulee kulttuurisen kielen mahdolliset merkityserot ottaa huomioon.

Kulttuuriset ja sosiologiset erot voivat hankaloittaa vuorovaikutussuhteen muodostamista, vaikka-
kin kulttuuriset erot eivät Gareisin (2000, 72) mukaan vaikuta enää siinä vaiheessa, kun suhde on jo syventynyt ja osapuolet keskittyvät toistensa psykologisiin piirteisiin. Kulttuurienvälinen vuorovai-
kutussuhde voi siis olla aluksi vaikea muodostaa, mutta sen ylläpitämistä voisi verrata kulttuuriseen vuorovaikutussuhteeseen. Toisaalta voidaan pohtia, millaisia uusia haasteita vuorovaikutussuhde tuo suhteen syvetessä sosiaalisen tuen keskinäisen välittymisen kontekstissa. Bo ja Burleson (2006, 249–250) perehtyvät lähemmin individualististen ja kollektivististen kulttuurien eroihin sosiaalisen tuen hakemisen näkökulmasta. Individualistisissa kulttuureissa minäkäsitys voidaan yhdistää käsi-
tykseen itsenäisyydestä, jolloin yksilön tulee huolehtia itse omista tarpeistaan. Tällöin individualis-
tisten kulttuurien jäsenet ovat tottuneet hakemaan aktiivisesti tukea, mikäli haluavat sitä vastaanot-
taa. Kollektivistisissa kulttuureissa tuen suora hakeminen ei ole kuitenkaan aina tarpeen, sillä yksi-
löllä on keskinäisriippuvuuden suhde muihin ihmisiin. Täten kollektivistiset sisäryhmät tarkkaile-
vat, huomioivat ja vastaavat yksilön tuen tarpeeseen, tarjoten sitä usein myös spontaanisti. Cortina ja Wasti (2005, 184) toteavatkin, että kollektivististen kulttuurien jäsenet saattavat hakea tukea stressiinsä, toisin kuin individualististen kulttuurien edustajat, jotka eivät välttämättä ole yhtä aktii-
visia. Tämä voidaan perustella kollektivististen kulttuurien jäsenten perustavanlaatuisella yhteydellä toisiinsa, jolloin muita sisäryhmän edustajia on helppo lähestyä. Individualististen kulttuurien edus-
tajat joutuvat stressitilanteessaan erikseen hakeutumaan muiden ihmisten yhteyteen, jolloin tuen hakeminen voi jäädä toteuttamatta. Toisaalta kollektivistiset kulttuuriset haluavat säilyttää sisäryh-
mässä esiintyvän harmonian, jolloin yksilön stressaantunutta tilaa ei välttämättä haluta tuoda esiin (Gao 1996, 91, 96). Individualististen kulttuurien jäsenet puolestaan eivät tunne samanlaista tarvetta harmoniaan, jolloin tuen hakeminen on suorempaa ja kohdistuu niihin, joiden oletetaan olevan ky-
keneviä auttamaan (Burleson & Mortenson 2003, 117).

Bon ja Burlesonin (2006, 253–258) mukaan kollektivistisissa kulttuureissa yksilöt hakevat myös enemmän emotionaalista tukea kuin ongelmaan keskittyvää tiedollista tai välineellistä tukea. Tätä perustellaan kollektivististen kulttuurien jäsenten halukkuudella muuttaa vallitseva tunnetila objek-
tiivisemmaksi ja tavoittaa sisäinen rauha. Lisäksi tuen hakemisen tavat voivat olla epäsuoria, vihjai-
levia ja hienovaraisia. Individualistisissa kulttuureissa yksilö haluaa nähdä enemmän vaivaa ongel-

man perinpohjaiseen selvittämiseen ei-toivotun tilanteen muuttamiseksi, jolloin tiedollinen ja välineellinen tuki ovat toivottuja. Tällöin tuen hakemisen tilanteet ovat myös suurempia ja selkeitä osoituksia tuen tarpeesta, jolloin myös vahvojen tunteita saatetaan tuoda näkyvästi esiin. Kollektivististen kulttuurien jäsenten tiedetään myös ylipäättään välttelevän tilanteita, joissa huomio kohdistuu yksilöön ja tämän pahaan oloon emotionaalisen tuen välittämiseksi. Individualistissa kulttuureissa yksilöä taas kannustetaan jakamaan tunteensa, jotta emotionaalista tukea voidaan osoittaa. Kulttuurista riippumatta naiset ovat osoittaneet miehiä enemmän halukkuutta vastaanottaa kaikkia tuen muotoja ja naiset myös arvostavat muiden supportiivisia taitoja enemmän kuin miehet. Toisaalta on myös todettu, että sekä miehet että naiset arvostavat suuresti välineellistä ja emotionaalista tukea, jota vastaanottavat muilta. Bo ja Burleson (2006) myös toteavat, että kollektivistissa kulttuureissa tukea halutaan hakea ensisijaisesti lähipiiriltä, kuten perheeltä. Tutkimukset aasialaisista (ks. Lee 1996) ja latinalaisamerikkalaisista (ks. Cortina 2004) ovat esimerkiksi osoittaneet, ettei kollektivistisissa kulttuureissa hakeuduta ulkopuoliseen apuun, kuten neuvontaan, terapeuteille tai lääkäreille. Individualistisissa kulttuureissa jäsenet ovat itsenäisempiä ja emotionaalisesti riippumattomampia sisäryhmiensä suhteen, jolloin tukea voidaan hakea esimerkiksi tuttavilta, naapureilta, kollegoilta tai ammattiauttajilta - miksei siis oppimisryhmältäkin.

Lisäksi ilmastollisten tekijöiden on Andersenin, Lustigin ja Andersenin (1990, 292, 298–299) mukaan jo Hippokrateen ajoista lähtien nähty vaikuttavan ihmisten vuorovaikutuskäyttäytymiseen interpersonaalisissa suhteissa. Viileämpien alueiden kulttuurit ovat tehtäväorientoituneempia ja interpersonaalisesti ”viileämpiä”, kun taas lämpimien alueiden kulttuureja kuvastaa ”lämmin” suhtautuminen muihin vuorovaikutustilanteissa. Individualistiset kulttuurit ovat pääosin sijoittuneet Pohjois-Eurooppaan, Pohjois-Amerikan pohjoisempiin osiin sekä Australian ja Uuden Seelannin kylmemmille leveysasteille, joissa kylmä ja karu ilmasto on kannustanut panostamaan läheisiin ystävä- ja perhesuhteisiin. Kollektivistiset kulttuurit sijaitsevat taas tyypillisesti maapallon lämpimillä leveysasteilla, kuten Etelä-Aasiassa ja Etelä-Amerikassa. Kollektivistisissa kulttuureissa yksilö ei koe arjessaan samanlaista yksinäisyyttä kuin individualistisissa kulttuureissa. Tämän johdosta kollektivististen kulttuurien on sanottu myös viestittävän enemmän sosiaalista tukea etenkin sen nonverbaalisessa muodossa (ks. Ting-Toomey 1989, Andersenin ym. 1990, 299). Toisaalta kollektivistisia kulttuureja voisi kuvata ”laumakulttuureiksi”, jolloin läheisten ystävyysuhteiden muodostumiseen ei pyritä samalla tavalla kuin individualistisissa kulttuureissa. Täten ilmastollisten tekijöiden muokkaamat kulttuuriset eroavaisuudet voivat heijastua siihen, millä tavalla monikulttuurisen oppimisryhmän jäsenet suuntautuvat vuorovaikutustilanteisiin muiden kanssa ja kuinka läheisiksi muut jäsenet koetaan. Kollektivistisia kulttuureja edustavat jäsenet voivat olla tyytyväisiä jäsenten seuraan

jo pelkästään abstraktilla tasolla, kun taas individualistiset yksilöt saattavat haluta panostaa lähemmin tiettyihin interpersonaalisiin suhteisiin ryhmän sisällä. Toisaalta voidaan kuitenkin myös pohdita, onko eri alueiden kulttuurisia eroavaisuuksia mahdollista esittää näin mustavalkoisesti ilmastollisin perustein, minkä johdosta edellä mainittuihin löydöksiin suhtaudutaan tässä työssä varauksella.

Jaottelu individualistisiin ja kollektivistisiin kulttuureihin (ks. esim. Hofstede 2001) on usein käytetty malli, mikäli halutaan havainnollistaa kulttuurisia ääripäitä. Lisäksi esitetyt huomiot kulttuurisista eroista ovat mielekkäitä, sillä myös tässä työssä tutkittavasta monikulttuurisesta oppimisryhmästä voidaan olettaa löytyvän molempien kulttuurien edustajia. Erot kollektivistisissä ja individualistisissa kulttuureissa voivat vaikuttaa merkittävästi jäsenten halukkuuteen hakea tukea ryhmän jäseniltä, minkä lisäksi yksilöillä voi olla erilaisia mieltymyksiä tuen muodon tai hakemisen tapojen suhteen. Monikulttuurinen ryhmä korostaa näitä eroja entisestään, sillä jäsenet eivät toimi tyypillisessä sisäryhmätilanteessa yhden kulttuurin sisällä vaan tasapainoilevat useiden eri kulttuurien vaikutuksen alaisuudessa. Tuen antaminen ja hakeminen eivät täten välttämättä ole aina kummankaan osapuolen mieltymysten mukaisia. Toisaalta tulee kuitenkin ottaa huomioon myös jaottelun yleistävä luonne, sillä kuten Hofsteden (2001) työ osoittaa, eri kulttuurit voidaan jaotella joko äärikollektivistisiksi, ääri-individualistisiksi tai johonkin tältä väliltä. Tässä tutkielmassa yleistykseen suhtaudutaan varauksella, ja kulttuuristen piirteiden lisäksi jo mainitut yksilölliset taustatekijät ja persoonalliset piirteet tulee ottaa huomioon. Jaottelu individualistiin ja kollektivistisiin kulttuureihin halutaan tässä työssä tiedostaa yhdeksi mahdolliseksi taustavaikuttajaksi, vaikkakin lopullisia tuloksia havainnoidaan oppimisryhmän jäsenten välisten vuorovaikutussuhteiden ja välittyvän sosiaalisen tuen kokonaisuutena.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Maahanmuuttaja käy läpi kaksivaiheisen sopeutumisprosessin, joka kehittyy vuorovaikutuksessa uuden sosiokulttuurallisen ympäristön nostattamien vaatimusten kanssa. Sopeutumisen etenemistä voidaan tarkastella esimerkiksi psykologisena, sosiokulttuurallisena sekä taloudellisena sopeutumisena, minkä lisäksi oman identiteetin ja uuden ympäristön vaatimusten kohtaaminen voi aiheuttaa maahanmuuttajalle myös akkulturaatioeräistä stressiä. Lisäksi yksilön tulee valita itselleen ja sopeutumiselleen akkulturaation strategia, joka määrittää sen, miten yksilö suhtautuu oman kulttuuri-identiteettinsä säilyttämiseen sekä kuinka myöntyväinen yksilö on pitämään yhteyttä myös muihin kulttuuriin ryhmiin uudessa ympäristössä. (Berry 1987; Berry 1997; Kim 2009, 244.) Viestintä uudessa ympäristössä voi ajoittain tuntua raskaalta, minkä johdosta yksilö saattaa luontevasti kääntyä vahvojen vuorovaikutussuhteiden, kuten esimerkiksi perheen, sukulaisten ja läheisten ystävien, puoleen hakeakseen sosiaalista tukea sopeutumiseensa (Granovetter 1973). Vahvat vuorovaikutussuhteet voivat kuitenkin hankaloittaa yksilön tarvitseman tuen vastaanottamista, minkä johdosta on mielekästä tarkastella heikkojen ja kehittyvien vuorovaikutussuhteiden tarjoamaa tukea.

Vahvojen vuorovaikutussuhteiden sijaan heikot vuorovaikutussuhteet ovat osoittautuneet matalan kynnyksen lähteiksi hakea tukea, sillä näiden kautta on mahdollista päästä käsiksi uskottavampaan ja sisällöltään monipuolisempaan tietoon, johon yksilön on helpompi samaistua (Wright ym. 2010, 609). Yksilön ei tarvitse pelätä tulevansa tuomituksi tai suojella kasvojaan kiusallisilta tilanteilta, minkä lisäksi heikot vuorovaikutussuhteet eivät myöskään tue sellaisia roolien tuomia velvoitteita, joita vahvoissa vuorovaikutussuhteissa voidaan olettaa olevan (Adelman ym. 1987, 135; Wright & Miller 2010, 501; Wright ym. 2010, 610). Heikkojen vuorovaikutussuhteiden rinnalla työssä tarkastellaan myös kehittyviä vuorovaikutussuhteita, jolloin otetaan huomioon heikkojen vuorovaikutussuhteiden mahdollisuus kehittyä supportiivisiksi ja vahvemmiksi vuorovaikutussuhteiksi säännöllisen viestinnän tuloksena (Homans 1950, Rayn 1987, 184 mukaan). Näitä vuorovaikutussuhteita tarkastellaan vertaissuhteina (ks. Sias & Cahill 1998, 273), jotka eri kehitysasteissaan pystyvät tarjoamaan erilaisia tuen muotoja (Kram & Isabella 1985). Heikot vuorovaikutussuhteet voivat muodostua välittömästi tietyssä viestintäkontekstissa (Adelman ym. 1987, 135), kun taas kehittyvien vuorovaikutussuhteiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä esitetään työssä hieman tarkemmin.

Homogeeniset verkostot, joita ilmentävät esimerkiksi samaa kansallisuutta edustavat jäsenet, voivat evätä pääsyn heterogeenisten verkostojen tarjoamaan entistä monipuolisempaan tietoon (Albrecht ym. 1994, 439–440). Tämän vuoksi on mielekäästä tutkia tilannetta, jossa yksilö päätyy hakemaan tukea sopeutumiseensa monikulttuurisesta ympäristöstä ja jossa muut maahanmuuttajat edustavat samankaltaista tilannetta sopeutumisen tarpeen suhteen, mutta poikkeavat toisistaan sekä taustoiltaan että maahanmuuttoon johtaneilta lähtökohdilta. Monikulttuurinen konteksti otetaan työssä huomioon kulttuurienvälisten vuorovaikutussuhteiden muodostumisen ja kulttuuristen tuen antamisen ja hakemisen keinojen näkökulmasta, jolloin pystytään paremmin ymmärtämään myös ristiriitoja, joita monikulttuurisen ryhmän kulttuurienvälisestä viestinnästä voidaan löytää.

Aiemman tutkimuskirjallisuuden, siitä muodostettujen pohdintojen sekä tutkimusaineiston perusteella tämän tutkielman tutkimusongelmaksi muodostuu, miten monikulttuurisen suomen kielen oppimisryhmän heikot ja kehittyvät vuorovaikutussuhteet tukevat maahanmuuttajien sopeutumisprosessia.

Tässä työssä halutaan selvittää monikulttuurisen ryhmän tuen merkitys yksilön sopeutumisprosessille. Työssä tarkastellaan, millaiset asiat ovat herättäneet yksilössä tunteen tuen tarpeesta. Heikkojen ja kehittyvien vuorovaikutussuhteiden laadun ja yksilön kyvykkyyden kulttuurienväliseen viestintään voidaan olettaa vaikuttavan esimerkiksi siihen, haluaako yksilö hakea tukea juuri tältä ryhmältä ja kuinka henkilökohtaisia asioita jäsenet itsestään toisille jakavat. Lisäksi akkulturaatiolle asetetut strategiat (ks. Berry 1997) vaikuttavat siihen, millä tavalla yksilö suuntautuu vuorovaikutustilanteeseen muiden ryhmän jäsenten kanssa tietyn strategian tavoitteiden saavuttamiseksi.

K1 Millaisiin asioihin jäsenet ovat hakeneet ryhmältään tukea?

Kulttuurisista tekijöistä ja ryhmän jäsenten välisistä vuorovaikutussuhteista riippuen sosiaalisen tuen hakemisen ja antamisen tavat voivat vaihdella, minkä lisäksi jäsenet saattavat haluta antaa tai vastaanottaa erilaisia tuen muotoja. Lisäksi voidaan tarkastella, ilmeneekö tuen hakeminen ja antaminen verbaalisesti, nonverbaalisesti tai tiedostetaanko sosiaalisen tuen prosessia jäsenten välillä ylipäättäen. Jokaisella maahanmuuttajalla voidaan myös olettaa olleen erilaisia mahdollisuuksia verkostoitua tai liittyä valmiisiin verkostoihin uudessa ympäristössä, jolloin juuri tämän ryhmän merkitystä osana yksilön laajempaa verkostoa on mielekäästä tarkastella. Monikulttuurinen ja heterogeeninen ympäristö voivat esimerkiksi tarjota mahdollisuuden uskottavampaan tietoon sekä toimia tuen tunnetta vahvistavana ympäristönä (Cutrona ja Suhr 1992; Pierce ym. 1990, 181).

K2 Miten ryhmään kuuluminen ja sen jäsenet ovat tukeneet maahanmuuttajaa?

Sosiaalista tukea on alun perin käytetty tutkimuksissa mittaamaan sosiaalisen ympäristön sekä yksilön psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin suhdetta (Albrecht ym. 1994, 419–420). Tässä tutkielmassa on mielekästä tarkastella sopeutumisen prosessin sekä ryhmässä esiintyvän vuorovaikutuksen ja välittyvän sosiaalisen tuen yhteyttä akkulturaatioperäisen stressin tunteeseen. Täten pystytään selvittämään, millaista hyvinvointia monikulttuurisen ryhmän heikot ja kehittyvät vuorovaikutussuhteet pystyvät maahanmuuttajalle tuottamaan.

K3 Miten ryhmän vuorovaikutus on yhteydessä akkulturaatioperäisen stressin tunteeseen?

Kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystä selvittävät laajemmin vuorovaikutussuhteiden ja niissä ilmenevän sosiaalisen tuen merkitystä yksilön sopeutumiselle. Kolmannella kysymyksellä tarkastellaan lähemmin yksilön hyvinvoinnin kannalta keskeistä tulosta, johon ryhmän keskinäisellä vuorovaikutuksella voi olla mahdollista vaikuttaa ja joka osaltaan edistää sopeutumisprosessin etenemistä.

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimustehtävässä korostuu yksilön subjektiivinen ymmärrys siitä, millainen merkitys oppimisryhmällä on oman sopeutumisprosessin edistämiseen. Tämän johdosta asetelmaa lähestytään tutkielmassa laadullisin keinoin. Siasin ym. (2008, 1) mukaan kulttuurienväliset vuorovaikutussuhteet edustavat henkilökohtaisten ja kulttuuristen viestintäaspektien risteymää, jonka ymmärtämisen vaikeus on kenties yksi syy, minkä vuoksi aiheeseen on kohdistunut vähän aiempaa tutkimuksellista huomiota. Laadulliset keinot johdattavat ymmärtämään yksilön subjektiivista kokemusta, joka muodostuu henkilökohtaisten ja kulttuuristen tekijöiden tuloksena. Myös Glesne ja Peshkin (1992, 7) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa muuttajat ovat usein monimutkaisia, toisiinsa kietoutuneita ja vaikeasti mitattavissa. Lisäksi Layder (1993, 85) suosittelee laadullista menetelmää silloin, kun tutkitaan esimerkiksi yksilöä tai vuorovaikutusta. Tässä tutkielmassa maahanmuuttajien henkilökohtaiset ja kulttuuriset tekijät kohtaavat monikulttuurisessa kontekstissa, jolloin voidaan olettaa yksilöiden edustavan varsin erilaisia yksilöllisiä ja kulttuurisia tapoja viestiä. Yksilöiden kokemuk-

set huomioonottaen pystytään selvittämään, millaisia vuorovaikutussuhteita ryhmän sisältä löytyy ja miten niissä välittyy sopeutumista edistävä sosiaalinen tuki.

Laadullista tutkimusta voidaan kuvata prosessiksi, jossa aineistosta kehittyvät näkökulmat ja tulkin-
nat syntyvät tutkijan omista tulkinnoista. Tutkijan omat intressit ja tarkastelunäkökulmat vaikuttavat
myös aineiston rajaamiseen, jolloin todellisuus välittyy tutkijan valitsemien perspektiivien mukai-
sesti. Rajaamisen avulla korostetaan esimerkiksi valittua tutkimusasetelmaa ja ongelmanasettelua.
(Kiviniemi 2007, 70, 73.) Lisäksi Stake (2000, 441) toteaa, että kaikkia tutkijan havaintoja sekä
kaikkea kerättyä tutkimusaineistoa ei ole mielekästä sisällyttää tutkielmaan. Rajaaminen onkin tä-
män tutkielman tiimoilta osoittautunut tärkeäksi tekijäksi selkeän kokonaisuuden säilyttämiseksi.
Tutkielman teoreettiset osa-alueet käsittelevät sopeutumista, sosiaalista tukea ja vuorovaikutussuh-
teita, jotka ovat kaikki itsessään mittavia kokonaisuuksia. Osa-alueiden käsittely on kuitenkin mer-
kityksellistä, sillä ne edustavat kaikki osia prosessissa, jossa vuorovaikutussuhteet ja sosiaalinen
tuki voivat edistää maahanmuuttajan sopeutumista. Jokainen osa-alue esitetäänkin tämän tutkielman
kannalta niin, että ne tukevat ongelmanasettelua ja kestävät vertailua tutkimusaineiston suhteen.
Lisäksi varsinaisen tutkimusaineiston käsittelystä rajataan pois kohteet, jotka lisäävät kokonaisku-
van hajanaisuuden riskiä.

Laadullinen tutkimus on lähtöisin humanistisista tieteistä ja hermeneuttisesta tutkimusotteesta
(Hirsjärvi & Hurme 2011, 22). Keskeistä tämän tutkielman tutkimustehtävälle ovatkin ennen kaik-
kea yksilön omat kokemukset, jolloin ollaan fenomenologis-hermeneuttisen tieteenfilosofian keski-
össä. Laineen (2007, 29, 31) mukaan fenomenologiassa tutkitaan ihmisen suhdetta omaan elämän-
todellisuuteen, jossa kokemuksellisuus on sen perusmuoto. Kokemusten pohjalla toimivat merki-
tykset, jotka ovat fenomenologisen tutkimuksen varsinainen kohde. Kokemus voidaan ymmärtää,
mikäli huomataan sen merkitysaspekti sekä luonne. Laineen (2007) mukaan hermeneuttinen ulottu-
vuus muodostuu tutkijan ymmärryksestä ja tulkinnasta, joka muodostuu tukittavan kielellisestä il-
maisusta, ilmeistä ja eleistä. Tässä tutkielmassa halutaan ymmärtää yksilön näkökulmasta monikult-
tuurisen ryhmän vuorovaikutussuhteissa esiintyvän tuen merkitys maahanmuuttajien sopeutumis-
prosessille. Täten työssä tarkastellaan yksilöiden kokemuksia ja tutkijan niistä tekemiä tulkintoja.

5.3 Teemahaastattelu

Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 35) mukaan haastattelu soveltuu menetelmäksi silloin, kun halutaan korostaa vastaajan merkitystä luovana subjektina ja aktiivisena osapuolena. Tätä kautta pystytään selvittämään ilmiöiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan kuvaavia esimerkkejä vastaukseksi tutkimusongelmaan. Lisäksi haastattelu soveltuu kartoittamaan tutkimusaiheita, joista on vähän aikaisempaa tutkimusta ja joissa saatetaan käsitellä arkoja tai vaikeita aiheita. Tämän tutkielman tutkimustehtävää ei ole tiettävästi aiemmin tutkittu, mistä syystä haastattelu on perusteltu valinta menetelmäksi. Lisäksi vastaajat ovat voineet kohdata sopeutumisensa aikana raskaita tai vaikeita hetkiä, joista haastattelutilanne kannustaa kertomaan enemmän.

Kasvokkain ja tutkijan kanssa kahden kesken suoritetuista haastattelumenetelmistä voidaan erottaa kolme vaihtoehtoista tyyppiä. Ensimmäisenä vaihtoehtona on strukturoitu lomakehaastattelu, jonka tarkoituksena on saada vastaus jokaiseen kysymykseen annettujen vaihtoehtojen sisällä ja haastattelijan määräämässä järjestyksessä (Tuomi & Sarajärvi 2003, 76–77). Tämän menetelmän ei kuitenkaan ajateltu soveltuvan tähän tutkielmaan, sillä muiden haastattelumenetelmien on todettu motivoivan vastaajia suuremmalla todennäköisyydellä. Täten myös edustavuus on näissä parempi, koska kieltäytymisprosentti on usein lomakehaastattelua pienempi. (Hirsjärvi ym. 2011, 36.) Lisäksi lomakehaastattelu ei anna tilaa lomakkeen ulkopuolisille kokemuseräisille havainnoille, joita tässä tutkielmassa pidetään tärkeinä.

Toisena haastatteluvaihtoehtona on syvähaastattelu, jossa korostuu tutkittavan ilmiön perusteellinen avaaminen. Tällöin vastaukset avoimiin kysymyksiin määrittävät keskustelun suunnan. Syvähaastattelun ongelmana nähdään tämän tutkielman suhteen struktuurin puute, jolloin keskustelun fokuksointi on vaikeampaa ja jää usein tutkijan kontolle. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 78.) Lisäksi syväluotaava ilmiöön keskittyminen voi tuntua vastaajasta hankalalta etenkin, mikäli tämä ei ole osannut varautua syvähaastattelun luonteeseen etukäteen.

Tämän tutkielman varsinaiseksi menetelmäksi valittiin haastattelutyypin kolmas vaihtoehto, eli teemahaastattelu. Tuomen ja Sarajärven (2003, 77–78) mukaan teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa, jolloin haastattelutilanteessa korostuvat vastaajien omat tulkinnat sekä näiden asioille antamat merkitykset. Täten pystytään selvittämään ilmiöiden välisiä yhteyksiä sekä muodostamaan kuvaavia esimerkkejä. Teemahaastattelun on myös nähty sopivan esimerkiksi strukturoitua lomakehaastattelua paremmin emo-

tionaalisten alueiden kartoitukseen, mikä on tärkeä ottaa huomioon myös tässä tutkielmassa. Vastajaat ovat saattaneet esimerkiksi kokea uudessa elinympäristössään emotionaalisesti haastavia tilanteita, joiden kuvaaminen tutkijalle on helpompaa kasvokkain. Lisäksi emotionaaliset aiheet ovat ylipäättään keskeisiä, kun tutkitaan ryhmässä esiintyvää sosiaalista tukea ja ryhmän merkitystä yksilön sopeutumisprosessille. Vastaajien tulkinnat johdattavat parempaan ymmärrykseen siitä, millä tavoin vuorovaikutus monikulttuurisessa kontekstissa on vaikuttanut eri yksilöihin.

Tutkielman haastatteluista yhdeksän toteutettiin englanninkielellä, joka oli ainoa vaihtoehto tutkijan ja vastaajien yhteiseksi kieleksi, ottaen huomioon tutkielman tavoitteet sekä aihealueiden käsittelyn vaativuustason. Lisäksi yksi haastattelu toteutettiin pääosin suomen kielellä. Tämä johtui siitä, että sekä suomi että englanti olivat vastaajalle tasavahvuiset kielet ja vastaaja pyysi erikseen mahdollisuutta vastata suomeksi. Marshallin ja Whilen (1994, 568) mukaan tutkimushenkilöt, joille englanti ei ole äidinkieli, saattavat aluksi suhtautua tutkimukseen osallistumiseen varauksella. Kielitaito voidaan kokea riittämättömäksi tai yksilön itsevarmuus kielenkäyttöä kohtaan ei ole riittävä. Teemahaastattelun henkilökohtainen ja yksilökeskeinen ote mahdollisti kuitenkin tässä tutkielmassa sen, että tutkija pystyi omalla läsnäolollaan vakuuttamaan yksilön tutkimuksen ja vastaajan osallistumisen tärkeydestä. Lisäksi valitun menetelmän ansiosta vastaajille pystyttiin selventämään asioita, mikäli nämä eivät täysin ymmärtäneet tiettyjä kohtia tai halusivat lisäselvitystä tai esimerkkejä. Näihin huomioihin nojaten voidaankin pohtia ongelmia vastaajan yleisessä asennoitumisessa ja ymmärryksessä, joita paperisen tai sähköisen kyselylomakkeen suorittaminen olisi tässä tutkimuskontekstissa voinut saada aikaan.

Teemahaastattelun joustavuudesta menetelmänä kertoo myös se, että englanninkielisiä sanavalintoja pystyi muuttamaan haastattelun aikana ilman, että käsitellyn asian merkitys varsinaisesti muuttui. Tiettyjen avainsanojen muuttaminen lauserakenteessa on yleisestikin nähty hyödyllisenä, sillä tällöin vältetään vastaajan altistaminen häpeän tunteelle ja itsevarmuuden menettämiselle, jotka vaikean kohdan jatkuva toistaminen voisivat aiheuttaa (Marshall & While 1994, 569). Lisäksi Marshall ja While (1994) huomauttavat nonverbaalisen viestinnän merkityksestä teemahaastattelun molempien osapuolten suhteen. Tässä tutkielmassa tutkijan omalla nonverbaalisella viestinnällä pyrittiin luomaan rauhallinen ja ystävällinen vaikutelma, minkä lisäksi nonverbaalista viestintää pyrittiin myös hallitsemaan tilanteissa, joissa tutkija itse ei kielellisistä syistä täysin ymmärtänyt vastaajaa. Vastaajien nonverbaalisesta viestinnästä huomasi ajoittain myös ne hetket, jolloin käsiteltävää asiaa oli vaikea ymmärtää. Tällöin vastaajan ilme saattoi vakavoitua, kulmat ja otsa kurtistua, katse harhailla tai äänensävy saattoi muuttua turhautuneemmaksi. Nonverbaalisen viestinnän tulkitseminen auttoi-

kin tutkijan roolissa huomaamaan tarpeen lisäselvitykselle tai yksinkertaisemmille sanavalinnoille. Tutkijaa itseään auttoi myös haastattelujen nauhoittaminen äänentallentimella, jolloin vaikeaselkoisia kohtia pystyi toistamaan ja kuuntelemaan useampaan otteeseen, jotta oikea merkitys saatiin kirjattua litteraatioihin.

Marshallin ja Whilen (1994, 566, 569) mukaan useat, vastaajalta toisen kielen käyttöä vaativat tutkimukset ovat jääneet toteuttamatta, koska asetelmaa on pidetty vaikeana. Tutkijan tulee olla esimerkiksi tarkka siitä, ettei johdattele tai täydennä vastaajan virkkeiden loppua, sillä vastaaja ei välttämättä halua käyttää aikaa keksiäkseen sanan, jota oikeasti tarkoitti. Headleyn (1992, Marshallin ja While 1994, 568 mukaan) mukaan viestiminen voi vaarantaa koko tutkimuksen, mikäli vastaaja ja tutkija puhuvat toisen kielen ja kulttuurin kontekstissa. Lisäksi yksilöt voivat viestiä sanoilla, joilla voi olla eri merkitys eri kulttuureissa, jolloin sekä yhteisen ymmärryksen että validiteetin ja reliabiliteetin saavuttaminen voi olla hankalaa (Clarke 1992, 244). Tässä tutkielmassa keskinäisen ymmärryksen haasteiden ja merkityserojen mahdollisuudet ovat tiedostettuja. Tutkielman toteuttaminen oli kuitenkin ainutlaatuinen mahdollisuus selvittää vuorovaikutussuhteiden ja sosiaalisen tuen yhteyttä monikulttuurisessa maahanmuuttajakontekstissa. Tutkielma edistää myös positiivista suhtautumista tutkimustilanteeseen, jossa osapuolista ainakaan toinen ei puhu omaa äidinkieltään.

5.4 Aineisto ja sen analysointi

Tutkielmaa varten haastateltiin 10 maahanmuuttajaa, viisi naista ja viisi miestä, jotka kuuluivat samaan aikuisille suunnattuun suomen kielen oppimisryhmään. Iältään vastaajat olivat 26–38-vuotiaita. Ryhmä oli aloittanut vuoden mittaisen opiskelun syyskuussa 2014 ja jäsenet olivat tänä aikana tavanneet toisiaan kokopäiväisesti viitenä päivänä viikossa. Suomen kielen opetusta organisoivalta taholta pyydettiin lupa lähestyä opiskelijoita haastattelupyynnön merkeissä, mutta varsinaisen suostumus haastatteluun saatiin jokaiselta vastaajalta itseltään. Haastattelut suoritettiin vastaajien vapaa-ajalla, joulukuun 2014 ja maaliskuun 2015 välisenä aikana. Haastattelupaikat vaihtelivat hieman vastaajien välillä. Osa haastatteluista pidettiin oppimisryhmän tiloissa, osa tutkijan tai tutkittavien kodeissa ja yksi haastattelu kahvilassa. Kaikkia haastatteluympäristöjä yhdisti kuitenkin ympäristön rauhallisuus ja kiireettömyys. Haastatteluille oli varattu tarpeeksi aikaa, jotta kukin vastaaja pystyi mukautumaan tilanteeseen ja vastaamaan kysymyksiin omalla tempollaan. Haastattelun aluksi vastaajille selvitettiin tutkielman aihe ja tarkoitus. Tällöin vastaajille muun muassa painotettiin, että tutkielmassa keskitytään ryhmän olemassaoloon ja jäsenten keskinäisiin vuorovaikutusti-

lanteisiin opetustilanteen ulkopuolella, kuten opetustaukojen aikana tai jäsenten vapaa-ajalla. Lisäksi käytiin läpi tutkimuksen teon eettiset periaatteet. Vastaajat olivat täten tietoisia siitä, että haastattelut nauhoitettiin äänentallentimella ja että ääninauhat tultaisiin tuhoamaan tutkielman valmistumiseen mennessä. Vastaajille myös korostettiin, että näiden anonymiteettia tullaan varjelemaan. Haastattelujen kestot vaihtelivat 31–67 minuutin välillä, keskimääräisen keston ollessa noin 40 minuuttia.

Yhteensä ryhmään kuului haastattelujen toteutuksen aikana 14–16 henkilöä. Haastateltavat edustivat yhdeksää eri kansallisuutta ja neljää eri maanosaa, Eurooppaa, Etelä-Amerikkaa, Afrikkaa ja Aasiaa, ottaen huomioon, että muutamalla vastaajalla oli kaksoiskansalaisuus. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan ollut Suomen kansalainen. Lisäksi kaikki vastaajat olivat suorittaneet vähintään alemman korkeakoulututkinnon ja puolet heistä oli viettänyt elämänsä aikana lomamatkakäsitettä pidemmän ajanjakson kotimaansa ulkopuolella ennen Suomea. Jaksot vaihtelivat kolmen kuukauden ja 16 vuoden välillä. Suurin osa vastaajista oli saapunut Suomeen perhesiteiden, kuten useimmissa tapauksissa suomalaisen puolison tai nais- tai miesystävän, vuoksi. Lisäksi muutama vastaaja edusti työperäistä maahanmuuttoa, minkä lisäksi yksi oli tullut alun perin tutkinto-opiskelijaksi. Noin puolet vastaajista oli vierailut Suomessa ennen varsinaista asettumista maahan, minkä johdosta osalla heistä oli myös suomalaisia tuttavien ja ystävien, joiden puoleen oli voinut kääntyä tarvittaessa. Kuitenkin lähes puolet kertoivat puolisonsa tai nais- tai miesystävänsä olleen muuton jälkeen ainoa tai tärkein lähde sopeutumisprosessiin liittyvälle tuelle.

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki kertoivat pitävänsä maahanmuuttoa Suomeen pysyväksi. Suomessa vietetty aika vaihteli vastaajien osalta kuudesta kuukaudesta neljään ja puoleen vuoteen. Keskimäärin vastaajat olivat viettäneet Suomessa noin kaksi vuotta. Tämän johdosta osa vastaajista ajatteli olevansa joissain asioissa jo varsin sopeutuneita, mutta toisaalta Suomessa vietettyä aikaa ei pystynyt suoraviivaisesti yleistämään kokemukseen sopeutumisen tasosta. Suurimpana esteenä täydelliselle sopeutumiselle vastaajat näkivät suomen kielen puuttuvan taidon. Noin kolmasosa olikin osallistunut aiemmin kansalaisopistojen tarjoamille suomen kielen kursseille, mutta kokoontumiskertojen vähäisyydestä johtuen vastaajat eivät olleet nähneet kurssien vastaavan omia oppimistavoitteitaan.

Teemahaastattelua varten koottiin haastattelurunko (ks. Liite 1), jonka mukaisesti vastaajilta kerättiin haastattelun aluksi taustatiedot. Teemat, jotka valittiin etukäteen tutkimustehtävän mukaisesti, kartoittivat vastaajan kokemuksia sopeutumisesta ja stressistä sekä ryhmän vuorovaikutussuhteista

ja jäsenten välillä esiintyvistä sosiaalisesta tuesta. Teema-alueet käytiin rungon mukaisesti kaikkien haastateltavien kanssa läpi, mutta niiden järjestys ja käsittelyn laajuus vaihtelivat ennustetusti haastateltavien välillä (ks. Eskola & Vastamäki 2007, 27–28). Haastattelurunkoon jätettiin myös väljyyttä, jotta vastaajien omilla kokemuksilla ja tuntemuksilla olisi tilaa ilmetä. Valmiit haastattelut litteroitiin kokonaisuudessaan sanatarkkaan muotoon, jossa tarpeettomat sanojen toistot jätettiin kirjaimatta. Myöskään taukojen pituuksia sekä huokauksia ja muita äänteitä ei ole merkitty näkyviin eikä rivejä ole numeroitu, kuten esimerkiksi tarkemmassa keskusteluanalyysisessä litteroinnissa on ollut tapana (ks. Hirsjärvi & Hurme 2011, 141). Sen sijaan, että tutkittaisiin, miten joku asia sanotaan, tässä työssä keskityttiin tarkastelemaan vastaajien puheenvuorojen sisältöjä ja niistä ilmeneviä kokemuksia vastauksena tutkimustehtävään. Sitaateissa esiintyvät välimerkit ovat kuitenkin tutkijan lisäämiä lukemisen mielekkyyden edistämiseksi. Lisäksi jokainen sitaatti alkaa koodilla H + järjestysnumero, esimerkiksi H3, sen mukaan, kenestä vastaajasta on kyse. Koodit on jaettu vastaajille satunnaisesti.

Pääasiassa suomeksi vastanneen H10:n kohdalla suomenkieliset siteeraukset on jätetty alkuperäiseen muotoonsa, kun taas englanninkielisten sitaattien rinnalle on käännetty myös suomenkielinen versio. Sitaattien rinnakkaiseen esittämiseen on päädytty, koska tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista suurin osa ei ollut englanninkielen natiivipuhujia. Tämä on osaltaan ollut haaste käännösversion ja alkuperäisen tarkoituksellisuuden suhteen säilyttämiselle. Molempien versioiden esittäminen auttaa lukijaa ymmärtämään paremmin sitaattien merkityksellisen sisällön ja vähentää mahdollisuutta ristiriidoille, joita uusi käännös aiemmasta versiosta voi aiheuttaa (ks. Pietilä 2010, 421). Oittinen ja Mäkinen (2007, 12–14) huomauttavatkin, että käännöksessä teksti luodaan aina uudelleen kohdekielellä. Lisäksi käännöstyön tekijällä on omat tapansa käyttää kieltä ja sanoja, tulkita tekstejä eri tavoin ja odottaa käännöksiltä eri asioita. Käännösratkaisut perustuvatkin pitkälti kääntäjän omaan luku- ja tekstinkäsittelykokemukseen, minkä johdosta tässäkin tutkielmassa sitaattien käännöksiltä ei voi odottaa täydellistä objektiivisuutta.

Pääosin vieraskielisen aineiston vuoksi tutkielman aineiston laadullinen analyysi poikkesi jonkin verran tavasta, jolla kotimaisella kielellä kerätty aineisto tyypillisesti analysoidaan. Pietilän (2010, 413–414) mukaan tutkijan on aluksi kartoitettava ne aineiston osuudet, joissa tämä kohtasi hankaluuksia puheen sisällön ja muodon, esitettyjen ajatusten ja käytettyjen ilmausten ymmärtämisessä. Lisäksi tulisi ottaa huomioon kielen hienojakoiset nyanssit, kuten idiomaattiset ilmaukset, ja näiden ymmärtäminen haastattelun vuorovaikutustilanteessa. Pietilän (2010) mukaan esimerkiksi huumori, ironia ja sarkasmi voivat kulttuurisista eroista johtuen olla vaikeita tunnistaa. Tässä työssä aineistoa

tarkasteltiin ensi kielellisellä tasolla, jotta tutkijan oma ymmärrys vastaajien kertomasta vahvistuisi. Idiomaattisia ja muita ymmärrystä hankaloittavia ilmaisuja esiintyi kuitenkin aineistossa varsin vähän. Tämän voidaan olettaa johtuvan siitä, ettei haastattelukieli edustanut suurimmalle osalle vastaajista äidinkieltä, minkä johdosta ilmaisu pidettiin varsin yksinkertaisessa muodossa.

Kielellisen analyysin jälkeen aineistoa tarkasteltiin varsinaisten kokonaisuuksien ja alustavien teemojen hahmottamiseksi. Aineistoa lähestyttiin ensi tavalla, jota Alasuutari (2001, 40) kutsuu havaintojen pelkistämiseksi. Aineistoa tarkasteltiin suhteessa teoreettiseen viitekehykseen sekä ongelmanasetteluun, jotka määrittivät sen, mikä aineistossa on työn kannalta olennaista. Useiden lukukertojen jälkeen litteroidusta aineistosta saatiin esille erillisiä raakahavaintoja, jotka yhdistettiin isommiksi havaintokokonaisuuksiksi. Myös Kiviniemi (2007, 80) esittää, että laadullisesta aineistosta on keskeistä ”löytää synteisiä luova temaattinen kokonaisrakenne, joka kannattaa koko aineistoa”. Kokonaisrakenne muodostui tässä työssä havaintokokonaisuuksista eli aineiston pohjalta muodostetuista teemoista, jotka yhdistävät useita haastateltavia (ks. Hirsjärvi & Hurme 2011, 173). Tässä työssä teemoittelu toteutettiin Eskolan ja Suorannan (1999, 175–176, 180) ajatusten mukaisesti. Teemoittelu ohjasi keräämään aineistosta tutkimusongelmaan vastaavat aiheet, joiden avulla tekstiaineistosta saatiin erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tutkimusongelmaan vastaavat teemat johdattivat vertailemaan teemojen esiintymistä aineistossa sekä suhteutumista käsiteltyyn teoriataustaan, jolloin korostui teorian ja empirian vuorovaikutus. Löydetty teemat perustuivat työssä osittain teemahaastattelurungossa määriteltyihin teemoihin, mutta myös muutamia rungon ulkopuolisia teemoja muodostui. Kokonaisuudessaan työn tulososiossa lähemmin tarkasteltavat teema-alueet ovat seuraavat:

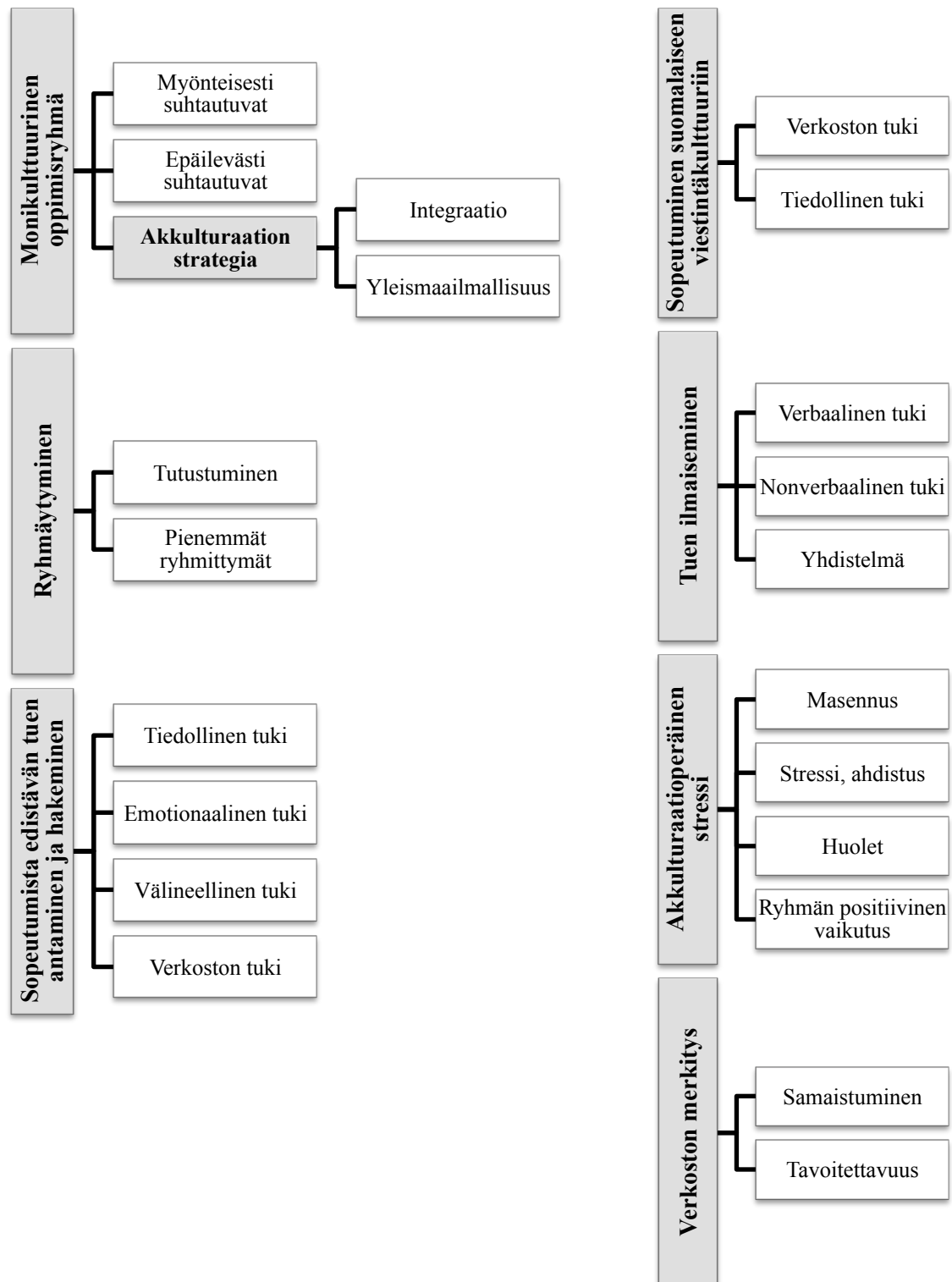
1. Monikulttuurinen oppimisryhmä ja akkulturaation strategia
2. Ryhmäytyminen
3. Sopeutumista edistävän tuen antaminen ja hakeminen
4. Sopeutuminen suomalaiseen viestintäkulttuuriin
5. Tuen ilmaiseminen
6. Akkulturaatioperäinen stressi
7. Verkoston merkitys

Vastaajien ajatukset erosivat toisistaan myös teemojen sisällä, minkä johdosta teemoja pystyttiin hajauttamaan pienemmiksi alaluokiksi (ks. Kuvio 1). Tällä tavoin tietyn teeman sisältä voitiin erot-

taa erilaisia näkemyksiä, kokemuksia sekä suhtautumisia teeman aihealueeseen liittyen ja vastaajat vertautuivat toisiinsa sekä yksilötasolla että teemojen sisällä muodostuneiden alaluokkien välillä.

KUVIO 1. Analyysin teema-alueet ja niiden alaluokat

6 TULOKSET

6.1 Monikulttuurinen oppimisryhmä ja akkulturaation strategia

Suhtautumistavat monikulttuuriseen oppimisryhmään sopeutumista edistävänä tekijänä voidaan luokitella karkeasti kahteen eri kategoriaan: myönteiseen ja epäilevään. Myönteiseen suhtautumiseen vaikuttivat ennen kaikkea vastaajien kiinnostus muiden ryhmän jäsenten kulttuurisia piirteitä kohtaan, kun taas epäilevät eivät olleet varmoja, edistääkö monikulttuurinen ympäristö heidän suomen kielen opiskeluaan toivotulla tavalla.

Osa vastaajista piti monikulttuurista ympäristöä pelkästään myönteisen asiana, sillä vuorovaikutuksen todettiin muun muassa lisäävän joustavuutta, avointa mieltä sekä vieraiden tapojen ja tottumusten kunnioitusta. Jaetut tarinat esimerkiksi kulttuureista, ryhmän jäsenten juurista ja kotimaiden poliittisista tilanteista ovat olleet useimpien mielestä mielenkiintoista kuultavaa ja edistäneet etenkin ryhmän jäsenten keskinäisten suhteiden ja yhteishengen kehittymistä:

H2: I said we have fourteen different cultures in here, fourteen different stories and I don't like to believe what I read always in the papers, I think it's much better and easier to hear this people and what their background come from and what they have to say you know, there's so much to learn with them you know and like I said before some of them you'll integrate you'll come closer that's why I believe you're gonna get friends when this end up.

H2: Kuten sanoin, meillä on täällä neljätoista eri kulttuuria, neljätoista erilaista tarinaa ja itse en aina halua uskoa mitä luen lehdistä, joten on paljon parempi ja helpompi kuulla asioista ihmisiltä ja millainen tausta heillä on, mitä heillä on sanottavaa, heidän seurassaan on niin paljon opittavaa ja kuten sanoin aiemmin, jotkut tulevat läheisemmiksi, minkä vuoksi uskon että täältä saa ystäviä myös tämän päättyessä.

Kaikki vastaajat ajattelivat suomen kielen oppimisen tärkeäksi tehtäväksi, jota ilman kokonaisvaltainen sopeutuminen Suomeen ja suomalaiseen ajattelumalliin ei olisi mahdollista. Erään vastaajan mukaan kielen puhuminen oli kuitenkin helpompaa silloin, kun keskustelu käytiin kantasuomalaisien sijaan muiden ryhmän jäsenten välillä:

H5: -- I have difficult time to understand Finnish people so it's quite nice to be able to speak with everybody here and some people who don't have English as a second language it forces me to speak in Finnish which is I feel more comfortable to do with these guys.

H5: -- Minun on vaikea ymmärtää suomalaisia, joten on varsin mukavaa pystyä puhumaan kaikkien kanssa täällä ja ihmiset, joilla ei ole englannin kielen taitoa toisena kielenään, pakottavat minut puhumaan suomea, mikä tuntuu näiden tyyppien kanssa mukavammalta.

Ylipäätään myös useat muut vastaajat näkivät yhteisen kielen puuttumisen hyvänä asiana. Tämän johdosta jäsenet päätyivät oppituntien lisäksi käyttämään suomen kieltä ryhmän taukojen aikana sekä vapaa-ajallaan, jotta kaikki jäsenet pääsivät aina välillä osallistumaan yhteisiin keskusteluihin. Erään vastaajan mukaan jäsenet aktivoivat myös englannin kieltä taitamattomat mukaan jutusteluun kertomalla suomeksi esimerkiksi vitsejä tai muita leikkisiä juttuja, joihin sen hetkisellä kielitaidolla pystyivät.

Epäilevästi monikulttuurisen ryhmän merkitykseen suhtautuneet tarkastelivatkin ryhmää suhteessa suomen kielen taidon edistämiseen ja suomalaiseen kulttuuriin sopeutumiseen. Eräs vastaajista nosti muun muassa esiin ajatuksen ryhmän muodostamasta alakulttuurista, jossa suomen kielellä toteutetut kohtaamiset olivat suomalaisten sijaan muiden maahanmuuttajien välillä. Tämän johdosta vastaaja toivoi enemmän kohtaamisia suomalaisten kanssa. Ryhmän monikulttuuriset sävyt nähtiin epäilijöiden keskuudessa mukavana lisänä, mutta ei välttämättä suomen kielen oppimista tukevana:

H3: Actually it's good to have so many people from different countries around you then it gives you the chance to mirror the countries they are from to see like what kind of customs they follow what kind of values they have and how they live their lives --- I think group in this regard is not much of a help but like what I'm studying is more help than the group itself the language itself contains a whole lot of culture and language itself is like a culture second is that the syllabus of course is really helpful it is not only teaching us like the Finnish language it is so much more about the Finnish customs and so much more about Finnish life so the course syllabus and the language is helping much more than the group itself because in the group we discuss like our feelings or something not more than that and they sometimes have the similar feelings but the answers are provided by the course so the course is more important.

H3: Oikeastaan on hyvä, että ympärillä on niin paljon ihmisiä eri maista, sillä se antaa mahdollisuuden peilata maita keskenään, jotta näkee millaisia tapoja he harjoittavat, millaisia arvoja heillä on ja miten he elävät elämänsä -- Mielestäni ryhmä ei tässä asiassa ole juurikaan avuksi, mutta se mitä opiskelen on enemmän avuksi kuin itse ryhmä, kieli itsessään sisältää paljon kulttuuria ja kieli itsessään on kuin kulttuuri, toisena on opinto-ohjelma, joka on todella hyödyllinen, sen ei ole pelkästään tarkoitus opettaa meille suomen kieltä, se opettaa paljon enemmän suomalaisista tavoista ja paljon enemmän suomalaisesta elämästä joten kurssin opinto-ohjelma ja kieli auttavat paljon enemmän kuin ryhmä itsessään, koska ryhmässä me keskustelemme tunteistamme tai jostain, ei sen enempää, ja heillä joskus on samanlaisia tunteita mutta kurssi tarjoaa vastaukset ja kurssi on paljon tärkeämpi.

H7: That group really don't help much because mostly we always speak English and we are from different cultures so we cannot still adapt to this culture if we are gonna be like trying to adapt to each other's cultures it's not gonna help us here so I think it's best like we stick to just learning the Finnish like that but not like mixing the cultures together.

H7: Tämä ei ryhmä ei juurikaan auta, sillä suurimmaksi osaksi puhumme englantia ja me edustamme eri kulttuureja, joten emme voi sopeutua tähän kulttuuriin jos olemme sopeutuvina toistemme kulttuureihin, joten se ei auta meitä tässä joten mielestäni olisi parasta pysytellä pelkästään suomen opiskelussa eikä sekoittaa kulttuureja keskenään.

Haastattelujen perusteella ryhmän merkitys olikin ennen kaikkea sosiaalinen ja monikulttuurisuus mielenkiintoinen kuriositeetti, vaikkakin varsinainen tiedollinen hyöty, suomen kielen ja kulttuurin oppiminen, herätti monikulttuurisessa kontekstissa ristiriitaisia tunteita. Ajattelutavasta riippumatta useiden vastaajien kohdalla ryhmää saattoi tarkastella myös eräänlaisena siirtymäreittinä suomalaisen työelämään, jolloin suomen kielen oppimisella nähtiin olevan erittäin tärkeä merkitys.

Monikulttuurinen oppimisryhmä toimi tämän tutkielman kannalta myös tarkastelukontekstina sille, miten maahanmuuttajat suhtautuvat eri kulttuureihin ja millaisen akkulturaation strategian he ovat sopeutumiselleen valinneet. Vastaajat asennoituivatkin kulttuureihin ja monikulttuuriseen kanssakäyntiin erittäin myönteisesti. Muiden kulttuureista oltiin kiinnostuneita, mutta samalla suurin osa halusi säilyttää myös omat kulttuuriset piirteensä uudessa elinympäristössään integraation strategialle tyypillisellä tavalla. Vastaajien joukossa oli kuitenkin muutamia, jotka eivät varsinaisesti halunneet mieltää itseään tai leimautua tietyn kansallisen kulttuurin edustajaksi. Eräs vastaajista ei esimerkiksi halunnut tehtävän yleistyksiä tietyn kansallisuuden ja persoonallisuuden suhteesta vaan korosti monikulttuurisuuden merkityksellisempää asemaa. Kulttuuriin yleistyksiin kielteisesti suhtautuneet vastaajat ajattelivat, että eri kulttuurien sisältä löytyy paljon erilaisia alakulttuureja, mikä tekee kulttuurien määrittelemisestä hankalaa. Lisäksi yksi kulttuurisia piirteitään vaaliva vastaaja piti monikulttuurisuutta vaikeana käsitteenä, sillä tämä ajatteli elämän perimmäisten ongelmien olevan kaikkialla samanlaisia. Näiden huomioiden valossa suhtautumista voitaisiin muutamien vastaajien kohdalla kuvata ennemmin yleismaailmalliseksi kuin esimerkiksi yhtäläistymiseksi: vahvaa kulttuuri-identiteettiä ei ollut alun perin olemassa, eikä uuden ympäristön kulttuuria nähty uutena ensisijaisena kulttuurina.

6.2 Ryhmytyminen

Ryhmän jäsenten välisten suhteiden kehittymisestä pystyi haastattelujen perusteella erottamaan tutustumisvaiheen sekä erillisten, pienempien ryhmittymien muodostumisen ryhmän sisällä. Ryhmittymien muotoutumiseen vaikuttivat muun muassa jäsenten keskinäinen samankaltaisuus sekä kielelliset ja kulttuuriset tekijät. Lisäksi ryhmittymät ohjasivat osittain vastaajien suuntautumista muihin jäseniin henkilökohtaisiksi miellettyjä asioita jaettaessa. Henkilökohtaisina asioina useat vastaajat pitivät esimerkiksi perhe- ja parisuhdeaiheita sekä yksityiselämässä koettuja ongelmia, kuten lasten kohtaamia ongelmia koulussa tai taloudellisia huolia.

Useimpien vastaajien mielestä ryhmän jäsenet olivat tulleet toisilleen tutuiksi varsin lyhyessä ajassa. Muutamat vastaajista totesivat, että olivat tutustuneet osaan jäsenistä hieman paremmin ja pysyivät varsin hyvin muodostamaan käsityksen esimerkiksi näiden luonteenpiirteistä, historiasta ja päivittäin kohdatuista ongelmista. Toisaalta osa vastaajista ajatteli, ettei ryhmällä ollut opetuspäivinä riittävästi aikaa jäsenten keskinäiseen jutusteluun esimerkiksi taukojen muodossa, minkä johdosta osa jäsenistä oli saattanut jäädä etäisemmiksi, vaikkakin kurssi oli ollut käynnissä jo useamman kuukauden. Lisäksi yhden vastaajan mukaan tutustumiseen monikulttuurisessa kontekstissa vaikutti etenkin se, kuinka paljon toinen ymmärtää ja kunnioittaa toisen jäsenen kulttuuria. Osa vastaajista piti kuitenkin hienona ja harvinaisena asiana, kuinka nopeasti jäsenet olivat annettujen olosuhteiden puitteissa lähentyneet toisiaan, ja eräskin vastaaja totesi olleensa iloinen saadessaan jo kolmen kuukauden tuttavuuden jälkeen kutsun toisen jäsenen lapsen juhliin. Ystävä-käsitteen käyttö kuitenkin vaihteli vastaajien välillä: osa kutsui muita jäseniä jo ystävikseen ja muutamat vastaajat näkivät mahdollisuuden siihen, että jäsenten väliset suhteet voisivat tulevaisuudessa kehittyä ystävyys-suhteiksi. Eräs vastaaja näki muut jäsenet tällä hetkellä hyvinä kontakteina:

H9: I mean I wouldn't be able to say that this is a life-long friendship or something like that but yeah as we see each other everyday we see each other's family life everyday we know what the other one is up to at the moment and things like that so for the moment I think they are really good contacts.

H9: En sano, että tästä muodostuisi elinikäinen ystävyys-suhte tai jotain sellaista, mutta joo koska näemme toisiamme joka päivä, näemme toistemme perhe-elämää joka päivä, me tiedämme millaiset on toisen aikomukset tällä hetkellä ja jotain tällaista mutta tähän hetkeen he ovat hyviä kontakteja.

Useat vastaajista kuitenkin luonnehtivat ryhmää kokonaisuudessaan tahoksi, jossa muista jäsenistä ja näiden hyvinvoinnista oltiin ennen kaikkea kiinnostuneita ja toisista pidettiin huolta:

H5: I was off on Monday feeling a bit ill and got a text message from one of the group saying "are you okay" which was it was quite late "yep, see you tomorrow" again it was quite nice to know somebody thinking about you when you're not feeling very good.

H5: Olin poissa maanantaina sairauden vuoksi ja sain tekstiviestin yhdeltä ryhmän jäseneltä kysyen "oletko kunnossa" oli jo aika myöhä "jep, nähdään huomenna" jälleen oli mukava tietää että joku ajattelee kun ei voi oikein hyvin.

H1: I wonder sometimes if there are other people in the class who need help who aren't asking but we all try to ask each other everyday if we're okay so if somebody looks like they're not really happy then we offer to help.

H1: Joskus mietin onko luokassa ihmisiä, jotka tarvitsevat apua, mutta eivät pyydä sitä, mutta me kaikki yritämme kysyä toisiltamme päivittäin olemmeko kunnossa ja jos joku ei näytä kovin iloiselta me tarjoamme apua.

Jäsenet olivat muodostaneet myös erilaisia pienempiä ryhmittymiä ryhmän sisällä, jolloin puheenaiheet saattoivat koskettaa henkilökohtaisempia asioita tai erilaisia teemoja, jotka sillä hetkellä yhdistivät jäseniä. Naiset puhuivat usein keskenään lapsista, miehet puhuivat urheilusta ja juuri isäksi tulleet jakoivat kokemuksiaan vauvojen ensivaiheista. Vastaajien mielestä olikin täysin luonnollista, että jotkut jäsenet olivat itselle läheisempiä kuin toiset. Samankaltaisuuden ja yhteisten puheenaiheiden lisäksi eräs vastaajista nosti esiin vuorovaikutuksen säännöllisyyden, ajatellen tutustuneensa paremmin niihin jäseniin, joiden kanssa kulki päivittäin samalla bussilla oppimisryhmän tapaamisiin.

Ryhmän jäsenten lähestyttävyyteen vaikuttivat eri vastaajien mukaan positiivisesti monet persoonallisuustekijät, kuten puheliaisuus, kysymysten esittäminen, avoimuus, sosiaalisuus, sensitiivisyys, ymmärtäväisyys ja kyky kuunnella. Eräs vastaajista piti emotionaalista saatavillaoloa tärkeänä, sillä tätä piirrettä edustavat henkilöt tuntuivat antavan ja vastaanottavan tukea paremmin kuin muut jäsenet. Toisaalta yhden vastaajan mukaan suuri ikäero vaikeutti lähestymistä, koska erot ajattelutavoissa saattoivat olla suuret, minkä lisäksi toinen vastaaja piti itseään vaikeasti lähestyttävänä etenkin sopeutumiseen liittyvissä asioissa, koska ei ollut asunut Suomessa yhtä kauan kuin ryhmän muut jäsenet. Kulttuurierot olivat myös erään vastaajan mukaan tuen antamista hankaloittava tekijä, koska kaikissa tilanteissa ei välttämättä tiennyt, millainen olisi tuen hakijan näkökulmasta oikea tapa reagoida.

Kieli ja kulttuuri nähtiinkin erittäin merkittävinä tekijöinä pienempien ryhmittymien muodostumiselle. Muutamat vastaajat pitivät yhteistä kulttuuritaustaa erittäin helpottavana, sillä sen turvin oli mahdollista jakaa asioita, jotka vain toinen samalla kulttuurialueella asunut pystyi ymmärtämään. Lisäksi suurin osa vastaajista totesi, että henkilökohtaisemmista asioista oli helpompi keskustella englanniksi tai omalla äidinkielellä, mikäli ryhmässä oli toinen samaa kielialuetta edustava jäsen:

H8: I think maybe this kind of adaptation topics I discuss with [nimi poistettu] because we are culturally the same and in our culture sometimes you offer help before it's ask then I feel much more comfortable talking to her with this case but these kinds of things like for example I had this problem with my unemployment benefit and I was completely lost, then the first person I asked was [nimi poistettu].

H8: Tällaiset sopeutumiseen liittyvät aiheet jaan luultavasti [nimi poistettu] kanssa koska olemme kulttuurisesti samanlaisia ja meidän kulttuurissamme on joskus tapana tarjota apua ennen kuin sitä pyydetään, siten tunnen oloni mukavammaksi puhuessani hänen kanssaan tästä asiasta ja tällaiset asiat esimerkiksi minulla oli ongelma työttömyyskorvaukseni kanssa ja olin täysin eksyksissä, silloin ensimmäinen henkilö jolta kysyin oli [nimi poistettu].

Lisäksi muutama vastaaja nosti esiin uskonnon sekä haastavana tekijänä että puheenaiheena. Uskontokunnan sisäiset normit saattoivat rajoittaa joidenkin jäsenten kanssakäymistä, minkä lisäksi uskonnosta puhuminen saatettiin ajatella arkaluontoiseksi, mikäli keskustelukumppanin avoimesta mielestä ja kyvystä kunnioittaa toisen mielipiteitä ei ollut varmuutta.

Ryhmittymistä johtuen vastaajien kokemukset henkilökohtaisten asioiden jakamisesta poikkesivat toisistaan. Osa haastateltavista totesi, ettei ryhmässä juuri jaettu henkilökohtaisia asioita, kun taas osa kertoi joko muiden tai itsensä jakavan elämästään lähes kaiken. Lisäksi yksilökohtaiset ominaisuudet, kuten sosiaalisuus ja ujo tai tarkkaileva luonne, vaikuttivat joidenkin vastaajien mukaan henkilökohtaisten aiheiden esilletuontiin. Muutamat vastaajista tiedostivat tilanteen nostamalla esiin esimerkiksi luottamuksen ja turvallisuuden tunteen:

H7: Yeah cause in a group always if you're bonding with someone, someone else is bonding with someone too people always find who they trust most or who they think they can go with better like [nimi poistettu] and [nimi poistettu] their bond is so strong that they are even kissing each other all the time so it's like that you always choose who you can trust better.

H7: Joo koska ryhmässä aina jos bondaat jonkun kanssa, joku toinen bondaa jonkun toisen kanssa myös, ihmiset aina löytävät kehen luottavat eniten tai keiden kanssa tulevat paremmin toimeen kuten [nimi poistettu] ja [nimi poistettu].

poistettu] heidän siteensä on niin vahva he jopa suukottelevat jatkuvasti toisiaan joten se on näin, aina valitsee sen ihmisen, johon luottaa eniten.

H5: Well I would say that people I've gotten close to with the group two people especially that I can feel quite safe talking to them so doesn't really be anything that is off-topic or off limits.

H5: Sanoisin että olen lähentynyt ryhmässä etenkin kahden ihmisen kanssa, tunnen oloni riskittömäksi puhuesani heidän kanssaan, jolloin ei ole erityisiä kiellettyjä tai rajattuja aiheita.

Toisaalta haastateltavien joukossa oli myös vastaajia, jotka eivät todenneet tarvetta hakeutua tiettyjen ihmisten luo jakaakseen henkilökohtaisiakin asioita. Näissä tapauksissa ryhmä edusti ennen kaikkea sosiaalista tilaa, josta oli tarvittaessa helppo löytää toinen henkilö keskustelukumppaniksi.

6.3 Sopeutumista edistävän tuen antaminen ja hakeminen

Ryhmän jäsenet tarjosivat tai halusivat tarjota pääasiassa tiedollista, emotionaalista ja välineellistä tukea, minkä lisäksi myös verkoston tuki oli selkeästi havaittavissa. Useat vastaajat nostivat tiedollisen tuen esimerkiksi kontekstissa, jossa kauemmin Suomessa asuneet tukivat maahan myöhemmin saapuneita pyrkien auttamaan näitä välttämään samat virheet, joihin he itse aikanaan lankesivat. Monet vastaajista olivat kokeneet hankaluuksia esimerkiksi Kelan kanssa toimittaessa, maistraatti- ja pankkiasioissa sekä lääkärikäynneillä. Lisäksi jäsenet lisäsivät toistensa tietämystä erilaisista arkipäivän tilanteista ja mahdollisuuksista, kuten päiväkotijärjestelyistä, hyvistä ruokakaupoista ja -paikoista sekä harrastusmahdollisuuksista. Emotionaalinen tuki näyttäytyi monien vastaajien mukaan ennen kaikkea erilaisten tuntemuksien ja henkilökohtaisten asioiden jakamisena sekä vaikeista asioista puhumisena:

H3: Yeah, everyone whoever is in whatever condition they bring it up. Like one of our friend she was having trouble with her anoppi so she was telling "what should I do" and like there was this another girl and her kids were having a lot of problems so she was also sharing. Like whosoever shares whatsoever topic. And it's a good thing.

H3: Joo kaikki, oli sitten kuka tahansa tai missä tilanteessa tahansa, ottavat aiheen esille. Kuten eräällä ystävästämme oli vaikeuksia anoppinsa kanssa ja hän kysyi meiltä "mitä minun pitäisi tehdä" ja sitten oli eräs toinen tyttö jonka lapsilla oli paljon ongelmia ja hän jakoi tämän asian. Eli kuka tahansa jakaa minkä tahansa aiheen. Ja se on hyvä asia.

Yksi vastaajista otti esiin välineellisen tuen ja kertoi kohdanneensa muutamia tilanteita, joissa olisi halunnut tarjota taloudellista tukea rahatilanteestaan kärsiville. Ajatus oli kuitenkin tuntunut kiusalliselta, eikä vastaaja uskaltanut ottaa riskiä peläten, että olisi saattanut saada toisen osapuolen tuntemaan häpeää tilanteestaan. Vastaaja kuitenkin päätyi tarjoamaan kannustavaa, emotionaalista, tukea:

H6: -- so this morning I told him about it "so this is the situation but the table will turn, you'll be fine later you know, don't make it too hard on yourself" so yeah it's not automatic as I said you need some time to process whether it's acceptable he will be inclined to accept your help or not because you don't want to scare people off for being too kind.

H6: -- joten tänä aamuna sanoin hänelle "tämä on tilanne mutta se tulee muuttumaan, tulet toimeen paremmin myöhemmin, älä ota tästä itseesi" joten se ei ole automaattista, kuten sanoin tarvitaan jokin aika prosessoida mikäli se on hyväksyttävää ja toinen on halukas hyväksymään avun tai ei, mutta ei kuitenkaan halua säikäyttää ihmisiä pois olemalla liian kiltti.

Kaikki vastaajat toivat yksimielisesti esiin ryhmän verkoston tuen merkityksen, sillä jokainen kertoi olevansa onnellisempi kuuluessaan oppimisryhmään. Vastaajat ajattelivat, että ryhmä tuntui sopeutumista tukevalta, vaikkei tuen tarvetta ilmaissut ääneen. Eräänkin vastaajan mukaan oli hienoa pelkästään tuntea olevansa osa jotakin ja kuuluvansa jonnekin. Lisäksi eri vastaajat totesivat, että elämä olisi tylsää ja yksinäisempää ilman ryhmän yhteisiä kokoontumisia. Muutamat vastaajista myös korostivat aikuisten seuran tekevän hyvää lasten hoidon ja kotipainotteisen elämän vastapainoksi. Erityisen helpottavaksi tekijäksi kaikki vastaajat totesivat tiedon siitä, että kaikki ryhmän jäsenet ovat samassa tilanteessa ja käsittelevät elämässään samoja sopeutumiseen liittyviä asioita:

H1: It's a reason to leave the house, to get dressed. -- and it's also nice to know that you're not alone in the problems that you have with integration or being lonely or home sick and also I was worried that I hadn't learned very much Finnish in two years that I've been here because I've been at home but there are people in this class that have been here longer than I have and they're at the same sort of level so it was encouraging.

H1: Se on syy poistua kotoa ja pukeutua. -- ja on myös mukava tietää, ettei ole yksin sopeutumiseen liittyvien ongelmien kanssa tai yksinäinen tai kärsi koti-ikävästä, ja olin myös huolissani etten olisi oppinut suomea paljon näinä kahtena vuotena kun olen ollut täällä, koska olen ollut kotona mutta luokassa on ihmisiä, jotka ovat olleet täällä minuakin pidempään ja he ovat samalla tasolla, joten se on kannustavaa.

H5: -- we're all foreigners so we developed our own ingroup because we kinda feel like the outgroup we still don't quite fit in yet so we're all in the same sort of place.

H5: -- me olemme kaikki ulkomaalaisia joten me muodostimme oman sisäryhmän, me tavallaan tunnumme ulkoryhmältä, emme oikein mahdu joukkoon vielä, joten olemme kaikki samanlaisessa tilanteessa.

Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan osannut yksityiskohtaisesti eritellä, millaisiin sopeutumiseen liitettäviin asioihin he tai muut jäsenet hakivat ryhmältä tukea. Esimerkit olivat poikkeuksetta samoja, joista jäsenet keskustelivat muutenkin: taloudellisesta tilanteesta, lapsista ja lasten hoidon järjestämisestä sekä ihmissuhteista ja elämästä ylipäätään. Eräs vastaajista totesikin sopeutumiseen liittyvien aiheiden määrän vähentyneen sitä mukaa, mitä pidempään ryhmä oli ollut tekemisissä:

H1: At the beginning of the class it was very frequent but now that the class has been going for a long time we talk more as friends as fellow integrators so I think at the beginning that was only thing that we had in common so we talked a lot about integration and then as the course has gone on then we just talk about ourselves and our lives.

H1: Kurssin alussa sitä tapahtui usein, mutta nyt kun kurssi on ollut käynnissä jo jonkin aikaa, me puhumme enemmän ystävinä kuin kanssa-sopeutujina, mielestäni se oli aluksi ainoa asia joka yhdisti meitä, joten puhuimme paljon sopeutumisesta, mutta sitten kurssi on ollut käynnissä ja me puhumme pelkästään itsestämme ja elämisestämme.

Lisäksi muutamat vastaajista ajattelivat, etteivät jäsenet välttämättä tiedostaneet hakevansa tukea sopeutumiseensa, mutta käytännössä suurin osa ryhmän jäsenten välillä käytävistä keskusteluista liittyi jollain tavalla sopeutumiseen ja sen aikana kohdattuihin ongelmiin samankaltaisen elämäntilanteen vuoksi. Suurin osa vastaajista myös kertoi ryhmän tukevan heitä tarpeeksi tai että ryhmästä löytyi vähintään muutamia ihmisiä, joiden kanssa pystyi jakamaan kaiken tarvittavan. Toisaalta kaksi vastaajaa näki ryhmän tukeneen heitä jo niin paljon, etteivät enää nähneet tietoista tarvetta turvautua muihin jäseniin.

Eräs vastaajista piti tilannetta ristiriitaisena, sillä erilaisten ongelmien jakaminen ei ollut välttämättä hedelmällistä, mikäli ryhmässä haluttiin ylläpitää positiivista ilmapiiriä:

H1: I think it's difficult if you have to be with people every single day and trying to work together you don't want to tell them the most personal things necessarily because then it's harder to keep things light in the class. With this method it's very important that we try to bring in good mood and so if we talk about with our friends here things that we are really struggling with then it's harder to keep things fun in the classroom. But also it's hard to keep secrets if you're with this people all the time it's not worth the effort to try hide things because everybody knows everything pretty much.

H1: Mielestäni on vaikeaa, jos pitää olla ihmisten kanssa tekemisissä joka päivä ja työskennellä yhdessä, silloin ei välttämättä halua kertoa heille kaikista henkilökohtaisimpia asioista, koska sen jälkeen on vaikeampi pitää luokan ilmapiiri kevyenä. Tässä metodissa on tärkeää, että tuomme mukamme hyvän mielen, joten jos puhumme ystäviemme kanssa täällä siitä, että olemme oikeasti vaikeuksissa, on vaikeampi pitää hauskaa luokassa. Mutta on myös vaikea pitää salaisuuksia kun on tekemisissä näiden ihmisten kanssa koko ajan, joten ei ole sen arvoista yrittää piilottaa asioita, koska kaikki suurin piirtein tietävät kaiken.

Suurin osa vastaajista kertoikin huomaavansa helposti muutoksen toisen jäsenen mielialassa. Vastaajat käyttivät huomioistaan esimerkkeinä muun muassa muutoksia nonverbaalisessa viestinnässä ja yleisessä vuorovaikutuksessa, minkä lisäksi iloiset ja humoristiset henkilöt saattoivat vakavoitua. Osa jäsenistä myös ilmaisi muille varsin suoraan oman olotilansa niin hyvässä kuin pahassa, toisin kuin eräs vastaaja, joka vetosi omaan kulttuuriinsa ja taipumukseensa peitellä negatiivisia tunteitaan. Pääasiassa vastaajat halusivat kuitenkin tarjota apuaan ja tukeaan, mikäli huomasivat muutoksen toisen jäsenen mielialassa. Toisaalta erään vastaajan kohdalla ilmeni myös näkemys siitä, ettei toisen lähestyminen ollut aina helppoa:

H10: Minä näen että mitä on tapahtunut, mutta joskus minä en, haluaisin kysyä, onko kaikki hyvin, mutta en enempää. [Miksi se on vaikea kysyä?] Koska joskus ei halua kysyä enemmän.

Tällaisessa tilanteessa vastaaja korosti kunnioitusta toisen jäsenen yksityisyyttä kohtaan. Vastaaja ei halunnut vaikuttaa liian tungettelevalta vaan toivoi pystyvänsä ylläpitämään keskustelussa kohteliasta ilmapiiriä.

6.4 Sopeutuminen suomalaiseen viestintäkulttuuriin

Suomalaista kulttuuria ei käsitelty laajasti teemahaastattelurungon kysymysten puitteissa, mutta esimerkit suomalaisista ja suomalaisesta yhteiskunnasta olivat vastaajille tyypillisiä. Näitä huomioita tarkastellaan tässä työssä myös osana sopeutumista edistävää tukea. Aihetta sivunneet vastaajat olivat yksimielisiä etenkin suomalaisten varautuneesta viestintäkulttuurista, joka oli aiheuttanut ongelmia myös vastaajien ja näiden suomalaisten puolisoitten välillä. Ryhmän tuki ilmeni myös näissä tilanteissa merkittäväksi, sillä jäsenet tarjosivat toisilleen etenkin emotionaalista tukea.

Vastaajat pitivät suomalaisia yleisesti ottaen mukavina ja avuliaina, mutta vaikeasti lähestyttävinä. Tämä oli joidenkin vastaajien mukaan vaikeuttanut muun muassa suomalaisiin tutustumista, mikäli valmiisiin verkostoihin ei ollut pääsyä:

H9: To get in contact with people was quite hard at the beginning because in [nimi poistettu] and later in [nimi poistettu] kind of same small city people were when I was speaking English. There was one situation I was in this course for pregnant people and I went there and they were all talking and talking and then I sit down and after two minutes I asked someone something in English and the whole room got quiet and after that no one spoke anymore when I was around not even to each other. They are really shy I think in the small cities, I don't think it's that they didn't like me or something like that.

H9: Yhteyden muodostaminen oli aluksi vaikeaa, koska [nimi poistettu] ja myöhemmin [nimi poistettu] oli samanlaisia pikkukaupungin ihmisiä kun puhuin englantia. Eräs tilanne tapahtui, kun olin tällaisella raskaana oleville naisille tarkoitettulla kurssilla ja menin sinne ja kaikki juttelivat ja juttelivat ja kun istuin alas ja muutaman minuutin päästä kysyin jotain englanniksi, koko huone vaikenä ja sen jälkeen kukaan ei enää puhunut kun olin samassa tilassa, eivät edes toisilleen. Mielestäni ihmiset ovat pikkukaupungeissa todella ujoja, en ajattele että he eivät pitäneet minusta tai vastaavaa.

Lisäksi muutama jatkuvaan sosiaaliseen kanssakäyntiin omassa kulttuurissaan tottunut vastaaja ajatteli, ettei vuorovaikutus suomalaisten kanssa täyttänyt heidän päivittäisiä sosiaalisia tarpeitaan. Eräs vastaajista pitikin suomalaista yhteiskuntaa viestintätavaltaan eristävänä:

H4: -- from my perspective that is the biggest contrast with my culture because in my culture is impossible you feel alone or you cannot there's not a day when you don't feel like you cannot speak with everybody because it is completely different culture you socialize everywhere and in Finland is different it doesn't mean that the Finnish people are not sociable is not that the reason is more like they don't give you that confidence from the very first time so then it's very difficult to have some talk with anybody.

H4: -- mielestäni tämä on suurin kontrasti verrattuna omaan kulttuuriini, sillä kulttuurissani on mahdotonta tuntea olonsa yksinäiseksi, ei ole päivääkään etteikö tuntisi, että voi puhua kaikkien kanssa, koska kulttuuri on täysin erilainen, sosiaalista kanssakäyntiä on kaikkialla, ja Suomessa se on erilaista, se ei tarkoita etteivätkö suomalaiset olisi sosiaalisia, tämä ei ole se syy, pikemminkin se, etteivät he tarjoa samanlaista itsevarmuutta heti ensihetkestä lähtien, joten on todella vaikeaa kun ei voi keskustella kenenkään kanssa.

Näiden kahden esimerkin ja myös muiden vastaajien kertoman perusteella oppimisryhmä oli ollut erityisesti verkostoitumista merkittävästi edistävä tekijä, sillä päivittäiset kokoontumiset ovat helpottaneet yksinäisyyden tunnetta ja tarjonneet säännöllisen mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäyntiin:

H3: -- I just need a place maybe because I am really social person so I just need a place where I can talk a lot I need a group of people where I can talk a lot where I can like hang out where I can go outside so kind of like you can say a gathering, friendship circle -- and usually I build this kind of circle in the class or at the workplace or where I go so I build this kind of circle so this is something I need.

H3: Tarvitsen ehkä vain paikan, koska olen erittäin sosiaalinen henkilö, joten tarvitsen vain paikan jossa voin puhua paljon, tarvitsen ryhmän ihmisiä, joille voin puhua paljon, voin hengaila heidän kanssaan, voin käydä ulkona. Tätä voisi kutsua kerääntymiseksi, ystäväpiiriksi -- ja yleensä rakennan tällaisen piirin luokassa tai työpaikalla tai minne menenkään, joten rakennan tällaisen piirin, se on jotain mitä tarvitsen.

Ryhmän jäsenten keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa oli myös puitu viestinnän ongelmia, joita parisuhteet suomalaisten osapuolten kanssa ovat nostattaneet. Eräs vastaajista oli kokenut puolison viestinnän ainoana Suomessa kohtaamanaan kulttuurishokkina, minkä lisäksi puoliset ovat muutamien vastaajien mukaan olleet hiljaisia tai antaneet itsestään etäisen vaikutelman:

H9: I would sometimes wish more nonverbal support but it's strange to ask. I do that nowadays with my husband "come here" [halaamaan minua] but yeah he's very Finnish he needs this "okay, now I have to go there".

H9: Toivoisin joskus enemmän nonverbaalista tukea, mutta sitä on outoa pyytää. Teen näin nykyään miehelleni "tule tänne" [halaamaan minua] mutta joo hän on hyvin suomalainen ja hän tarvitsee tämän "okei, nyt minun täytyy mennä sinne".

Jäsenet olivatkin erään vastaajan mukaan jakaneet keskenään vinkkejä siitä, millä tavoin saisivat omissa oloissaan viihtyvät suomalaiset puoliset puheliaimmiksi, seurallisemmiksi ja innostumaan yhteisistä aktiviteeteista. Lisäksi osa vastaajista oli aluksi pitänyt nonverbaalisen tuen puuttumista outona Suomessa. Eräs vastaaja kertoi kaipaavansa fyysisempää ilmapiiriä, minkä lisäksi toinen ajatteli, ettei ehkä suomalaisen kulttuurin vaikutuksesta johtuen halannut enää niin paljon kuin ennen tai osannut lähestyä suomalaisia halaamalla.

6.5 Tuen ilmaiseminen

Tuen antamisen ja hakemisen tavat vaihtelivat varsin paljon ryhmän vastaajien yksilökohtaisista mieltymyksistä, tottumuksista ja kulttuurista riippuen. Tuen antamisen suhteen vastaajat pystyikin jakamaan kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisessä kategoriassa vastaajat pitivät verbaalista tukea

itselleen luonnollisempaa tuen välittämisen muotona. Tuen tarjoaminen ei toteutunut spontaanisti vaan tilanne vaati tuen hakijalta selkeää pyyntöä tai tuen antajalta tiedostettua prosessia. Eräs vastaajista vetosi esimerkiksi ujouteensa ja tapaansa pidätellä itseään, vaikka haluaisi olla tilanteessa paremmin läsnä. Tähän kategoriaan lukeutuvat vastaajat halusivat kuitenkin olla avuksi:

H7: Unless they speak it up, only if they talk because me I'm a type of person that I won't be asking you but if you tell me I can help and I can share my thoughts with you but I don't like asking because where I'm from it's a pretty rough place it's like mind your business, people don't like sticking their nose in some other people -- so it's quite hard for me to get over that or put it out from my system I can talk I can mingle I can do a lot but asking questions about people's personal lives is still a problem.

H7: Elleivät he kerro asiasta, vain jos he puhuvat ääneen, koska olen sen tyylinen ihminen etten kysy, mutta jos minulle kerrotaan voin auttaa, voin jakaa ajatuksiani, mutta en pidä kysymisestä koska olen kotoisin aika karusta paikasta, jossa pidetään huolta omista asioista, ihmiset eivät halua tunkea nenäänsä muiden asioihin -- joten siitä ylitsepääseminen ja sen ajatuksen poistaminen itsestäni on minulle aika hankalaa, voin puhua voin jutustella voin tehdä paljon, mutta kysyminen ihmisten henkilökohtaisesta elämästä on edelleen ongelma.

Toiseen kategoriaan kuuluvat vastaajat pitivät tuen antamisessa verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän yhdistelmästä. Tuen tarjoaminen oli tällöin vastaajille luonnollista ja nonverbaaliset eleet, eritoten halaaminen ja koskettaminen, tukivat sanallista viestintää. Eräs kategorian edustajista olikin ryhmän alkuaikoina joutunut tarkkailemaan kulttuurisia eroja tuen antamisen ja vastaanottamisen tavoissa:

H1: I personally like to hug and touch people but then again I think we know now which people like to have physical contact but at the beginning I'm very conscious of other cultures not wanting to appear overly familiar to start with. But I've given people hugs and talked to people.

H1: Itse pidän halaamisesta ja ihmisten koskettamisesta, mutta toisaalta luulen, että tiedämme nyt ketkä pitävät fyysisestä kontaktista, mutta aluksi olin erittäin tietoinen muista kulttuureista enkä halunnut vaikuttaa ylitsevuotavan tuttavalliselta. Mutta olen halannut ihmisiä ja puhunut ihmisille.

Kolmanteen kategoriaan lukeutuvat vastaajat, jotka ensisijaisesti halusivat tarjota nonverbaalista tukea. Vastaajat ajattelivat tämän olevan varsin syvällä heidän omassa kulttuurissaan, minkä vuoksi sanattoman tuen osoittaminen ja spontaanit halaukset ja kosketukset olivat heille luonnollinen tapa reagoida toisen tuen tarpeeseen. Tämän johdosta myös kolmannen kategorian edustaja totesi tiedostaneensa monikulttuurisen kontekstin ja mukauttaneensa tapojaan osoittaa tukea yksilöstä riippuen:

H8: It's not that I prefer it but I understand that there are other cultures where to kiss or to hug or like to touch each other is not so normal so I maintain with them more this verbal support.

H8: En tarkoita että olisin mieltynyt, mutta ymmärrän että muissa kulttuureissa suukottelu tai halaaminen tai toisten koskettaminen ei ole niin normaalia, joten ylläpidän heidän kanssaan enemmän tätä verbaalia tukea.

Saman vastaajan mukaan ryhmän useat eri kansallisuudet mahdollistivat sen, että jäsenten välillä pystyi havaitsemaan tuen antamisen ja hakemisen tapojen koko kirjon. Toisaalta osa vastaajista ajatteli ryhmästä varmasti löytyvän osittain suuriakin eroavaisuuksia kulttuuristen tapojen suhteen. Nämä eivät olleet kuitenkaan tietoisesti huomioineet tilanteita tai törmänneet tilanteisiin itse, ja eräänkin vastaajan mukaan tuen hakemisen ja antamisen tilanteet tapahtuivat usein juuri kulttuurisesti samankaltaisten henkilöiden välillä.

Suurin osa vastaajista halusi kuitenkin vastaanottaa nonverbaalista tukea - joko pelkästään tai verbaalisen tuen ohella. Useiden vastaajien kohdalla nonverbaalinen tuki ilmaisi tunteen siitä, että toinen osapuoli välitti tilanteesta ja osoitti huolehtivansa tuen hakijan tarpeista. Lisäksi nonverbaalisen tuen läsnäolo korosti monien vastaajien mukaan suhteen vahvuutta. Verbaalista viestintää kuvattiin viralliseksi tai vähätteleväksi, ja se antoi joidenkin vastaajien mukaan vaikutelman, ettei tukea tarjoava osapuoli ollut tilanteessa tosissaan tai koko sydämellään mukana. Erään vastaajan kohdalla verbaalisen tuen vastaanottaminen oli kuitenkin pidetympi vaihtoehto, sillä tämä kertoi ilmaisevansa siten paremmin myös itseään. Lisäksi toinen vastaaja ajatteli, että myös verbaalinen tuki oli mielekästä, mikäli tuen antajan sanoista pystyi erottamaan ymmärryksen toista osapuolta kohtaan ja asettumisen tukea tarvitsevan tilanteeseen.

Useat vastaajista kertoivat tuen tarjoamisen olevan ryhmässä varsin luontevaa. Toisaalta yksi vastaajista piti tuen tarjoamisen tilanteita hankalina, mikäli tällä ei ollut konkreettista kykyä tai kokemusta samasta tilanteesta, mitä kautta auttaa tuen hakijaa. Lisäksi erään vastaajan mukaan tuen tarjoamisen kontekstissa oli toistaiseksi ollut helpompi lähestyä perhettä ja ystäviä kuin muita ryhmän jäseniä. Ajan saatossa ja ryhmän jäsenten keskinäisten suhteiden kehittyessä ilmapiiri oli kuitenkin muutamien vastaajien mukaan tullut avoimemmaksi ja tuen antaminen ja hakeminen olivat lisääntyneet. Lisäksi eräs vastaajista totesi, että alun kohtelias sävy ja verbaalinen viestintä olivat vaihtuneet lisääntyneeseen nonverbaaliseen viestintään.

6.6 Akkulturaatioperäinen stressi

Akkulturaatioperäiseen stressiin liitetävän tuen tarve vaihteli merkittävästi vastaajien välillä. Pienempi osa vastaajista kertoi tunteneensa varsinaista stressiä tai ahdistusta sopeutumisen aikana. Näistä muutamalla kokemukset eivät suoraviivaisesti johtuneet sopeutumisesta, sillä vastaajilla oli ollut taipumus kokea samankaltaisia tunteita jo kotimaassaan. Lisäksi ainoastaan yksi vastaaja toi ilmi kärsineenä akkulturaatioperäiseen stressiin yhdistettävästä masennuksesta sopeutumisen alkuvaiheessa. Muutamille vastaajille etenkin alkuvaihe oli ollut muutenkin rankka, sillä kaikkien uusien asioiden toteuttaminen ensimmäisen kerran, kuten oikeaan bussiin nouseminen tai lääkärillä käynti, oli tuntunut vaivalloiselta. Lisäksi eri vastaajat kuvailivat yleisesti sopeutumisen aikana ilmenneiksi huolenaiheikseen esimerkiksi tarpeen suomen kielen oppimiselle, päivien sisältöjen aika-auluttamisen vaikeuden, ajoittaisen yksinäisyyden sekä Suomen sään ja hintatason. Muutamat vastaajista näkivät myös haasteena Suomessa työllistymisen sekä samanlaisen työperäisen menestyksen tavoittamisen, mikä näillä oli kotimaassaan:

H10: Nyt tuntuu enemmän hyvä kun minä aloitin tämä kurssi, mutta aikaisemmin ei. Koska minä kotimaastani luovuin, työpaikka, perhe ja kun minä tulen Suomeen oli tosi vaikeaa minusta mutta nyt kun tämä kurssi auttaa minua tosi paljon.

Toisaalta muutamat vastaajista totesivat suoraan, ettei stressin tuntemuksia ole ollut. Eräänkin vastaajan mukaan päätös muuttaa Suomeen oli ollut huojentava ja elämä oli nykyään jollain tapaa rauhallisempaa.

Kokemukset madaltuneen mielialan tai stressin tunteiden tarttumisesta toiseen jäsenen vaihtelivat hieman vastaajien välillä. Muutamat ajattelivat tämän olevan erittäin mahdollista ja olivat huomioineet tartuntaa ryhmän sisällä. Suurin osa kuitenkin ajatteli, että mielialan vaihtuminen saattoi vaikuttaa jollain tasolla myös muiden käyttäytymiseen, muttei kuitenkaan pysyvästi. Vastaajat kuvailivat stressaantuneeseen jäsenen suhtauduttavan huolehtivasti ja auttavalla mielellä sen sijaan, että stressi automaattisesti tarttuisi myös muihin. Osa vastaajista ajatteli myös, että toisen stressille altistuminen oli kiinni yksilön luonteenpiirteistä ja herkkyydestä.

Useat vastaajista myös kertoivat, että mikäli he olivat tunteneet edes hetkellistä stressiä tai ahdistusta sopeutumisensa aikana, ryhmän merkitys oli usein vaikuttanut tunteeseen positiivisesti. Samanlaisessa tilanteessa eläminen, samankaltaisten asioiden kokeminen ja keskinäinen kannustaminen

korostuivat jälleen useiden vastaajien kohdalla. Eräänkin vastaajan mukaan muiden samankaltaiset kokemukset auttoivat pääsemään yli stressin tunnetta aiheuttaneista kokemuksista. Kokemusten jakaminen auttoi tällöin lieventämään ahdistuksen tunnetta sen sijaan, että stressaantunut olo olisi lisääntynyt jäsenten välillä. Lisäksi vastaajien esimerkkeihin lukeutuivat sosiaalisuuden tarpeesta johtuneen stressin väheneminen ja suunnan ja tavoitteen muodostuminen elämälle suomen kielen opiskelun myötä. Ryhmän jäsenten kohtaaminen oli myös usein muuttanut negatiivisen mielialan positiiviseksi, minkä lisäksi myönteisen ilmapiirin ansiosta surulliset asiat oli voinut laittaa syrjään hetkeksi tai niihin oli saanut apua koko ryhmän toimesta.

6.7 Verkoston merkitys

Suurin osa vastaajista näki ryhmän tärkeänä osana vastaajien laajempaa sosiaalisen tuen verkostoa. Ryhmän jäsenet pystyivät samaistumaan toisiinsa ja ymmärtämään toistensa tilanteita kenties paremmin kuin yksilön muut verkostot. Toisaalta ryhmä ja sen tarjoama tuki ei täysin ohittanut vastaajien muita verkostoja.

Monipuolinen kokemus Suomessa asumisesta ja elämisestä auttoi jäseniä tukemaan toinen toistaan ongelmatilanteissa, ja etenkin vähemmän aikaa Suomessa asuneet totesivat saavansa paljon hyötyä ja oppivansa muiden kokemuksista ja kokemusten vertailusta. Erään vastaajan mukaan jäsenet ovat jakaneet muun muassa vinkkejä työllistymiseen, joka oli monelle suomen kielen oppimisen jälkeen luonteva seuraava askel. Lisäksi suomalaisesta kulttuurista kiinnostuneet vastaajat saivat helpommin vastauksia kysymyksiinsä muilta jäseniltä etenkin, jos eivät olleet arjessaan läheisesti tekemisissä suomalaisten kanssa:

H7: -- I'm just there to listen, always open my ears to listen because I'm still learning a lot in Finland, I'm still a stranger here.

H7: -- Kuuntelen aina korvat valppaina, sillä minulla on vielä paljon opittavaa Suomesta, olen yhä muukalainen täällä.

Vastaajat ajattelivat muiden jäsenten pystyvän samaistumaan tilanteeseensa - joissain tilanteissa myös muita verkostoja paremmin. Muutamat vastaajista pitivät esimerkiksi suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan kritisointia mielekkäämpänä ryhmän sisällä. Tätä kautta he välttyivät vaikuttamasta

töykeiltä tai tuomitsevilta ja pahoittamasta suomalaisten mieltä, vaikkakin saattoivat tuntea itse asiasta häpeää tai hetkellistä kiittämättömyyttä suomalaisen yhteiskunnan tarjoamaa tukea kohtaan. Lisäksi kotimaahan jääneet perhe, ystävät ja sukulaiset eivät erään vastaajan mukaan aina pystyneet ymmärtämään tilanteita ja suomalaista kulttuuria objektiivisesti ja saattoivat tällä tavoin tuomita vastaajan senhetkisen elämäntyylin ja -tavat. Moni ajattelikin, että ryhmässä oli helppoa ja vapauttavaa ottaa eri asioita puheeksi, koska ympäristö nähtiin ystävällisenä ja kannustavana:

H9: -- there's someone who understands you, I come from the doctor super happy because I just spoke Finnish and I'm like "yay yay" [ilmaistu innostuneella äänenpainolla] and my husband is like "great" [ilmaistu monotonisella äänenpainolla] and then I come to the group and they are all like "yay cool" [ilmaistu innostuneella äänenpainolla] so it's much better to get this emotional support in adaptation in things from the group.

H9: -- on joku joka ymmärtää, kun tulen lääkäristä superiloisena koska puhuin juuri suomeksi ja olen ihan että "jee jee" [ilmaistu innostuneella äänenpainolla] ja minun mieheni on vain että "hienoa" [ilmaistu monotonisella äänenpainolla] ja sitten näen ryhmää ja he ovat kaikki ihan että "jee siistiä" [ilmaistu innostuneella äänenpainolla], joten on paljon parempi saada tätä emotionaalista tukea sopeutumiseen ryhmältä.

Ryhmän tuki ulottui myös luokkahuonetilanteen ja päivittäisten tapaamisten ulkopuolelle. Jäsenet kävivät kahvilla ja syömässä sekä osallistuivat lasten nimenant juhliin ja yhteisiin illanviettoihin. Yhteiset ajanviettosuunnitelmat olivat odotettuja, minkä vuoksi muutama vastaajista harmitteli omia kiireitään, jotka usein estivät osallistumisen. Yksi vastaajista sai myös uimaopetusta ja lenkkiseuraa toiselta jäseneltä, minkä lisäksi joidenkin jäsenten lapset tapasivat ja leikkivät keskenään. Mediokituneen viestinnän kanavista ryhmän jäsenet hyödynsivät Facebookia ja WhatsAppia. Tämän lisäksi he soittelivat ja lähettivät tekstiviestejä, mikä mahdollisti yhteydenpidon ja tavoitettavuuden lähes kellon ympäri. Ryhmä ei kuitenkaan kaikissa asioissa edustanut kellekään vastaajista tuen ensisijaista lähdettä. Läheiset ystävät, perhe ja sukulaiset olivat monille edelleen tärkeitä yhteyksiä ja helposti tavoitettavissa sosiaalisen median eri alustoilla sekä pikaviestipalveluissa ja nettipuhelimitse. Lisäksi oma puoliso, nais- tai miesystävä sekä suomalaiset tai Suomessa asuvat ystävät auttoivat ja tukivat useimpia vastaajista.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu

Tässä työssä tarkasteltiin maahanmuuttajien monikulttuurisen suomen kielen oppimisryhmän jäsenten välillä esiintyvää, yksilön sopeutumista edistävää sosiaalista tukea. Tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisiin asioihin maahanmuuttajat hakevat ryhmältään tukea, miten ryhmään kuuluminen ja sen jäsenet ovat tukeneet yksilöä ja miten ryhmän vuorovaikutus on yhteydessä akkulturaatioperäisen stressin tunteeseen. Jotta sosiaalisen tuen välittymistä ryhmän jäsenten välillä voidaan ymmärtää, tulee tarkastella lähemmin myös ryhmässä esiintyviä vuorovaikutussuhteita. Tämän vuoksi varsinaisten tutkimuskysymysten ohella tutkielmassa on myös syytä pohtia, millaisia vuorovaikutussuhteita ryhmän sisältä on mahdollista löytää ja miten ne vaikuttavat sopeutumista edistävän tuen välittymiseen. Siasin ja Perryn (2004, 590) mukaan vuorovaikutussuhteet ovat jatkuvasti kehittyviä, minkä johdosta tässä työssä oli mielekästä tutkia tilannetta, jossa maahanmuuttajaryhmän jäsenet olivat olleet toistensa kanssa tekemisissä jo useamman kuukauden. Tänä aikana jäsenten voidaan olettaa jo tutustuneen toisiinsa ja muodostaneen jonkinlaisen vaikutelman ryhmän muista jäsenistä säännöllisen kanssakäynnin seurauksena (ks. Zajonc 1968, 21). Säännöllisten tapaamisten voidaan tämän johdosta myös ajatella vaikuttaneen vuorovaikutussuhteiden syntymiseen ja kehittymiseen ryhmän sisällä sekä sosiaalisen tuen eri antamisen ja hakemisen tapoihin ryhmän jäsenten välillä.

Tässä työssä ryhmän jäsenten tunne samankaltaisuudesta nousi keskeisimmäksi tekijäksi vuorovaikutussuhteiden muodostumisen näkökulmasta. Vaikka vastaajat edustivat taustoiltaan ja demografisilta tekijöiltään varsin heterogeenistä otantaa, muut samankaltaisuuden piirteet yhdistivät heitä suhteessa muihin ryhmän jäseniin. Vastaajat toivat yksimielisesti esiin sen, kuinka helpottavalta tuntui tieto siitä, että ryhmän jäsenet olivat kaikki samassa tilanteessa, tavoitteenaan sopeutua uudessa ympäristössä vallitsevaan kulttuuriin. Lisäksi ryhmän sisällä oli muodostunut pienempiä ryhmittymiä sen mukaan, ketkä jäsenistä jakoivat esimerkiksi samankaltaisen elämäntilanteen, yhteisiä kiinnostuksenkohteita tai samanlaisen kulttuuritaustan. Myös aiemmat tutkimukset ovat huomanneet samankaltaisuuden merkityksen vuorovaikutussuhteissa, sillä esimerkiksi Siasin ja Cahillin (1998, 276, 278) mukaan samankaltaisuus on kehittyvien vuorovaikutussuhteiden syntymistä ensisijaisesti määrittelevä tekijä.

Lisäksi jäseniä yhdisti kontekstuaalinen samankaltaisuus, mikä on olennaista sekä heikkojen että kehittyvien vuorovaikutussuhteiden muodostumisen kannalta (Sias & Cahill 1998, 276; Adelman ym. 1987, 133). Heikkojen vuorovaikutussuhteiden osalta tietyssä kontekstissa toimiminen edesauttoi heterogeenistä maahanmuuttajaryhmää tarjoamaan jäsenilleen sosiaalista tukea ilman, että jäsenen välillä ilmeni tarve vahvemmille vuorovaikutussuhteille. Tämän tutkielman kannalta heikot vuorovaikutussuhteet mahdollistivat ennen kaikkea vastaajille pääsyn monipuolisempaan tietoon, joka vähensi erilaisiin tilanteisiin kohdistettua epävarmuutta ja ahdistusta. Havainnot monipuolisemman tiedon eduista ovat yhteneväisiä myös aiempien tutkimusten (ks. esim. Wright 2010, 609) suhteen. Samankaltaisen tilanteen vuoksi ryhmän jäsenet kävivät läpi samoja ongelmia ja hankalia tilanteita sopeutumisen eri vaiheissa. Täten esimerkiksi Suomessa kauemmin asuneet pystyivät auttamaan ja tukemaan niitä, jotka olivat saapuneet maahan myöhemmin. Sopeutumista edistävät tuen muodot edustivat myös monipuolisesti sekä tiedollista, emotionaalista, aineellista että verkoston tukea. Tältä osin voidaan vahvistaa, että vastaajien kertoman perusteella ryhmässä oli heikkojen vuorovaikutussuhteiden määritelmän mukaisia vuorovaikutussuhteita.

Heikot vuorovaikutussuhteet voivat muodostua tietyssä tilanteessa ja päättyä varsin nopeasti, sillä suhteen osapuolilla ei ole vahvojen vuorovaikutussuhteiden kaltaisia velvoitteita ylläpitää suhdetta (Wright ym. 2010). Tutkielmassa tutkittavan oppimisryhmän kohdalla olikin tärkeä ottaa huomioon myös vuorovaikutuksen säännöllisyyden mahdollistamat olosuhteet vuorovaikutussuhteiden kehittymiselle ja syvenemiselle. Suhteiden syveneminen voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, keitä ryhmän jäsenet lähestyvät, mikäli haluavat hakea sosiaalista tukea tai jakaa henkilökohtaisempia asioita. Lisäksi voidaan pohtia, onko ryhmässä ehtinyt kehittyä vahvojen vuorovaikutussuhteiden kaltaisia ystävyys-suhteita. Tutkielmassa useat vastaajista ajattelivat ryhmän jäsenten tutustuneen verrattain nopeasti toisiinsa, mutta eivät pitäneet oppituntien ulkopuolella vietettyä yhteistä aikaa riittävänä. Tältä osin voidaan ajatella, että vuorovaikutussuhteiden kehittyminen heikkoja vuorovaikutussuhteita syvemmiksi ei ollut olosuhteiden puolesta aina helppoa. Toisaalta vastaajat olivat varsin hyvin verkottuneet sähköisissä viestintävälineissä, minkä lisäksi jäsenet olivat kokoontuneet vapaa-ajallaan yhteisen ajanvieron merkeissä. Havainnot tukevatkin osittain Altmanin ja Taylorin (1973, Rayn 1987, 185 mukaan) huomioita siitä, että tietyssä kontekstissa kehittyneet vuorovaikutussuhteet voivat kehittyä hitaammin kuin kontekstin ulkopuolella, koska käsiteltävät aiheet liittyvät usein juuri kontekstin aihealueisiin. Tällöin vuorovaikutusta olennaisesti syventävä itsestä kertominen ei ole pääosassa.

Mikäli ryhmän jäsenten vuorovaikutusta tarkastellaan Kramin ja Isabellan (1985) muodostamaan kolmen kategorian vertaisjaotteluun rinnastettuna, ryhmän vuorovaikutus ei anna viitteitä siitä, että se jäisi pelkästään tiedollisen vertaisen tasolle. Jäsenten vuorovaikutusta kuvasti vahvasti tiedollisen tuen lisäksi myös emotionaalinen tuki, joka on tyypillinen kollegiaalisen vertaisen piirre. Koska kollegiaalisesta vertaisesta seuraava taso on jo vahvoihin vuorovaikutussuhteisiin verrattava erityinen vertainen, oppimisryhmää on mielekkäämpi kuvata eritasoisten kollegiaalisen vertaisen piirteiden esiintymänä. Itsestä kertomisen, luottamuksen ja henkilökohtaisten asioiden jakamisen tasot voivat edelleen vaihdella yksilöstä riippuen, mutta niiden olemassaolo määrittää kollegiaalisen vertaissuhteen osuvammaksi määritelmäksi ryhmän jäsenten välisille vuorovaikutussuhteille. Tältä osin voidaan todeta, että ryhmän väliset heikot vuorovaikutussuhteet sisältävät myös tässä työssä määriteltyjen kehittyvien vuorovaikutussuhteiden piirteitä.

Vastaajien kertomasta pystyi kuitenkin löytämään hyvin vaihtelevia näkökulmia siihen, kuinka läheiseksi muut ryhmän jäsenet ajateltiin ja kuinka helppo näiden kanssa oli jakaa myös henkilökohtaisiksi luokiteltuja aiheita. Muutamat vastaajista kertoivat jakavansa elämästään hyvin avoimesti ja useille eri henkilöille, toisin kuin osa vastaajista näki lähentyneensä muutamien yksittäisten ryhmän jäsenten kesken joko henkilökohtaisemmalla tasolla tai yleisempien samankaltaisten yhdistävien tekijöiden vuoksi. Tällaisten huomioiden kohdalla on vaikea sivuuttaa sekä yksilöllisiä että kulttuuritaustasta peräisin olevia tekijöitä. Sekä itsestä kertominen että kertomatta jättäminen voidaan yhdistää persoonallisuuden piirteisiin sekä kulttuurista riippuvaisiin tekijöihin. Lisäksi vastaajien ystävä-käsitteen käyttö oli erittäin vaihtelevaa, mikä voi viitata eroihin kielellisissä merkitysjärjestelmissä. Muutamat vastaajista kutsuivat muita jäseniä ystävikseen (*friend*), kun taas osa vastaajista ajatteli muita jäseniä ennemmin hyvinä kontakteina tai tulevaisuuden mahdollisina ystävyyssuhteina. Myös tutkielmassa käytetty suomen kielen merkitysjärjestelmä voi olla ystävä-käsitteen suhteen tarkasteluun ongelmallinen, sillä suomalaisen ystävän ja ”kaverin” voidaan ajatella eroavan esimerkiksi yhdysvaltalaisesta käsityksestä, jossa ”kaveri” voidaan nimetä myös ystäväksi. (ks. Gareis 2000.)

Lisäksi erot kollektivistisissä ja individualistisissa kulttuureissa voivat lähtökohtaisesti jo vaikuttaa siihen ajatukseen, pyrkiikö yksilö muodostamaan syviä ystävyyssuhteita vai riittääkö kollektivististen ”laumakulttuurien” (ks. Andersen, Lustig ja Andersen 1990, 299) edustajille tunne sosiaalisesta ympäristöstä ja säännöllisistä vuorovaikutuskohtaamisista syvempien ystävyyssuhteiden muodostamisen sijaan. Esimerkiksi muutamien vastaajien kertoman perusteella kaippu sosiaaliseen kanssakäyntiin on ollut ajoittain erityisen voimakas, mikä puoltaa merkittävästi oppimisryhmän edustaman

verkoston tuen merkitystä. Tämän huomion puolesta voidaan siis pohtia myös kulttuurienvälisiä eroja ystävyysuhteiden muodostumisessa, jolloin eri ihmisten käsitykset ”ystävyydestä” voivat jälleen erota toisistaan. Koska ystävä-käsitteen käyttö ei ollut ryhmässä johdonmukaista ja kulttuuriset tekijöiden merkitys on huomattava, ryhmässä ei varmuudella voida todeta tutkimushetkellä olleen vahvoja vuorovaikutussuhteita, kuten perheen ja läheisten ystävien kaltaisia suhteita.

Tutkielman tulosten perusteella ryhmästä voidaan siis osoittaa löytyväksi heikkoja ja kehittyviä vuorovaikutussuhteita, joihin myös kulttuuriset tekijät osaltaan vaikuttavat. Kulttuurisia tekijöitä on mielekästä pohtia vielä lähemmin aineistossa ilmenneen sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen kontekstissa. Tässä työssä sosiaaliseen tukeen vaikuttavat kulttuuriset tekijät olivat selkeimmillään verbaalisen ja nonverbaalisen tuen kontekstissa. Aineistosta analysoitu jaottelu tuen ilmaisemisen kolmen eri kategorian välillä osoittaakin, että ryhmän jäsenet suhtautuivat lähtökohtaisesti eri tavoin tuen antamisen tilanteeseen. Aiemman kulttuurin vaikutus saattoi vaikuttaa tuen antamisen välittömyyteen negatiivisesti, minkä lisäksi monikulttuurisesta ryhmästä ja sen jäsenten eri tavoista oltiin tietoisia. Tällöin tuen antamista saatettiin pyrkiä tarkoituksellisesti ohjaamaan ilmaisuun, joka ajateltiin tuen hakijan kannalta mielekkäämmäksi. Eniten tämä näkyi nonverbaalisesta viestinnästä pidättäytymisenä. Bo ja Burleson (2006, 249–250) totesivatkin kollektivististen ja individualististen kulttuurien välillä olevan eroja tuen hakemisen tavoissa, minkä johdosta voidaan olettaa, että erot pätevät myös tuen antamisen tapoihin. Kulttuurisista eroista huolimatta suurin osa ryhmän jäsenistä halusi kuitenkin vastaanottaa nonverbaalista tukea, vaikka kaikki vastaajista eivät sitä itse lähtökohtaisesti osanneet muille tarjota. Koska kulttuuriset yleistykset eivät ole ottaneet tätä huomioon, eron voidaan ajatella johtuvan myös yksilöllisistä tekijöistä. Laajemmalla ja kulttuurien eri piirteisiin keskittyvällä tutkimuksella tämän selvittäminen olisi tulevaisuudessa mahdollista.

Burleson (1990, 80–82) toteaa keskinäisen avunannon olevan merkittävä tekijä interpersonaalisten suhteiden muodostumiselle ja kehittymiselle. Sosiaalisen tuen esiintyvyys ryhmän sisällä voikin olla osaltaan syy siihen, miksi ryhmän jäsenten väliltä voidaan löytää kehittyvien vuorovaikutussuhteiden piirteitä. Vastaajien kertomasta ilmeni muun muassa, että suurin osa ryhmän jäsenten välisestä viestinnästä saattoi liittyä jollain tavalla sopeutumiseen, vaikkei asiaa välttämättä erikseen tiedotettu tuen hakemisen tilanteeksi. Tämän vuoksi ei olekaan yllättävää, että suurin osa vastaajista piti ryhmää myös tuen tunnetta tukevana (ks. Pierce ym. 1990, 181). Muita jäseniä oli helppo lähestyä niissä rajoissa, joissa yksilö koki sen itselleen joko kulttuuristen ja/tai yksilöllisten syiden perusteella luontaisimmaksi. Lisäksi ryhmän jäsenten kohtaaminen tai pelkästään ajatus ryhmään kuulumisesta saattoivat vaikuttaa jäsenten mielialaan positiivisesti. Ryhmä edustikin jäsenilleen tilaa, jonka

tehtäväkeskeisen merkityksen rinnalle oli muodostunut myös viestinnällinen merkitys. Eräskin vastaajista totesi ryhmän olevan syy poistua kotoa, sillä ilman ryhmää elämä olisi ikävystyttävämpää ja yksinäisempää. Myös muut vastaajat totesivat yksimielisesti olevansa onnellisempia ryhmään kuulumisen ja sen vuorovaikutuksen ansiosta. Tämän johdosta ryhmälle voidaan esittää tärkeä rooli myös sopeutumisprosessiin yhdistettävien mielenterveydellisten haittojen ennaltaehkäisyssä. Integroituminen ympäröivään kulttuuriin oli tulosten perusteella helpompaa, kun sen jakoi heterogeenisessä ja puolueettomassa ympäristössä.

Ryhmän sisällä vallitsi myös vahva toisista huolehtimisen kulttuuri, sillä jäsenillä oli tapana kysellä toisiltaan kuulumisia ja olla huolissaan muista, mikäli nämä osoittivat merkkejä alentuneesta mielialasta. Tämä huomio on yhteneväinen sosiaalisen tuen tuoreen tutkimuksellisen linjan kanssa. Linjassa korostuu tuen antajan halukkuus tarjota tukea loveen, jota tuen hakija kokee tilanteessaan (ks. Virtanen & Isotalus 2011, 31–32). Mielialan kohentamiseksi yksilöä pyrittiin tulosten perusteella auttamaan tilanteeseen soveltuvalla tavalla, vaikkakin yksilöllisten ja kulttuuristen erojen voidaan olettaa vaikuttavan prosessissa edelleen. Tällaisissa tilanteissa erot tuen antamisen tavoissa suhteessa tuen hakijan toiveisiin voivatkin osoittautua ristiriitaisiksi. Tuen hakija voi esimerkiksi toivoa emotionaalista tukea nonverbaalisin keinoin osoitettuna, mutta tuen antajalle voi olla luontevinta pidättäytyä verbaalisessa tuessa. Mikäli interpersonaalisten suhteiden ajatellaan olevan tulosta jatkuvasta supportiivisesta viestinnästä (ks. Albrecht ym. 1994, 22), on mielekästä ottaa huomioon sosiaalisen tuen prosessin ristiriitaisuudet, tuen antajan viestintäosaaminen ja niiden mahdollinen vaikutus esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden syvenemiseen. Toisaalta Virtasen ja Isotaluksen (2011) toteamus siitä, että tukea hakevan tulee edelleen ilmaista tarpeensa tuelle, ilmeni myös tässä työssä. Muiden nonverbaalinen viestintä ja etenkin muutokset nonverbaalisessa viestinnässä toimivat signaaleina, joiden perusteella muut jäsenet pystyivät havaitsemaan muutoksen toisessa jäsenessä. Lisäksi muutamat vastaajista tiedostivat tarvitsevansa selkeän ilmaisun tuen tarpeelle, jotta he osaisivat reagoida tuen hakijan tilanteeseen.

Akkulturaatioperäisen stressin ilmenemistä tarkasteltaessa ryhmän jäsenten mielialojen muutosten ja stressin nähtiin tarttuvan muihin jäseniin, kuten myös Albrecht ja Ropp (1982, 174–175) sekä Adelman (1986, Albrechtin ym. 1994, 434 mukaan) esittävät. Tämän työn tulosten perusteella stressin tunteiden tarttuminen ajateltiin kuitenkin ainoastaan hetkelliseksi. Kuten eräskin vastaajista totesi, sen sijaan että stressitilanteen käsittely vaikuttaisi muihin osapuoliin negatiivisesti, sen seuraus oli pikemminkin stressiä lieventävä. Huomio tukee ajatusta yhteisöllisen selviämisen ilmiöstä (ks. Lyons ym. 1998, 583–584), jossa yhteisö käsittelee yhdessä ongelmaa ja vähentää sen negatiivista

vaikutusta. Tämän lisäksi samanlaiset stressitekijät eivät osoittautuneet tarkasteltavan ryhmän suhteen ongelmallisiksi, kuten Albrecht ym. (1994, 434) ovat aiemmin esittäneet. Osittain tätä on voinut ehkäistä ryhmän jäsenten eroavaisuudet Suomessa vietetyn ajan suhteen. Stressitekijät voivat ilmetä porrastetusti, jolloin korostuu kauemmin Suomessa asuneiden kyky auttaa myöhemmin maahan saapuneita. Stressitekijöiden ja niiden käsittelyn ilmenemistä olisikin mielekästä tarkastella vielä lähemmin maahanmuuttajaryhmässä, jonka jäsenten Suomessa vietetty aika olisi yhteneväisempi.

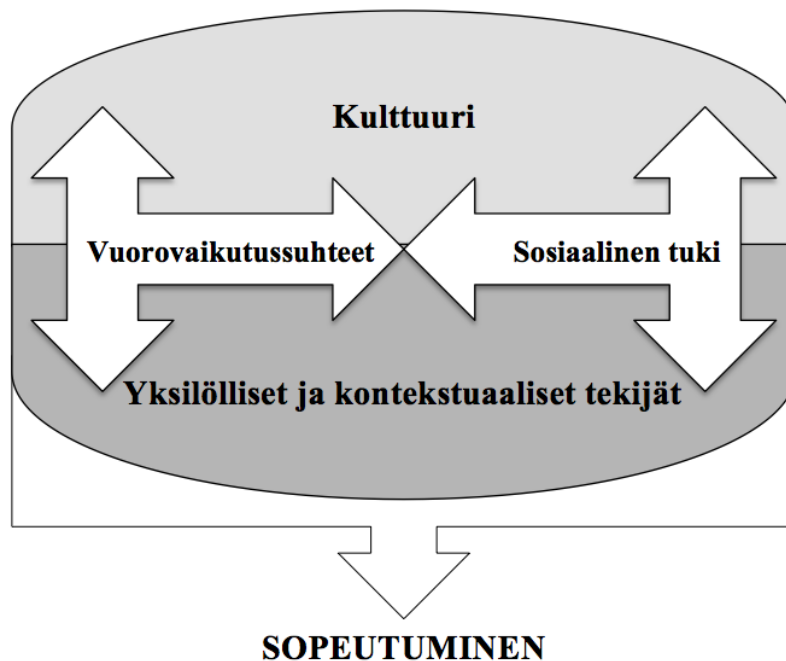
Kaiken kaikkiaan tutkielman tulokset osoittavat, kuinka kulttuuriset, yksilölliset ja kontekstuaaliset tekijät, vuorovaikutussuhteet sekä sosiaalinen tuki ovat jatkuvassa ja muuttuvassa vuorovaikutteisessa suhteessa toisiinsa nähden (ks. Kuvio 2). Kaikki edellä mainitut tekijät vaikuttavat tutkielmasessa tarkastellun oppimisryhmän jäsenten interpersonaaliseen viestintään, minkä johdosta voidaan tarkastella viestinnän vaikutusta myös yksilön sopeutumiselle. Tuloksista kävi selkeästi ilmi, kuinka vuorovaikutussuhteiden muotoutumista ohjasivat erityisesti jo mainittu samankaltaisuus sekä yksilöllisissä, kontekstuaalisissa että kulttuurisissa piirteissä. Vuorovaikutussuhteiden lujuus vaihteli eri jäsenten välillä, minkä johdosta tuloksista pystyi erottamaan heikkojen ja kehittyvien vuorovaikutussuhteiden eri tasoja. Tasojen nimeäminen on vuorovaikutussuhteiden muuttuvan luonteen vuoksi kuitenkin hankalaa, ja etenkin heikkojen ja kehittyvien vuorovaikutussuhteiden vaiheessa sekä suhteiden lähentymistä että etääntymistä voidaan olettaa tapahtuvan. Toimivat vuorovaikutussuhteet vertaisten kanssa vaikuttivat kuitenkin tulosten perusteella sopeutumiseen positiivisesti.

Sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tavat olivat vahvasti sidoksissa vuorovaikutussuhteisiin, sillä kuten vuorovaikutussuhteet, myös sosiaalisen tuen prosessi oli muuttuva jäsenten välillä. Tuloksista kävi ilmi, että vastaajat olivat huomanneet muutoksia sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tavoissa, mitä pidempään jäsenet olivat olleet toistensa kanssa tekemisissä. Tulosten perusteella voidaankin huomata, kuinka vahvempi vuorovaikutussuhde lisää myös erilaisten sosiaalisen tuen muotojen esiintymistä. Toisaalta prosessia ei voi selittää näin yksioikoisesti, sillä myös kulttuuristen tekijöiden sekä yksilöllisten piirteiden huomattiin vaikuttavan sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tapoihin. Täten kulttuuriset ja yksilölliset piirteet voivat olla vuorovaikutussuhteiden välityksellä myös sosiaalisen tuen prosessia edistäviä tai hankaloittavia tekijöitä. Lisäksi kulttuuristen ja yksilöllisten piirteiden huomattiin vaikuttavan esimerkiksi siihen, kenen puoleen yksilö kääntyy sosiaalisen tuen hakemisen tilanteissa. Oppimisryhmän jäsenten lähentyminen kulttuurisesti samankaltaisten jäsenten kanssa olikin sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tilanteissa luontaista, mutta toi-

saalta vuorovaikutussuhteet muita kulttuureja ja ajatusmaailmoja edustaviin jäseniin lisäsivät avoimuutta ja joustavuutta, mikä nähtiin sopeutumisprosessia yleisesti edistävänä tekijänä.

KUVIO 2. Oppimisryhmän vuorovaikutukseen ja sopeutumisprosessiin vaikuttavat tekijät

7.2 Tutkielman arviointi

Eskola ja Suoranta (1999, 211) esittävät laadullisen tutkimuksen arvioinnin kiteytyvän tutkimusprosessin luotettavuuden arviointiin. Tutkimuksen lähtökohtana on avoin subjektiviteetti ja tutkijan myöntäminen tutkimuksen keskeiseksi työvälineeksi. Tällöin keskeisin arvioinnin kriteeri on tutkija itse sekä koko tutkimusprosessi. Myös Hirsjärvi ja Hurme (2011, 189) toteavat luotettavuutta voitavan tarkastella tutkijan toiminnalla, esimerkiksi arvioimalla sitä, onko kaikki käytettävissä aineisto otettu huomioon ja onko tiedot litteroitu oikein. Tulosten tulisi heijastella tutkittavien ajatusmaailmaa, vaikkakin esimerkiksi haastattelun tulos on aina seurausta haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. Tässä tutkielmassa kerätyn aineiston analyysi on sanatarkan litteroinnin ja litteraatioiden useiden, perinpohjaisten lukukertojen ja niistä muodostettujen teemojen ja alaluokkien tulos. Eri tutkijat työskentelevät eri tavoin, minkä johdosta tässä työssä korostuvat ne huomioidut ja ajatukset.

set, jotka tutkija haastattelujen yhteistoiminnan tuloksena on nähnyt asetettua tutkimusongelmaa ja -kysymyksiä vastaaviksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija voi tiedostamattaan vaikuttaa aineiston esittämiseen ja niistä tehtyihin päätelmiin, mutta tämän tutkielman puitteissa tutkija on pyrkinyt objektiivisuuteen, jota omat intressit eivät ole ohjanneet tai vääristäneet.

Luotettavuutta voidaan tarkastella myös analyysin arvioitavuuden ja toistettavuuden näkökulmasta. Analyysin arvioitavuudella Mäkelä (1990, 53) tarkoittaa lukijan mahdollisuutta seurata tutkijan päättelyä. Toistettavuudella tarkoitetaan taas lukija mahdollisuutta tehdä samat tulkinnat aineistosta kuin mitä tutkija on esittänyt. Lukijalle voidaan esimerkiksi tarjota tulkinnan lisäksi nähtäväksi aineistokatkelmä, jonka perusteella tulkinta on tehty, minkä jälkeen lukijalla itsellään on mahdollisuus hyväksyä tai riitauttaa tulkinta (Eskola ja Suoranta 1999, 217–218). Lisäksi Hirsjärvi ja Hurme (2011, 186, 189) toteavat, että etenkin laadullisen tutkimuksen kontekstissa jokainen tutkija tekee omien kokemustensa perusteella tietystä kohteesta oman tulkintansa ilman, että sitä olisi välttämättä pidettävä tutkimuksen tai käytetyn menetelmän heikkoutena. Täten on epätodennäköistä, että esimerkiksi kaksi erillistä arvioijaa ymmärtäisi tietyn sanoman täysin samalla tavalla. Laadullisen tutkimuksen voisikin määritellä luotettavaksi, mikäli eri arvioijilla olisi keskustelun kautta mahdollisuus päästä yksimielisyyteen.

Tämän tutkielman tulososiossa aineistosta on tuotu kattavasti esiin kuvaavia sitaatteja tehtyjen havaintojen tueksi. Tällä tavoin lukijan on helpompi ymmärtää tutkijan kokemusta ja huomata, millaisiin havaintoihin tehtyt päätelmät perustuvat. Sitaattien esittäminen rinnakkain sekä alkuperäisellä kielellä että suomennettuna lisäävät tutkielman luotettavuutta. Lukija pystyy muodostamaan kokonaisvaltaisemman käsityksen ja asettumaan paremmin tutkijan asemaan sen sijaan, että esitetyt havainnot jäisivät pelkästään käännösten varaan. On kuitenkin huomionarvoista tiedostaa käännösten yleinen ongelmallisuus (ks. Oittinen ja Mäkinen 2007, 12–14), sekä se, ettei kielen merkitysten hienojakoisimpia nyansseja ole aina mahdollista kääntää toiselle kielelle. Esimerkiksi kaikille kielikuville ei löydy toisesta kielestä suoraa vastinetta. (Pietilä 2010, 420–421.) Tällaisissa tilanteissa sitaattien suomennoksille pyrittiin löytämään suomen kielestä läheinen vastine tai ilmaisu, jolla pystyttiin esittämään alkuperäisen sitaatin ajatus. Lisäksi tutkielman toistettavuutta edistää tutkimuksen toteuttamisen vaiheista esitetty kuvaus. Jatkotutkimuksen kannalta huomionarvoista kuitenkin on, että tulokset voivat poiketa toisistaan, mikäli ryhmää haastatellaan sen alku- tai loppuvaiheessa. Tässä työssä oppimisryhmän jäsenet olivat olleet toistensa kanssa tekemisissä jo useamman kuu-kauden, mutta vuorovaikutussuhteiden kehittymisen näkökulmasta ero tämän ajanjakson ja esimerkiksi vuoden yhdessäolon jälkeen voi olla merkittävä.

Eskola ja Suoranta (1999, 214) esittävät laadullisen tutkimuksen validiteetin arvioinnin välineiksi tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen yhteneväisyyden sekä tehtyjen tulkintojen, johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen. Lisäksi Denzin (1989, 302) ehdottaa kahden tai useamman tutkimusstrategian yhdistämistä samojen empiiristen yksikköjen tutkimiseksi. Useampien eri strategioiden käyttäminen lisää tutkielman puolueettomuutta ja tätä kautta myös sen validiteettia. Tämän tutkielman validiteettia lisäävät käytetyt käsitteet, jotka on esitetty johdonmukaisesti. Lisäksi tutkielman alussa esitetyn kirjallisuuskatsauksen yhteydessä käytetty käsitteistö on avattu lukijalle, jotta käsitteiden merkityksen ymmärtäminen tutkielman muissa osioissa olisi ymmärrettävää. Tutkielman validiteettia lisäävät tutkimusstrategiat ovat kattava teoreettinen kirjallisuuskatsaus, teemahaastattelu sekä kymmeneltä vastaajalta koottu aineisto. Kirjallisuuskatsaus on koottu tieteellisen yhteisön yleisesti hyväksymistä löydöksistä ja aihepiirien tärkeimmistä huomioista, jotka liittyvät läheisesti työn tutkimustehtävään. Lisäksi kirjallisuuskatsauksessa esitetyt aiemmat tutkimukselliset löydökset ovat ohjanneet tässä tutkielmassa käytetyn tutkimusmenetelmän valintaa ja toteutusta. Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto mahdollistaa osaltaan arvioinnin aineiston ja aieman tutkimuskirjallisuuden välillä, mistä syntyvät johtopäätelmät edistävät omalta osaltaan aiheesta tehdyn tutkimuksen validiteettia.

Lisäksi on tarkoituksenmukaista arvioida teemahaastattelun yleistä soveltuvuutta tutkielmassa esitetyn ongelmanasettelun tutkimusmenetelmäksi. Teemahaastattelun tärkeimmät valintaperusteet olivat vastaajien omien kokemusten ilmeneminen sekä soveltuvuus toistaiseksi kartoittamattoman tutkimusaiheen tarkasteluun (ks. Hirsjärvi & Hurme 2011, 35). Teemahaastattelu lunasti osittain menetelmälle asetetut odotukset, sillä kasvokkainen tilanne mahdollisti vastaajien kertovan hyvin rehellisesti henkilökohtaisista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Tämän johdosta kerätystä aineistosta oli mahdollista esittää katsaus monikulttuurisen oppimisryhmän vuorovaikutussuhteisiin ja niissä ilmenevään sosiaaliseen tukeen. Puolistrukturoitu haastattelutilanne oli lähtökohtaisesti otollinen, sillä kaikille yhteisten kysymysten lisäksi sekä tutkijalla että vastaajilla oli mahdollisuus esittää tarkentavia lisäkysymyksiä ja tätä kautta lisätä osapuolten keskinäistä ymmärrystä, syventää ongelmanasettelun kannalta keskeisiä teemoja ja lisätä tutkielman yleistä luotettavuutta. Tutkimusmenetelmä ei kuitenkaan johdattanut tässä työssä niin syväluotaavaan tarkasteluun kuin mitä tutkimustehtävää asettaessa oli syytä odottaa. Tämän johdosta on tärkeä pohtia, olisiko jollain toisella tutkimusmenetelmällä tai menetelmien triangulaatiolla, kuten teemahaastattelun ja havainnoinnin yhdistelmällä, ollut mahdollisuus aineiston syvempään käsittelyyn. Esimerkiksi Grönforsin (2007, 154–155) mukaan havainnointi kytkee muita tutkimusmenetelmiä paremmin saadun tiedon sen kontekstiin, soveltuen kartuttamaan monipuolisen aineiston aiheesta, josta tiedetään vain vähän. Lisäksi

havainnointi yhdistyy onnistuneesti myös muilla tavoin kerättyyn aineistoon, havainnollistaen ja syventäen esimerkiksi haastatteluaineistoa. Tässä tutkielmassa esimerkiksi juuri havainnoinnilla olisi voinut olla mahdollista täydentää puutteita, joita pelkkä haastatteluaineisto ei pystynyt kattamaan.

Suurimpana aineiston keruun ongelmana voidaan nähdä haastatteluissa käytetty kieli. Tutkijan lisäksi suurin osa vastaajista ei osallistunut tilanteeseen omalla äidinkielellään, mikä mahdollistaa puutteita sekä kysymysten ymmärtämisessä että puheen tuottamisessa. Lisäksi kielten kulttuuriset merkityserot voivat vääristää sekä tutkijan että tutkittavan muodostamia tulkintoja. Tällöin osapuolet voivat tietämättään puhua eri asioista, vaikkakin käyttäisivät samoja symboleja. Kielelliset merkityserot heijastuvat täten myös tutkielmassa käytettyyn teemahaastattelurunkoon. Mikäli vastaajat ymmärsivät kysymyksen alun alkaen eri tavalla kuin miten tutkija sen tarkoitti, tulkinnan ongelmilla on yhteys myös kerättyyn aineistoon ja niistä tehtyihin päätelmiin. Kielen tuottamisen ongelmat voivat vaikuttaa myös esimerkiksi vastausten pituutta vähentävästi, vastauksia yksinkertaistaen tai ohjata sanavalintoihin, jotka eivät täysin kuvaa ajatusta niin kuin vastaaja oli sen tarkoittanut. Tutkijan omat huomiot tilanteista puoltavat näiden mahdollisuuksien olemassaoloa, vaikkakin vastaajat ymmärsivät kysymykset ja tuottivat puhetta tavalla, joka antoi olettaa myös tutkijan tulkintojen vastaavan tutkittavien tulkintoja aiheesta. Jatkotutkimuksessa validiteettia voisi kuitenkin lisätä suorittamalla haastattelut maahanmuuttajien omalla äidinkielellä, esimerkiksi tulkin avulla. Tulkkien käyttäminen tutkijan ja haasteltavan välikätenä toisi tilanteeseen kuitenkin omat käänökselliset ja tulkinnalliset ongelmansa, jotka tällaisessa tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon.

Tässä tutkielmassa kielellisten ongelmien olemassaolo ja sen vaikutus aineiston riittävyys ja analyysin kattavuuteen (ks. Eskola & Suoranta 1999, 216) oli kuitenkin ilmeinen. Haastattelujen kestot vaihtelivat vastaajien välillä varsin paljon, minkä johdosta voidaan olettaa, ettei vastausten tuottaminen vieraalla kielellä ollut kaikille vastaajille täysin vaivatonta. Aineistosta tehdyt havainnot eivät mahdollistaneet ilmiön syvällistä tarkastelua, minkä johdosta aineistosta nousseiden huomioiden ja koko tutkittavan ilmiön abstrahointi ei ollut helppoa. Etenkin kielelliset seikat huomioon ottaen jo mainittu triangulaatio ja havainnointi sen yhtenä mahdollisena tutkimusmenetelmänä olisikin voinut tuoda syvyyttä ilmiön tarkasteluun. Toisaalta aineiston analyysi oli mahdollista toteuttaa tutkimustehtävän mukaisesti ja vastaajien kertomasta pystyi löytämään yhdistäviä teemoja. Täten tulkinnat eivät perustuneet satunnaisiin poimintoihin aineistosta vaan aineiston teema-alueet ja niiden alaluokat vertautuivat toisiinsa. Tämä teki myös aineiston käsittelystä ja varsinaisten tulosten

muotoilusta mielekkäämmän. Lisäksi aineiston analyysissä otettiin huomioon kielelliset ja kulttuuriset tekijät ja niiden mahdollinen vaikutus vastaajien kertomasta muodostettuun ymmärrykseen. Marshall ja While (1994, 566–567) ovat tiedostaneet vastaajien vieraalla kielellä toteutettavien haastattelujen menetelmälliset ongelmat, mutta kannustavat silti lisäämään tällaista tutkimusta, jonka avulla voidaan tarjota tutkimusaiheille täysin uudenlaisia näkökulmia. Marshall ja While (1994) nostavatkin haastattelijan keskiöön tilanteeseen liittyvien epävarmuustekijöiden vähentäjänä, minkä johdosta on syytä pohtia myös haastattelijan roolia tämän tutkielman haastattelutilanteissa. Olisiko tutkija haastattelijan roolissa pystynyt viemään haastateltavan ymmärryksen käsiteltävistä aihealueista vieläkin pidemmälle kielellisistä ongelmista huolimatta? Koska kielellisiin ongelmiin oli valmistauduttu jo tutkimustehtävän laadinnan aikana, varsinaisessa haastattelutilanteessa vastaajille annettiin rajoittamaton aika vastausten muotoilemiseksi. Tämän johdosta olikin pitkälti haastateltavakohtaista, kuinka tarkasti vastaajat halusivat eritellä kokemuksiaan tai ”luovuttivatko” he vaikeampien aiheiden kohdalla, jolloin vastausten pituus saattoi tyypistyä. Tilanteen epävarmuutta olisi kuitenkin ollut mahdollista vähentää, mikäli vastaajia olisi ohjeistettu etukäteen esimerkiksi haastattelussa käytettävään sanastoon tai käsiteltäviin aihealueisiin, kuten esimerkiksi sosiaalisen tuen antamisen ja hakemisen tilanteisiin. Varsinaisissa haastattelutilanteissa haastattelijan rooli oli pitäytyä haastattelurungon teema-alueissa ja tarkentaa kysymyksiä joko vastaajien pyynnöstä tai omien huomioidensa perusteella.

Menetelmän riskit tiedostaen tutkielma haluttiin kuitenkin toteuttaa esitetyllä tavalla, sillä maahanmuuttajien omilla ajatuksilla ja kokemuksilla nähtiin olevan tutkielman tulosten kannalta suurin painoarvo. Marshallin ja Whilen (1994) rohkaisevan ja tutkimuskenttää uudistavan ajattelun lisäksi myös Alasuutari (2001, 234–235) pitää vanhojen mallien kyseenalaistamista sekä tajunnan laajentamista tärkeänä, sillä suurten linjojen tai yleisesti tiedettyjen, mutta huonosti tiedostettujen, asioiden tutkiminen edistää yleisesti tieteellistä tutkimusta. Tämän tutkielman tarkoituksena oli ennen kaikkea toimia aloitteena monikulttuuristen maahanmuuttajaryhmien viestinnän tutkimukselle ja tarjota myös aikuisryhmien tarkastelulle uudenlainen näkökulma, johon muiden tutkijoiden olisi jatkossa helpompi tarttua. Yksittäisen ryhmän jäseniä tutkittaessa tutkielma toi kiinnostavia huomioita yleiseen tietoisuuteen ja osoitti niiden tutkimuksellisen merkityksen viestinnän kentällä.

Tutkielman luotettavuuden ja pätevyyden lisäksi on tärkeä arvioida työtä myös eettisten periaatteiden toteutumisen kannalta. Glesne ja Peshkin (1992, 111) käyttävät laadullisen tutkimuksen eettisyyden määrittelyyn Council of the American Anthropological Association (1987) -järjestön periaatteita, jotka soveltuvat arvioinnin välineeksi myös tässä tutkimuksessa. Periaatteet esittävät, että

tutkija on vastuussa tutkittavistaan. Tutkijan tulee tehdä kaikkensa ylläpitääkseen tutkittavan fyysis-tä, sosiaalista ja psyykkistä hyvinvointia sekä kunnioittaa tutkittavan arvokkuutta ja yksityisyyttä. Tutkimuksen tarkoitusperät tulee selvittää tutkittavalle, minkä lisäksi tutkittavalla on oikeus anonymiteettiin. Lisäksi tutkimusmateriaalin, kuten haastattelujen kerääminen ja säilöminen tulee toteuttaa luottamuksellisesti. Tässä tutkielmassa kaikki edellä mainitut periaatteet on otettu työssä huomioon. Tutkittaviin on suhtauduttu kunnioituksella, sillä heidän osallistumisensa ja panoksensa on mahdollistanut koko työn toteutumisen. Täten oli myös tutkittavien arvokkuuden mukaista selvittää heille, mistä työssä on kyse ja millaisia asioita siinä tarkastellaan. Tämän johdosta myös teemahaastattelurunkoon sisällytettiin ainoastaan tutkimustehtävän kannalta olennaisimmat kysymykset. Lisäksi tutkittavien anonymiteetti luvattiin säilyttää, mistä syystä tässä tutkielmassa ei ole maanosien lisäksi esitetty tarkemmin vastaajien kansallisuuksia. Tähän päädyttiin, sillä tutkittavan ryhmän jäsenet olivat keskustelleet tutkielmasta ja tätä kautta tietoisia ainakin joidenkin jäsenten osallistumisesta. Kansallisuuksien esittämättä jättäminen lisää täten yksityisyyttä myös ryhmän jäsenten välillä, vaikuttaen kuitenkin siihen, ettei vastaajia ole tässä työssä mahdollista analysoida tarkemmin individualistisen ja kollektivistisen teoreettisen jaottelun puitteissa. Tutkittavat olivat myös tietoisia siitä, että haastattelut tallennettiin äänentallentimella. Ainoastaan tutkijalla oli mahdollisuus kuunnella tallenteita jälkikäteen, mikä vahvisti tutkijan ja tutkittavien välistä luottamusta. Tallenteet hävitettiin kokonaan tämän työn julkaisuajankohtaan mennessä.

Tutkija on myös vastuussa siitä, miten aineistosta poimitut löydökset esitetään tieteelliselle yhteisölle. Käytettyjen sanavalintojen tahalliset ja tahattomat merkitykset tulee tiedostaa, sillä tahditon tyyli ja tutkittavien epämieluisat kokemukset tutkijoista voivat vaikeuttaa tieteellisen tutkimuksen tekemistä samasta tutkimuskohteesta tulevaisuudessa. (Glesne & Peshkin 1992, 171–172.) Lisäksi toisen ihmisen elämän ja kokemusten sanoittaminen on tehtävä, jota tulee lähestyä hienovaraisesti ja tiedostaen, että sekä tutkija että tutkittava ovat inhimillisiä omine heikkouksineen (Nagel 1988, 115). Tässä työssä aineistosta poimitut havainnot ja tulkinnat on haluttu esittää mahdollisimman autenttisina ja neutraalissa kontekstissa. Täten esimerkiksi työssä esitettyjä sitaatteja ei ole arvotettu vaan poimittu esiin osana tutkijan muodostamia tulkintoja teema-alueista ja niiden alaluokista. Tässä työssä tiedostetaan erityisesti tarve aineiston inhimilliselle käsittelylle, jotta sosiaalisen tuen välittymistä vuorovaikutussuhteissa voidaan ymmärtää luotettavasti.

7.3 Jatkotutkimuksen tarve

Tämän tutkielman aihepiirejä on sivuttu aiemmin myös varsin tuoreissa suomalaisissa tutkimuksissa. Korhonen (2014) on käsitellyt pro gradu -tutkielmassaan kotoutumiskoulutuksessa olevien maahanmuuttajien kokemuksia kieliharjoittelusta työelämäjaksolla, Jakonen (2014) käsittelee yläkouluikäisten oppilaiden vertaisvuorovaikutusta oppimisen tukena kaksikielisessä ympäristössä ja jo tässä työssä aiemmin mainittu Kokkonen (2006; 2010) on tutkinut pakolaisten vuorovaikutussuhteita. Maahanmuuttajat ja näiden sopeutuminen uuteen ympäristöön on edelleen maailmanlaajuisesti ajankohtainen aihe, mistä syystä myös sen tutkimuksen tulisi kehittyä tarkastelemaan ilmiötä uudeltaisista perspektiiveistä. Tässä tutkielmassa tuli esiin muun muassa oppimisryhmän jäsenten verkottuminen sosiaalisessa mediassa, jota on maahanmuuttajien sopeutumisen tukena tarkasteltu toistaiseksi vain muutamien kansallisten ryhmien tasolla (ks. Chen 2007; Choi & Chen 2006). Sosiaalisen median kanavien tutkimuksellinen ymmärtäminen sopeutumisprosessin tukena voisikin antaa uusia mahdollisuuksia esimerkiksi valtiollisen monikulttuurisen kotouttamispolitiikan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Sosiaalisen median kontekstissa maahanmuuttajien välillä korostuisivat myös heikot vuorovaikutussuhteet, jotka osana muita vuorovaikutussuhteita ilmenivät sopeutumista edistävinä tekijöinä myös tässä tutkielmassa. Oppimisryhmän jäsenillä oli mahdollisuus samaistua muihin samankaltaisen tilanteen johdosta, vaikkakin ryhmän jäsenet edustivat varsin heterogeenistä otosta. Oppimisryhmän konteksti mahdollisti kuitenkin näiden, demografisilta tekijöiltään hyvin erilaisten ihmisten kohtaamisen tilanteessa, jossa juuri he olivat toisilleen tärkeä lähde tiedolle, kokemusten ja tuntemusten jakamiselle sekä sopeutumisperäisen stressin lieventämiselle. Tämän lisäksi konteksti ja samankaltaisuus mahdollistivat jäsenille toimintaympäristön, jossa myös kehittyvillä vuorovaikutussuhteilla oli mahdollisuus muodostua. Sen lisäksi, että jäsenet olivat toisilleen merkittävä tiedollisen ja emotionaalisen tuen lähde, heillä oli mahdollisuus tutustua toisiinsa, lähentyä muiden jäsenten kanssa ja syventää heikkoja vuorovaikutussuhteita vahvemmiksi. Irtaantuminen kulttuurienvälisestä viestinnästä ja keskittyminen esimerkiksi samankaltaiseen tilanteeseen maahanmuuttajien välillä voisikin olla yksi merkittävä ja uudenlainen tutkimussuuntaus sopeutumista edistävän tuen välittymisen tarkasteluun monikulttuurisessa kontekstissa.

Lisäksi tutkielmassa esitettyä tutkimusasetelmaa ei ole sellaisenaan aiemmin sivuttu, minkä johdosta monikulttuuristen aikuisryhmien viestinnän jatkotutkimuksen tarve sekä aikuisryhmien tutkimisen ylipäättään on tarpeen. Monikulttuuristen ryhmien kokonaisvaltaisemmalla tutkimuksella olisi

mahdollisuus tuoda esiin sen toistaiseksi valjastamaton hyöty, jota yksilö voi ryhmästä sopeutumisprosessiinsa saada. Samankaltaisessa tilanteessa eläminen luo otolliset olosuhteet vertaissuhteille, joiden tiedostaminen esimerkiksi juuri suomen kielen oppimisryhmän varsinaisen opintosuunnitelman ohessa on merkittävä kontekstuaalinen sopeutumista edistävä tekijä. Sen lisäksi, että maahanmuuttajat oppivat kielen, opetussuunnitelmaa kehittämällä pystyttäisiin vaikuttamaan myös maahanmuuttajien sopeutumiseen kokonaisvaltaisemmin, mikäli monikulttuurinen ympäristö ja siinä välittyvä sosiaalinen tuki ymmärrettäisiin paremmin.

Tässä tutkielmassa esitettiin havaintoja yhden oppimisryhmän sisältä kokonaisvaltaisemman ymmärryksen muodostamiseksi. Koska monikulttuurisessa kontekstissa ryhmät ja niiden jäsenet voivat poiketa toisistaan varsin paljon, kattavampi tutkimus, joka vertailisi esimerkiksi useampia maahanmuuttajien oppimisryhmiä keskenään, laajentaisi käsitystä vuorovaikutussuhteista ja niiden puitteissa esiintyvistä tuista. Lisäksi pitkittäistutkimukset ja yksittäisten oppimisryhmien seuraaminen esimerkiksi koko niiden opiskeluvuoden ajan mahdollistaisi laajemman ymmärryksen vuorovaikutussuhteiden ja sosiaalisen tuen ilmaisemisen kehittymisestä. Mikäli ryhmän jäsenten välisiä kehittyviä vuorovaikutussuhteita haluttaisiin tutkia paremmin, olisi mahdollista laajentaa ymmärrystä myös eri kulttuureissa esiintyvistä ystävä-käsitteistä ja niiden kohtaamisista ryhmien sisällä.

KIRJALLISUUS

- Adelman, M. B., Parks, M. R. & Albrecht, T. L. 1987. Beyond close relationships: Support in weak ties. Teoksessa T. L. Albrecht & M. B. Adelman (toim.) *Communicating social support*. Newbury Park, CA: Sage, 126–147.
- Alasuutari, P. 2001. *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Albrecht, T. L. & Adelman, M. B. 1987a. Communicating networks as structures of social support. Teoksessa T. L. Albrecht & M. B. Adelman (toim.) *Communicating social support*. Newbury Park, CA: Sage, 40–63.
- Albrecht, T. L. & Adelman, M. B. 1987b. Communicating social support: A theoretical perspective. Teoksessa T. L. Albrecht & M. B. Adelman (toim.) *Communicating social support*. Newbury Park, CA: Sage, 18–39.
- Albrecht, T. L., Burleson, B. R. & Glodsmith, D. 1994. Supportive communication. Teoksessa M. Knapp & G. R. Miller (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. Thousand Oaks, CA: Sage, 419–449.
- Albrecht, T. L. & Ropp, V. A. 1982. The study of network structuring in organizations through the use of method triangulation. *The Western Journal of Speech Communication* 46, 162–178.
- Andersen, P. A., Lustig, M. W. & Andersen, J. F. 1990. Changes in latitude, changes in attitude: the relationship between climate and interpersonal communication predispositions. *Communication Quarterly* 38 (4), 291–311.
- Barnett, G. A., & Lee, M. 2002. Intercultural communication. Teoksessa W. B. Gudykunst & B. Mody (toim.), *Handbook of international and intercultural communication*. Newbury Park, CA: Sage, 275–294.
- Berger, C. R. & Calabrese, R. J. 1975. Some explorations in initial interaction and beyond: toward a developmental theory of interpersonal communication. *Human Communication Research* 1, 99–112.
- Berry, J. W., Uichol, K., Minde, T. & Mok, D. 1987. Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review* 21 (3), 491–511.
- Berry, J. W. 1997. Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review* 46 (1), 5–34.
- Bo, F. & Burleson, B. R. 2006. Exploring the support seeking process across cultures: toward an integrated analysis of similarities and differences. *International & Intercultural Communication Annual*, 243–266.
- Burleson, B. R. 1990. Comforting as everyday social support: Relational consequences of supportive behaviors. Teoksessa S. Duck (toim.) *Personal relationships and social support*. London: Sage, 66–82.

- Burleson, B. R. & Mortenson, S. R. 2003. Explaining cultural differences in evaluations of emotional support behaviors: exploring the mediating influences of value systems and interaction goals. *Communication Research* 30 (2), 113–146.
- Chen, W. 2007. Computer-mediated social support for international migrants. *International Communication Association, konferenssipaperi*, 1–25.
- Chesler, M. A. & Barbarin, O. A. 1984. Difficulties of providing help in a crisis: relationships between parents of children with cancer and their friends. *Journal of Social Issues* 40 (4), 113–134.
- Choi, A. & Chen, W. 2006. Online social support and intercultural adaptation. *International Communication Association, konferenssipaperi*, 1–29.
- Clarke, L. 1992. Qualitative research: meaning and language. *Journal of Advanced Nursing* 17, 243–252.
- Collier, M. J. 1996. Communication competence problematics in ethnic friendships. *Communication Monographs*, 63 (4), 314–336.
- Cook, T. D. & Campbell, T. D. 1979. *Quasi-experimental design. Design & analysis for field settings*. Chicago: Rand-McNally.
- Cortina, L. M. 2004. Hispanic perspectives in sexual harassment and social support. *Personality and Social Psychology Bulletin* 30, 570–584.
- Cortina, L. M. & Wasti, S. A. 2005. Profiles in coping: responses to sexual harassment across persons, organizations, and cultures. *Journal of Applied Psychology* 90, 182–192.
- Cowen, E. L. 1982. Help is where you find it: four informal helping groups. *American Psychologist* 37 (4), 385–395.
- Council of the American Anthropological Association. 1987. Principles of professional responsibility. Teoksessa J. Cassell & S. E. Jacobs (toim.) *Handbook on ethical issues in anthropology*. Washington DC: American Anthropological Association, 96–103.
- Crowley, H. & Hickman, M. 2008. Migration, post-industrialism and the globalised nation. *Ethnic and Racial Studies* 31 (7), 1222–1244.
- Cutrona C. E. & Suhr, J. A. 1992. Controllability of stressful events and satisfaction with spouse support behaviors. *Communication Research* 19, 154–174.
- Denzin, N. 1989. *The research act: a theoretical introduction to sociological research methods*. Prentice Hall.
- Duck, S. 1985. Social and personal relationships. Teoksessa M. L. Knapp ja G. R. Miller (toim.) *Handbook of interpersonal communication*. Beverly Hills, CA: Sage, 655–686.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. *Teemahaastattelu: opit ja opetukset*. Teoksessa J. Aaltola & R.

- Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittel-
evalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–43.
- Fehr, B. 1996. Friendship processes. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fine, G. A. 1986. Friendships in the workplace. Teoksessa V. J. Derlega & B. A. Winstead (toim.)
Friendship and social interaction. New York: Springer-Verlag, 185–206.
- Fritz, J. H. 1997. Men's and woman's organizational peer relationships: a comparison. *The Journal
of Business Communication* 34 (1), 27–46.
- Gao, G. 1996. Self and other: a chinese perspective on interpersonal relationships. Teoksessa W. B.
Gudykunst, S. Ting-Toomey & T. Nishida (toim.), *Communication in personal relationships across
cultures*. Thousand Oaks, CA: Sage, 81–101.
- Gareis, E. 2000. Intercultural friendship: five case studies of german students in the usa. *Journal
of Intercultural Studies*, 21(1), 67–91.
- Glesne, C. & Peshkin, A. 1992. *Becoming qualitative researcher. An introduction*. London: Long-
man.
- Goldsmith, D. J. 2004. *Communicating social support*. New York: Cambridge University Press.
- Granovetter, M. S. 1973. The strength of weak ties. *American Journal of Sociology* 78 (6), 1360–
1380.
- Granovetter, M. S. 1983. The strength of weak ties: a network theory revisited. *Sociological Theory*
1, 201–233.
- Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistokeräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R.
Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloitte-
valle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–167.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsin-
ki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino
Oy.
- Hofstede, G. 2001. *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and or-
ganizations across nations*. 2. painos. Thousand Oaks: Sage.
- Jakonen, T. 2014. *Knowing matters: how students address lack of knowledge in bilingual classroom
interaction*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Jones, S. M. and Wirtz, J. G. 2006. How does the comforting process work. An empirical test of an
appraisal-based model of comforting. *Human Communication Research*, 32 (3), 217–43.
- Kim, Y. Y. 1987. Facilitating immigrant adaptation. Teoksessa T. L. Albrecht & M. B. Adelman
(toim.) *Communicating social support*. Newbury Park, CA: Sage, 192–211.

- Kim, Y. Y. 2001. *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kim, Y. Y. 2009. Cross-cultural adaptation theory. Teoksessa S. W. Littlejohn & K. A. Foss (toim.) *Encyclopedia of communication theory*. Thousand Oaks, CA: Sage, 244–248.
- Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Kokkonen, L. 2006. Pakolaisten interpersonaaliset vuorovaikutussuhteet vieraassa maassa. Jyväskylän yliopisto. Puheviestinnän lisensiaattitutkimus.
- Kokkonen, L. 2010. Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestään uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Kram, K. E & Isabella, L. A. 1985. Mentoring alternatives: the role of peer relationships in career development. *Academy of Management Journal* 28 (1), 110–132.
- LaGaipa, J. L. 1990. The negative effects of informal support systems. Teoksessa S. Duck & R. C. Silver (toim.) *Personal relationships and social support*. Newbury Park, CA: Sage, 122–139.
- Laperriere, A., Compere, L., D'Khissy, M., Dolce, R. & Fleurant, N. 1994 9 (2). Mutual perceptions and interethnic strategies among french, italian, and haitian adolescents of a multiethnic school in montreal. *Journal of Adolescent Research*, 193–217.
- Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.
- Layder, D. 1993. *New strategies in social research. An introduction and guide*. London: Polity Press.
- Lee, E. 1996. Asian american families: an overviwe. Teoksessa M. McGoldrick, J. Giordano & J. K. Pearce (toim.) *Ethnicity and family therapy*, 227–248. New York: Gilford.
- Lyons, R. F., Mickelson, K. D., Sullivan, M. J. L. & Coyne, J. C. 1998. Coping as a communal process. *Journal of Social and Personal Relationships* 15 (5), 579–605.
- Maharaj, S. I. & Connolly, J. A. 1994. Peer network composition of acculturated and ethnoculturally-affiliated adolescents in a multicultural setting. *Journal of Adolescent Research* April 9 (2), 218–240.
- Marshall, S. L. & While, A. E. 1994. Interviewing respondents who have english as a second language: challenges encountered and suggestions for other researchers. *Journal of Advanced Nursing* 19, 566–571.

Miettinen, A. 2014. Maahanmuuttajat.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkejat/tilastotietoa/maahanmuuttajat/. Luettu 21.10.2014.

Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen aineiston arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analysointi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.

Nagel, P. 1988. The adams women. Teoksessa W. Zinsser (toim.) Extraordinary lives: the art and craft of american biography, 91–120. Boston: Houghton Mifflin.

Nannestad, P., Svendsen, G. L. & Svendsen, G. T. 2008. Bridge over troubled water? Migration and social capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34 (4), 607–631.

Odden, C. M. & Sias, P. M. 1997. Peer communication relationships and psychological climate. *Communication Quarterly* 45 (3), 153–166.

Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) 2007. Alussa oli käännös. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Parks, M. R. & Adelman, M. B. 1983. Communication networks and the development of romantic relationships. An expansion of uncertainty reduction theory. *Human Communication Research* 10 (1), 55–79.

Pierce, G. R., Sarason, B. R. & Sarason, I. G. 1990. Integrating social support perspectives: working models, personal relationships, and situational factors. Teoksessa S. Duck (toim.) Personal relationships and social support. London: Sage, 173–189.

Pietilä, I. 2010. Vieraskielisten haastattelujen analyysi ja raportointi. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 411–423.

Portes, A. 1998. Social capital. Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology* 24, 1–24.

Putnam, R. D. 2000. Bowling alone: the collapse and revival of american community. New York: Simon & Schuster.

Ray, E. B. 1987. Supportive relationships and occupational stress in the workplace. Teoksessa T. L. Albrecht & M. B. Adelman (toim.) Communicating social support. Newbury Park, CA: Sage, 172–191.

Rosen, S. 1983. Perceived inadequacy and help-seeking. Teoksessa B. M. DePaulo, A. Nadler & J. D. Fisher (toim.) New directions in helping. Volume 2, help-seeking. New York: Academic Press, Inc, 73–107.

Redfield, R., Linton, R. & Herskovits, M. 1936. Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist* 38, 149–152.

Redmond, M. V. 1995. Interpersonal communication: definitions and conceptual approaches. Teoksessa M. V. Redmond (toim.) Interpersonal communication. Readings in theory and research. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers Cop, 4–27.

- Roloff, M. E., Janiszewski, C. A., McGrath M. A., Burns, C. S. & Manrai L. A. 1988. Acquiring resources from intimates: when obligation substitutes for persuasion. *Human Communication Research* 14 (3), 364–396.
- Ryan, L. 2011. Migrants' social networks and weak-ties: accessing resources and constructing relationships post-migration. *The Sociological Review* 59 (4), 707–724.
- Sandstrom, G. M. & Dunn, E. W. 2014. Social interactions and well-being: the surprising power of weak ties. *Personality and Social Psychology Bulletin* 40 (7), 910–922.
- Sias, P. M. & Cahill, D. J. 1998: From coworkers to friends: the development of peer friendships in the workplace. *Western Journal of Communication* 62 (3), 273–299.
- Sias, P. M., Jolanta, A. D., Drzewiecka, M. M., Rhiannon, B., Yoko, K., Ortega, M. & White, C. 2008. Intercultural friendship development. *Communication Reports* 21 (1), 1–13.
- Sias, P. M. & Perry, T. 2004. Disengaging from workplace relationships: a research note. *Human Communication Research* 30 (4), 589–602.
- Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/13135/4572_Setu_9-2009.pdf. Julkaistu 9/2009. Luettu 21.10.2014.
- Stake, R. E. 2000. Case studies. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.) *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage, 435–454.
- Ting-Toomey, S. 2005. The matrix of face: an updated face-negotiation theory. Teoksessa W.B. Gudykunst (toim.), *Theorizing About Intercultural Communication*. Thousand Oaks, CA: Sage, 71–92.
- Titzmann, P. F. 2014. Immigrant adolescents' adaptation to a new context: ethnic friendship homophily and its predictors. *Child Development Perspectives* 8 (2), 107–112.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Van de Vijver, F. J. R. & Phaet, K. 2004. Assessment in multicultural groups: the role of acculturation. *Applied Psychology: An International Review* 53 (2), 215–236.
- Verbrugge, L. M. 1979. Multiplexity in adult friendships. *Social Forces* 57 (4), 1286–1309.
- Virtanen, I. A. 2015. *Supportive communication in finnish men's friendships*. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.
- Virtanen, I. A. & Isotalus, P. 2011. The essence of social support in interpersonal communication. *European Journal for the Philosophy of Communication* 3 (1), 25–42.
- Wright, K. B. & Miller, C. H. 2010. A measure of weak-tie/strong-tie support network preference. *Communication Monographs* 77 (4), 500–517.

Wright, K. B., Rains, S. & Banas, J. 2010. Weak-tie support network preference and perceived life stress among participants in health-related, computer-mediated support groups. *Journal of Computer-Mediated Communication* 15, 606–624.

Wright, P. H. 1987. Toward a theory of friendship based on the conception of self. *Human Communication Research* 4, 196–207.

Zajonc, R. B. 1968 Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology* 9 (2), 1–27.

LIITTEET

LIITE 1

SEMI-STRUCTURED INTERVIEW

Background information

- Age
- Gender
- Nationality
- Education
- Immigration type / year in which settled to Finland
- Estimated duration of immigration (temporary/permanent)
- Earlier experience in immigration

THEMES AND QUESTIONS

Overall feelings about adaptation

- When you first came to Finland, did you have any networks here that could help you whenever you felt you needed someone to talk to? Who were they?
- What have been your primary sources on seeking support for adaptation?
- At what stage of adaptation do you think you are? Do you feel fully settled or are there still some things you feel external with? Describe.
- Do you feel that you would rather prefer being in contact with people that are culturally similar with you?
- What kinds of things have caused you a feeling of needing support during your adaptation?
- What kinds of things have caused you anxiety and what kind of anxiety has that been?
- In your opinion, how important is it to study Finnish language in order to adapt to the culture?
- How do you react to the need to adapt in general?
  - o Do you wish to save and maintain your own cultural identity and features?
  - o Do you wish to keep in contact **only** with people who represent the same ethnic background that you do?

Learning group's significance on one's adaptation process

- What kind of feeling of togetherness is there in your learning group? Describe.
- How do you think communication in multicultural group has affected or helped your own adaptation process?
- How has the communication within the group affected in your understanding of Finnish culture and customs in different situations?
- Do you think it is easy for you to talk about adaptation related things with the others?
- What kinds of subjects are easier to bring up in this group than in your other networks?
- Can you give me an example of some typical conversation that you have within the group?

- How does the multiculturalism of the group show in the conversations?
- Do you think the other members can identify themselves with you more easily?
- Are there some subjects that are easier to discuss in the group than people close to you? Why?
- Do the other members bring up personal topics in conversations?
- How well do you think you have gotten to know each other in the group?
- Do you feel that the other members have become close to you? Do you think some members are more close to you than the others? Why?
- Do you think you are happier when you are in contact with the group?

Support seeking and giving in the group

- Have you brought up adaptation related topics in the group?
- What kind of support do you feel that the group has given to your adaptation?
- How usual it is that also the other members of the group bring up adaptation related topics? What kind of support have you given to them?
- Do you think there are some subjects that you would like to ask more support to?
- Do you feel that the group is supporting, even if you didn't always express your need for support?
- Do you think you can easily tell if someone else needs support?
- Do you think it is natural for you to support other people in the group?
- Do you support other people with verbal or nonverbal gestures (e.g. hugs)?
- Do you prefer receiving more verbal or nonverbal support?
- Do you feel that there are some members in the group to whom more people rely on when in need of support?
- Do you think there are cultural differences in seeking and giving support?

Support and acculturative stress

- If you feel or have felt anxiety at times during adaptation, have you felt that the group has had positive or negative effect on it?
- Do you feel that the other people can infect their own anxiety to you?